

430113699

GRAMATEC'A LIMBEI
M A G I A R E

pentru

CLASILE GIMNASIALI INFERIORI

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCTAVIU BARITIU

prof. gimnasiale in Naseudu.

CLUSIU

IN TIPOGRAFFA ROM. CAT. LYCEALE.

1866.

GRAMATEC'A LIMBEL

184/86
M A G I A R E

pentru

CLASILE GIMNASIALE INFERIORI

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCTAVIU BARITIU

prof. gimnasiale in Naseudu.

C L U S I U

IN TIPOGRAFIA ROM. CAT. LYCEALE.

1866.

PREFACIA.

Indata dupa stramutarea me cá profesorului la gimnaziul românesc de în Năsăud, am simțit imperativă nevoie de o gramatică româno-maghiară, scrisă și întocmită pentru școlile românești.

Deci necesitatea această simțită, împreunându-se cu dorința-mi ferbinte de a contribui cât de puțin, la mijloacele pentru înaintarea culturii, mă îndemna la scrierea acestei gramatici. Întreprinderea această a fost împreunată cu necări greutăți, căce neconoscându până acum vre o gramatică româno-maghiară dată publicului românesc, așa nece potui fi ajutat în lucrarea mea, decât numai prin gramatici maghiare scrise pentru cunoscătorii limbii maghiare.

Și ce se mai dicu despre geniul acestor două limbi, care stă în foarte mare contrast unul cu altul.

•

Dein celea cate conosci eu scrise pentru germani, in mare parte lipsesce partea teoretica, ele suntu intocmite mai alesu pentru privati, dein care invetia numai cuvente si paradigme, fora inse se afle in ea o deslucire mai detaliata, unu comentariu a reguleloru, de care scolariulu, pentru cá se pota vorbi o limba regulatu, nece o data nu pote fi lipsitu.

Am intocmit'o inse asia cá nece partea practeca se nu remania afora, ilustrandu regulele propuse cu paradigme corespundietorie, cace fora de aceste o gramateca e fórte séca, si nu póte produce nece o data vre-unu resultatu fructiferu. Si tocma pentru acea partea practeca mi dadú mai multu de lucru. Anume am insiratu cuventele premergatorie in cursulu gramatecei intru unu vocabulariu alfabeticu, cá asia scolarii prein scrutarea cuventeloru se fia ajuto-rati, si mai indemanateci la traducerea esercitialoru.

Dupa ce inse in decursulu unui²⁷ anu m'am convinsu cumca scolarii, de si pre langa perderea tempului de prelegere tote cuventele le scrisesem pre tabla, dein maculatoriulu loru scrisu, totu nu fura in stare fora sume de erori a ceti si a pronuncia cu-ratu cuventele magiare.

Am determinatu dar tiparirea ei. D. profesoriu

prein zelos'a loru esplicatiune voru sci supleni defectele acestei gramateci primitive. Ceea ce am intreprinsu eu, e o intentiune si o dorintia de a premerge si a intimpiná o necesitate imperative, de care scolele romanesci in genere patimescu.

N a s e u d u, 1 Septembre 1866.

OCTAVIU BARITIU m.p.

CONSPECTULU

preste cuprinsulu gramatecei.

PARTEA I.

Capu I.

	pag.
Literele	1.
Impartirea literelor	2.
Cuventele	3.

Capu II.

Ortografi'a	5.
Despartirea cuventelor in silabe	6.
Scrierea cu litere mari	7.

PARTEA II.

Capu I.

Numele	8.
Sustantivulu	9.
Articlii	10.
Sufisele	11.
Numeri si Casuri	12.
Declinatiunea	12.
Adaugerea numeloru	15.
Nume posesive	20.
Despre sufise posesive	23.
Numele adiective	26.

	pag.
Comparatiunea	27.
Adiectivele numeraria	31.

Capu II.

Pronumele	36.
Pronume personale	36.
„ reflexive	38.
„ demustrative	38.
„ relative	39.
„ interogative	39.
„ numeraria	40.

Capu III.

Verbulu.

Impartirea verbeloru	42.
Cojugatiunea	43.
Cojugatiunea verbeloru active	44.
Formarea verbeloru pasive	56.
Cojugarea verbeloru pasive	57.
Verbe neutre	63.
Verbe neregularia si cojugarea loru	64.
Verbe impersonale si defective	76.

Capu IV.

Pospositiunile	79.
--------------------------	-----

Capu V.

Adverbiale	85.
----------------------	-----

Capu VI.

Cojuntiiunile	88.
-------------------------	-----

Capu VII.

pag.

Interiectiunile	88.
---------------------------	-----

Capu VIII.

Despre formarea cuventelor	94.
Formarea sustantiveloru	94.
Formarea adiectiveloru	96.
Formarea verbeloru	97.
Despre compunerea cuventelor	99.
Esercitia de traducere 1. 2. 3. 4.	100.
Proverbia 5.	104.
Esercitia 6. 7. 8. 9. 10. 11.	109.
Vocabulariu	116.

P A R T E A I.

Capu I.

§. 1. Literele.

1. Litere in limb'a magiara suntu 38:

A	a	Ny	ny
Á	á	O	o
B	b	Ó	ó
Cs	cs	Ö	ö
Cz	cz	Ő	ő
D	d	P	p
E	e	R	r
É	é	S	s
F	f	Sz	sz
G	g	T	t
Gy	gy	Ty	ty
H	h	U	u
I	i	Ú	ú
Í	í	Ü	ü
J	j	Ű	ű
K	k	V	v
L	l	Z	z
Ly	ly	Zs	zs
M	m		
N	n		

2. Fora de aceste se mai folosescu in limb'a magiara urmatoriele litere in unele cuvente straine pr. *c, ch, ph, q, w, x, y*, d. e. Cato, Cicero, physica, Quintilianus, Ypsilanti. — Asemenea in unele nume proprie originale magiare in locu de *v, cs*, si *é* se folosescu *w, ch* si *y*, pr. Wesselény, Forgách, Kolonich, Zichy, Borsody.

§. 2. Impartirea literelor.

1. Literele se impartu in vocali (magánhangzók) pentru ca se potu pronunčia de sene pr. *a, á, e, é, i, í, o, ó, ö, ő, u, ú, ü, ű*; — si in cosunatorie (más-salhangzók) pentru ca impreunate numai cu vocali dau sunetu, pr. *b, cs, cz, d, f, g*, etc. Cluj

2. Vocalile se impartu in scurte si lungi. — Vocalile scurte se scriu fara accentu seau numai punctate pr. *a, e, i, o, ö, u, ü*. — Vocalile lungi se scriu cu unulu seau cu doua accente pr. *á, é, í, ó, ő, ú, ű*.

3. Vocalile éra se impartu in vocali de tonu afundu, pr. *a, á, o, ó, u, ú*; — de tonu inaltu pr. *e, ő, ő, ü, ű* si de tonu ascutitu seau de midilocu, pr. *é, í, í*.

Nota. In unele parti a tieriei liter'a *e*, primesce si sunetu mediu si se crie (*é*).

4. Cosunatoriile cá litere se impartu in simple si compuse. — Celea simple se scriu numai cu o litera, pr. *b, d, f, g, h, k, l, m, n*, etc. — Celea compuse prin doue, pr. *cs, cz, gy, ly, ny, sz, ty, zs*.

Nota 1. In unele cuvinte de origine straina, se foloseste intre literele compuse si *ds*, pr. *dsida*, lance, *pică*; *findsa*, scafa, *findgia*.

Nota 2. In locu de *cz*, unii scriitori de acum folosescu numai *c* simplu, pr. *comb* = *czomb*, pulba, *cópsa*; *cím* = *czím*, titula.

Nota 3. Ori-care cosunatoria compusa in privinti'a pronunciariei se exprima cá un'a simpla pr. *csak*, numai; *tyúk*, galina; *száz*, suta; *lágy*, móle etc.

Nota 4. Candu aceste de origine se pronuncia indoite numai liter'a de inainte se scrie de doue ori, pr. *messeze*, departe; *faggyú*, seu; *annyi*, atatu; *könnyü*, usioru, etc.

Nota 5. La adaogerea si la despartirea cuventeloru cosunatoriele compuse se scriu intregi, pr. *tudománynyal*, cu scientia; *any-nyi*, atatu; *mesz-sze*, departe; *asz-szony*, muliere etc.

§. 3. Cuventele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cuventele dupa vocalile cu care suntu compuse se impartu in trei specie:

1. Cuvente de tonu afundu, pr. *hang*, sunetu, tonu; *galamb*, porumbu; *falu*, satu; *barát*, amicu; *vak*, orbu etc.

2. De tonu inaltu, pr. *erő*, potere; *fütyöl*, flue-
ra; *könyv*, carte; *zöld*, verde etc.

3. Cuvente cu tonu de midilocu, pr. *kép*, tipu, icona; *czél*, tienta, scopu; *sziv*, anema; *viz*, apa; *rész*, parte etc.

Esercitiu I.

Cetire: *Én az igazat kimondom bár mit mondjon a világ. A kenyér igen drága lesz, ha az aratás*

rosszúl ütend ki. A vándor madarak melegebb tájakra költöznek. A jó gyermek mindig jóval társalog. A napfény a növényeket zöldre festi. Az ember különfélekép neveztetik el, nemére és korára nézve. Az egészségnek leghivebb barátja a mértékletesség. Az ember életének határai keskenyek. Önmagát becsüli, a ki mászt becsül. Senki sem tudja a világ végét. A tatárok, vagy jobban mongolok, több országok elpusztítása után végre Magyarország szélein is megjelentek. Csendes időben könnyű a hajót kormányozni. A fris levegő az egészségnek igen hasznos; annál fogva szellőztetni kell gyakran a lakszobát. Azon ember, a ki a restségnek és pazérlásnak adja magát, elszegényedik. Sokan egyedül azt teszik, a mi nekik tetszik, s nem azt, mit tenniök kellene. Kerüld a hazugságot, ha akarod, hogy hidjenek neked az emberek. Ki másnak vermet ás, maga esik belé. Az indulatok nagy befolyással vannak az egészségre. A fejnek természetes takarója a haj. A lábak legmeszsebb vannak a szivtől, bennök a vérforgás legtunyább, s így a meleg kifejlése: miért is szükséges nekik a meleg takaró. Igen kifárasztani a testet nem jó. Fölhevült embernek inni, nagyon veszélyes, mert ez tüdővészt okoz. A jó fának ága idején virágzik. Kinek mi vagyon szivében, könnyen kitetszik szemében, s kinek mi szivében, kitetszik színében. Könnyebb megtalálni mintsem megtartani a szerencsét.

Capu II.

§. 4. Ortografia (helyesírás).

Regulele generali pentru ortografi'a magiara sunt urmatoriele.

1. Cuventele asia trebuie scrise, precum acelea bene se si pronuncia si precum acelea in cartile celea mai bune se afla, pr. hely, locu, nu hej; alma, maru, nu ama; kar, mâna, nu kaj; tájék, tienutu, regiune, nu tályék etc.

2. Precum le arata radacin'a loru, pr. igazság, dreptate, nu igas-ság; tanit-sa, invetia, nu tanic-sa; ut-cza, strata, nu u-cza etc.

3. Unele nume proprie originale magiare si tienu original'a loru scriere, pr. Desseffy (Dezsőfi); Georch (Görcs).

4. Nume si cuvente straine magiarisate, se scriu dupa ortografi'a magiara, pr. Mózes, Moisi; Krisztus, Christosu; József, Josif; püspök, episcopu etc.—Éra celea inca nemagiarisate, se scriu si se pronuncia dupa ortografi'a aceliasi limbe din care suntu imprumutate, pr. Cicero, Hyperion, Voltaire (Voltér) etc.

§. 5. Despartirea cuventeloru in silabe.

Cuventele in limb'a magiara se despartu in silabe, in modulu urmatoriu:

1. Candu intre doue vocali sta o cosunatoria, acésta se tiene de vocalea urmatoria, pr. ha-lom, co-

lina, movila; ö-röm, bucuria; fa-lu, satu; vi-zes, apatosu, umedu; fe-hér, albu; gyű-rü, inelu etc.

2. Candu doue seau mai multe cosunatorie stau intre doue vocali, numai cea din urma cosunatoria se duce la silab'a urmatoria pr. em-ber, omu; ház-ról, depre casa; ál-lan-dó, statornicu etc.

3. Decumva intru unu cuventu stau doue vocali langa-olalta, acelea se potu desparti pr. di-ó, nuca; ti-ed, alu teu; vi-asz, céra; fi-ú, filiu etc.

4. De vinu intru unu cuventu trei vocali langa-olalta, tote trei se potu desparti, pr. ti-e-id, seau tie-id, seau tie-id etc.

5. Cuventele compuse asia se despartu precumu au fostu compuse, pr. kard-él, taliusiu de sabia; emészteni, a consumá; fa-ló, calu de lemnu; meg-népesedett, poporatu; márvány-asztal, mésa de marmore etc.

Esercitiu 2.

Se se imparte in silabe cuventele acestea: mezó, campu; gyöngé, debilu; harisnya, cioreci; csillag, stea; bölcseség, sapientia, intieptiune; reménység, sperantia; kalap, palaria; köröm, unghia; terebélyes, spatiosu, estinsu; szurkos, rasiuosu; téli, iernatecu; ezüst, argintu; folyó, fluviu; homokos, nasiposu; gyermek-sereg, óste de copii; szurony, baioneta; halacska, pescutiu; ezüstszinü, incolorea argentului; patakban, in riu; legszükségesebb, celu mai necesariu; komoly-ság, seriositate; folyamodni, a rogá, a suplicá; épite-

ni, a edificá; szájas, guratecu; melles, peptosu; fér-fiu, barbatu; asszony, muliere; gyermek, copilu; le-ány, fata, fia; papiros, chartia; könyv, carte; hara-gos, maniosu; házfedél, acoperisiu de casa; tüzes, in-focatu; éhes, flamendu; szelid, blandu.

§. 6. Scrierea cu litere mari.

Cu litere mari scriemu:

1. la inceputulu cuventarei, si a versului; 2. dupa punctu; 3. dupa doua puncturi, candu revocamu vreo sententia straina; 4. numele proprie, pr. Duna, Du-nare; Lajos, Ludovicu; Kolozsvár, Clusiu. — Decum-va inse d'in nume proprie se forméza adiective, aceste cu litere mici se scriu, pr. a budai fürdök, scaldele dela Bud'a; bécsi lakós, locuitoriu din Vien'a; 5. titu-lele de onore inca cu litere mari se scriu, pr. Tekin-tetes Ur! Onorate Domnule! Nagyságos Asszony! Ilustra Domna!

Esercitiu 3.

Indreptati erorile in sententiele urmatorie: já-nos Bátyám tegnap bécsbe utazott, fratele meu Joanu a calatoritu eri la Vien'a. Atyám tudósított, Hogy meglátogatand, tatelu meu mē a inscientiatu ca me va cercetá. A szükségben leginkább megismerhetni az igazi Barátot, in necesitate se pote cunosce mai bene adeveratulu amicu. Szavaival s cselekedeteivel Bán-totta meg őt, cu cuventele si cu faptele sale la va-

tamatu pre elu. Az emberek sokképpen munkálkodnak, omenii in multe forme lucra. A király kormányozza az Országot, regele gubernéza tiará. Az ökörszánt, boulu ara. A méh Mézet gyűjt, albin'a aduna miere. A kis Hangya élelmet gyűjt, micuti'a fornica aduna nutrementu. A kutya Nyulat fog, canele prinde liepure. Még az Állatok is dolgoznak, inca si animalile lucra. A ló Szekeret von, calulu trage carutia. Én is Akarok dolgozni, si eu vreu a lucrá. Némely gyermek nem hallgat a Tanításra, unii copii nu asculta de invetiatura. Az emberek Házakban laknak, omenii locuescu in case. A Háznak van fala és Fedele, cas'a are paretii si acoperisii. Anyámnak van Egy kertje, maic'a me are o gradina. A földmives Szereti a tavaszt, agricultoriulu iubesc primaver'a. A veszedelmes Játék nem mulatság, joculu periculosu nu e petrecere.

P A R T E A II.

C a p u I.

§. 7. Numele.

A. Numele e cuventu care insemnéza persona, obiectu precum si calitatea au catatimea acestor'a pr. Péter, Petru; asztal, mésa; fal, muru, pariete; ember, omu; nagy, mare; sok, multu; kevés, pucinu; zöld, verde; fekete, negru; magas, inaltu; szép, frumosu; ros, reu; veszedelmes, periculosu etc.

B. Numele e de trei specie :

1. sustantivu (főnév) insemnéza persona seu obiectu, corespunde cestiunei cene, ce? ki, mi? pr. Pál, Pavelu; tűz, focu; társaság, societate; bika, tauru.

2. adiectivu (melléknév), care de sene nu pote stá in cuventare, ci numai adausu langa sustantivu au cá sustantivu; insemnéza insusirea, calitatea persoanei seu obiectului, corespunde cestiunei cum, de care? milyen? pr. fehér, albu; fekete, negru; vastag, grosu; meleg, caldu; sürű, desu; ritka, raru; magas, inaltu etc.

3. adiectivu numerariu, (számnév) care arata catatimea persoanei seu obiectului, corespunde cestiunei catu, a catulea, de cate ori? hány, hányadik, hány-szor? pr. egy, unu; kettő, doi; három, trei; hatodik a sieselea; nyolczszor, de optuori.

§. 8. Sustantivulu (főnév).

Sustantivulu e de trei specie:

1. Nume propriu (tulajdonnév) care potu fi persone seu obiecte singuratece, d'entre care mai multe asemenea numai pre unu arata pr. János, Joanu; Szamos, Somesiu; Balázsfalva, Blasiu; Naszód, Naseudu.

2. Nume comunu (köznév) e acela care se cuvine aceluor persoane seu obiecte care suntu de un'a pleasa pr. állat, animalu; ember, omu; erdő, padure; könyv, carte; deszka, scandura; téglá, caramida; hal, pesce; bolha, purece; kigyó, sierpe; dinnye, pepene;

fog, dente; nap, sóre (di); téj, lapte; fésü, peptene; háj, untura; zsir, unsóre etc.

3. Nume colectivă (gyűjtőnév) e acela care arăta una multime d'in mai multe parti asemenea seau diferite compuse pr. nép, poporu; csorda, turma; serg, óste; lovasság, calarime; csoport, gramada etc.

§. 9. Articii (névmutatók).

Articii in limb'a magiara sunt doi: *az* si *a*. —

Articulul *az* se pune totdeauna inaintea cuventeloru, incepatorie cu vocali, pr. az alma, marulu; az árnyék, umbr'a; az ajtó, usi'a; az erdő, padurea; az ércz, metalulu; az ólom, plumbulu; az arany, aurulu; az oroszlán, leulu; az izlés, gustulu; az asztal, més'a etc.

2. Articulul *a* sta in aintea cuventeloru acelora ce se incepu cu cosunatoria, pr. a ló, calulu; a ház, cas'a; a társ, sociulu; a fejsze, securea; a vár, castelulu, cetatea; a madár, paserea; a fazék, ol'a; a kereszténység, crestinatatea; a kalán, lingur'a; a mező, campulu etc. — Ambii articlii stau neschimbatu inaintea cuventeloru, si se folosescu numai atunci candu magiarulu numesce determinatu vre unu obiectu, pr. az ember, omulu; a kert, gradin'a.

Esercitiu 4.

eu sum, én vagyok
tu esti, te vagy

elü este, ő van
noi suntemu, mi vagyunk

voi sunteti, ti vagytok
 eli suntu, ők vannak
 inca, si, is
 lacu, tó
 latu, széles
 cuptoriu, kemencze
 caldu, meleg
 astutu, ravasz
 frigu, hideg
 pasere, madár
 corbu, holló
 folositoriu, hasznos

elu latra, ugat
 elu pasce, legel
 mielu, bárány
 funia, kötél
 fraga, eper
 fenu, széna
 uscatu, száraz
 peunu, páva
 rotundu, kerek
 cornu, szaru
 golu, üres.

Eu sum tare. Tu esti frumosu. Elu e soldatu.*)

Eli suntu soldati. Laculu e latu. Cuptoriulu e caldu.
 Vulpea e astuta. Frigulu e mare. Corbulu e pasere
 négra. Usi'a e inalta. Campulu e verde. Rimatoriulu
 e animalu folositoriu. Canele latra. Vitielulu pasce.
 Tu esti blandu. Funia e grosa. Frag'a e rosia. Fe-
 nulu e uscatu. Miti'a e animalu curatu. Turnulu e
 inaltu. Peunulu e frumosu. Més'a e rotunda. Cornulu
 e golu.

§. 10. Sufisele.

Numele seau sta simplu in cuventare ne impre-
 unatu cu vreo litera au silaba in urma, pr. úr, dom-
 nu; szolga, serbu; toll, péna etc. — Seau capata ore-
 sicare adaogere, care afigunduse la finea numelui se

*) Despre verbulu ausiliariu (van) vedi not'a la verbele neregularia.

numesce sufisa si cu numele impreuna forméza unu cuventu, pr. embernek, omului, irásom, scrisorea me, sufisele suntu nek si om.

Éra vocalile in limb'a magiara impartite fiendu in trei plese adeca: a, o, u, si e, ö, ü, si é, i, sufisele inca se espunu cu vocalile de acela — si tonu de care se cuprindu in nume, inse vocalea é si i primescu sufise seau d'in vocalile d'in pleas'a antania seau a doua, pr. asztal-nak, mései, nu asztal-nek; bűn-öm, pecatulu meu, si nu bűn-om; éra hir, faima, va fi hir-ek, faime; méz, miere, méz-nek, mierei; nyil, sagéta; nyilak, sageti; gyik, sioperla; gyikok, sioperle; zsir, unsóre, zsirok, unsori; czél, tienta; czél-om, tient'a me; héj, cogia, scórtia; héjak, cogie etc.

§. 11. Numeri si casuri.

1. Numeri cá si in limbá romana suntu doi: singulariu si pluralu, pr. ház, casa; házak, case; ökör, bou; ökrök, boi; fa, lemnu; fák, lemne; katoná, soldatu; katonák, soldati.

2. Casuri suntu patru: 1. Nominativu, (alany); 2. Genetivü (sajátító); 3. Dativu (tulajdonító); 4. Acusativu (tárgy seau szenvedő eset). — Nominativulu corespunde intrebarei: cene, ce, ki, mi? Genetivulu: a cui, kié, mié? Dativulu: cui, kinek? Acusativulu: pre cene, kit, mit?

§. 12. Declinatiunea.

Declinatiunea sustantiveloru in limb'a magiara e

de doua forme: de tonu afundu si de tonu inaltu precumu adeca cuventele suntu compuse cu vocali afunde seu inalte; éra declinatiunea se face adaogunduse o litera au silaba in finea cuventului in numeri si casuri.

Caracteristec'a seu terminatiunele.

In singulariu :

N. numele.
G. é seu *nak, nek*.
D. *nak, nek*.
Ac. *t, at, ot, et, öt*.

In pluralu :

N. *k, ak, ok, ek, ök*
G. é seu *nak, nek*
D. *nak, nek*
Ac. *at, et*.

Schema pentru cuventele de tonu afundu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Singulariu.

N. *atya*
G. *atyá-é* seu *nak*
D. *atyá-nak*
Ac. *atyá-t*

Pluralu.

atyá-k
atyák-é seu *nak*
atyák-nak
atyák-at.

Schema pentru cuventele de tonu inaltu.

Singulariu.

N. *könyv*
G. *könyv-é* seu *nek*
D. *könyv-nek*
Ac. *könyv-et*

Pluralu.

könyv-ek
könyvek-é seu *nek*
könyvek-nek
könyvek-et.

Declinati cuvintele urmatorie: pápa, patriarchu; herczeg, principe; idő, tempu; asszony, femenia; lud,

gâsca; bér, sâmbrie; hiba, eróre; sógor, cumnatu; társ, sociu; erdő, padure; medve, ursu; gazdagság, avutia; kenyér, pane; üveg, glasa; társaság, societate; játék, jocu; fürdő, scalda; beteg, bolnavu; szarvas, cerbu; oroslán, leu; kert, gradina; köröm, unghie; róka, vulpe; barát, amicu; levél, epistola; történelem, istoria; bimbó, pupu, bobocu; rügy, muguru; konyha, culina; fő, capu; falevél, frundia; virág, flóre; seprő, matura; harisnya, cióreci; koponya, cucurbeta; has, fóle; gyomor, stomacu; hát, spate; fog, dente; éj, nopte; haj, peru; homlok, frunte; bőr, piele; lélek, sufletu.

Esercitiu 5.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

<p>de, inse eszik, mânca táplál, nutresce ereje, poterea lui tanító, invetietoriu kérdezi, intréba nagyon, forte örülnek, se bucura látjátok, vedeti látjuk, vedemu</p>	<p>látok, vedu szeretik, le place várom, asteptu sir, plange sirnak, eli plangu most, acumu tanulja, invétia leczke, prelectiune dicserik, eli lauda.</p>
---	---

Az atya jó; az anya is jó. Az idő szép. A házak kicsinyek, de a kertek nagyok. A lud fehér. A ludnak husát eszik az emberek. A kenyér táplál. Az oroszlánnak ereje nagy. A tanító kérdezi a gyerme-

keket. A gyermekek nagyon örülnek. Látjátok a keretet? Látjuk. Látok egy fát; látok fákat. A gyermekek szeretik a virágokat. Várom a tanítót. Várok egy embert. A gyermek sir. Az atya örül. A gyermek most tanulja a leczkét. A tanítók dicsérik a jó gyermekeket. — Még a hangyák és méhek is dolgoznak.

Esercitiu 6.

Mamele suntu bune. Tempurile su frumose. Gradin'a e mica, inse cas'a e mare. Gascele suntu mari, albe si frumóse. Omulu manca carne de gasca. Leii suntu tari, si mari. Invetietorii intréba copilulu. Copilulu forte se bucura. Vedeti gradinele? Copilului i place florea. Asteptu invetietorii. Asteptu omenii. Copii plángu. Copii acumu invétia prelectiunile. Pielea e tare, si mole. Pieile suntu tari si moli. Fruntea e lata. Stomaculu e bunu. Mugurulu e verde. Frundiele inca suntu verdi si late. Noptea e lunga. Nuorii suntu negrii. Epistola e lunga si plina de erori.

§. 13. Adaugerea numeloru.

La adaugerea numeloru suntu urmatoriele de sciutu :

1. Inaintea sufisei vocalea scurta capata accentu, care astfelu se preface in lunga, pr: munka, lucru; munká-é munká-nak; csere, schimbare, cseré-é, cseré-nek; anya, mama, anyá-é, anyá-nak; anyá-t etc.— De aici se destengu vocalile *i*, *u*, si *ü*, pr: daru, co-

coru, daru-é, daru-nak; fi, filiu; fi-é, fi-nak; ürü, ber-bece batutu (castratu), ürü-é, ürü-nek.

2. Particul'a *nek*, poftesce dupa sene sufisele personale: *em, ed, i, pr: nek-em, nek-ed, nek-i.*

3. Acusativulu singulariu se forméza totu de'una dela Nominativulu plur. schimbandu liter'a *k*, dein terminatiune in *t*, pr: alma, maru, Nom. plur. almák, Acus. sing. va fi almát; tüz, focu; tüzek, tüzet; kalap, palaria, kalapok, kalapot etc.

4. Cuventele terminate in vocali, Nom. plur. lu forméza cu *k*, pr: marha, vita, Nom. plur. marhák; medve, ursu, medvék; — decumva inse cuventele se termina in consunatorie, primescu in Nom. plur. sufisele *ak, ok, ek, ök*, precumu adeca cuventulu e de tonu afundu seau inaltu, pr: ág, ramura, Nom. plur. ágak; öröm, bucuria, örömök; társ, sociu, társak; kép, tipu, képek; függöny, perdea, függönyök etc.

Nota 1. In unele forme se abatu dela regul'a generale, cuventele terminate in *j, l, ly, n, ny, sz, z, zs*, si uneori in *r* si *s*, cace Acus. sing. lu forméza cu liter'a *t*, pr: tolvajok, furi, Acus. sing. tolvajt; asztalok, mese, asztalt; szabályok, regule, szabályt; bűnök, pecate, bünt; talányok, gacituri, talányt; vitézek, eroi, vitézt; borok, vinuri, bort; részek, parti, részt; sasok, vulturi, sast etc.

Nota 2. Cu *alom, elem, eg, er, ok, og, ol, om, on, or, öl, öm, ör* terminându-se cele mai multe cuvente in Nom. plur. si astfelu si in Acus. sing. lapada vocalea dein urma, pr: hatalom, potentia, Nom. plur. hatalmak, Acus. sing. hatalmat; si nu hatalomak, hatalomat; félelem, temere, félelmek, félelmet; féreg, vierme, férgek, férget; eper, fraga, eprek, epret; dolog, lucru, dolgok, dolgot; akol, ocolu, ak-

lok, aklot; malom, móra, malmok, malmot; bokor, tufa, bokrok, bokrot; ököl, punnu, öklök, öklöt; üröm, pelinu, ürmök, ürmöt etc.

Nota 3. Cuventele terminate in *u*, seau *ü*, Nom. plur. si Acus. sing. in doua formé lu forméza, pr: daru, grue, (cocoru) darvak, seau daruk, darvat, seau darut; fenyü, bradu, fenyvek, fenyük, fenyvet, fenyüt. — Decumva inse in aintea lui *u*, sta *j*, Nom. plur. se forméza cu *k*, pr: ifju, june, ifjuk, seau ifjak, ifjut, seau ifjat etc.

Nota 4. In multe cuvente se scurtéza vocalea lunga in Nom. plur. si Acus. sing. pr: madár, pasere, madarak, madarat; agár, ogaru, agarak, agarat; egér, siorece, egerrek, egeret etc. -- Cuventele urmatorie: teher, povora, greutate; lélek, sufletu, spiritu; pehely, scama; in Nom. plur. voru fi: terhek, lelkek, pelyhek, si in Acus. sing. terhet, lelket, pelyhet.

Nota 5. Unele cuvente unisilabe, terminate in vocali lungi, Nom. plur. lu forméza cu sufisele, *vak*, *vek*, pr: tó, lacu; só, sare; ló, calu; in Nom. plur. voru fi: tavak, savak, lovak etc. -- Tó, szó, (cuventu) só, cső, (ceve) se dice si tók, szók, sók, csók.

Esercitiu 7.

Se se formeze Nom. plur. si Acus. sing. in urmatoriele cuvente: gyümölcsfa, pomu; szolgáló, serbitoria; szarvas, cerbu; madár, pasere; veder, vedra, galéta; csöbör, ciuberu; vő, ginere; orr, nasu; köböl, galéta; izlés, gustu; szurok, resina; falu, satu; óra, orologiu; tükör, oglinda; róka, vulpe; juh, oue; hallás, audiu; árok, siantiu; majom, moima; vér, sange; barom, vita; átok, blastemu; horog, unghitia; lapály, siesu; puszta, desiertu; kegyelem, gratia; veréb, vrabia; malom, mora; köröm, unghia; szék, scaunu; pa-

dolát, poditura; hó, né, ometu; csat, cataramba; gyermek, copilu; bimbó, pupu, muguru; kulcs, cheia; borju, vitielu; farkas, lupu; juhász, pecurariu; hamu, cenu-sa; titok, secretu; tinó, juncu; haj, peru; felhő, nuoru; sertés, rimatoriu; bika, tauru; tányér, teleriu; ágy, patu; fejedelem, principe; tehén, vaca; papiros, chartie; szamár, asinu; mogyorófa, alunu; kőriska, frasinu; császár, imperatu; oroszlán, leu; özvegy, veduvu; erény, virtute.

Esercitiu 8.

örzi, grigesce
 macska, mitia, pisica
 igen, forte
 hasznos, folositoriu
 házi, de casa, domestecu
 nem, nu
 akarsz, vrei
 hogy, cumca
 más, altu
 cselekedjenek, se faca
 azt, acelu, acea
 se, nece
 tedd, fă
 legnagyobb, celu mai
 mare
 kincs, tesauru
 tanács, sfatu, consultu
 hódolj, supunete

vigyázz, fi atentu, cer-
 cuspectu
 kár, dauna, paguba
 ne szenvedj, se nu su-
 ferii
 mértékletlenség, nemo-
 derare
 isteni, domnediescu
 törvény, lege
 parancsolja, demanda
 ellen, inimicu
 szeressük, se iubimu
 veszedelem, periclu
 lát, vede
 kerüli, incungiura
 vonitnak, urla
 les, panda
 veszik, lieu

adott-szavat, cuventulu
 datu
 meg ne szegd, nu ti cal-
 cá-retrage
 voltak, au fostu
 szőlő, vinia
 mely, care
 ott, acolo
 látsz, vedi
 köszönöm, multiemescu

csaltak, m'au insielatu
 hizelgőim, lingusitorii
 miei
 sebesen, repcede
 balra, in stenga
 vadász, venatoriu
 jobbra, indrépta
 lőtt, a puscatu
 kevély, ambitiosu, su-
 perbu.

A kutya, őrzi a házat. A kutya s a macska igen hasznos házi állatok. A mit nem akarsz, hogy mások neked cselekedjenek, azt te se tedd másnak. Az egészség az embernek legnagyobb kiucse. Hódoij barátod jó tanácsának. Vigyázz, hogy kárt ne szenvedj. A mértékletlenség vétek. Az isteni törvény parancsolja, hogy ellencinket is szeressük. Ki veszedelmet lát, s azt nem kerüli, maga magának ellensége. A farkasok vonitnak. A ravasz rókák lesbe veszik az egerket. Az adott-szavat meg ne szegd. Testvéreimé voltak e szőlők, melyeket ott látsz. Barátomnak köszönöm, hogy meg nem csaltak hizelgőim. A szarvas sebesen fut. A nyul balra futott, a vadász jobbra lőtt. A kertben szép virágok vannak. A gyermek, mig kicsiny sem állni, sem járni nem tud. A jó ember nem kevély.

Esercitiu 9.

petulantu, csintalan
 vestimentu, ruha

carne, hus
 multiemita, köszönet

sinceru, őszinte
blandu, jámbor

eli musca, harapják, mar-
ják (form. defin.)

Cas'a e inalta si frumoasa. Casele-su inalte si frumoase. Copii suntu petulanti. Vestimentele-su lungi si negre. In gradinele nostre suntu multe flori. Omenii buni nu suntu superbi. Carnea e mole si buna. Vinulu e tare. Vinurile suntu acre. Multiemit'a e sincera. Eu sum indestulitu. Voi nu sunteti blandi. Căni musca copii. Panea alba nu e négra. Eu sum tare blandu. Rimatoriulu e negru albu si rosiu. Rimatorii suntu selbatici. Fumulu e amaru. Mes'a e tare si destulu de lunga. Amicii mei suntu lingusitori. — Cerbulu e animalu frumosu. Fluviulu e nasiposu, si afundu. Fontanele inca-su afunde. Vertutea e celu mai pretiosu tesauru a omului.

§. 14. Nume posesive.

1. Totu numele care cuprinde in sine ceva posesiune se dice nume posesivu pr. kertem, gradin'a me. Celu ce posiede obiectulu se dice posesoru, obiectulu se dice posesiune. — Posesorulu se esprima prin person'a antania, a doua si a treia in num. sing. si plur. posesiunea inca pote fi un'a seau mai multe, pr. házam, cas'a me; posesorulu e unulu, si e de person'a antania, posesiunea inca e un'a; háza, cas'a lui; posesorulu e unulu si e de a trei'a persóna, posesiunea inca de un'a.

2. Sufisele posesive se forméza dupa norm'a mai susu mentionata la Nom. plur. pr. dal, cantu, Nom.

plur. dalok, dein care se forméza nume posesivu schimbandu pre k in m, pr. dalom, cantulu meu; ló, calu, loyak, loyam; kó, pétra, kövek, kövem etc.

Sufise de o posesiune.

La cuventele de tonu afundu.

Dupa vocali.		Dupa cosunatorie.	
1. persóna:	<i>m</i>	<i>am</i>	seau <i>om</i>
2. „	<i>d</i>	<i>ad</i>	„ <i>od</i>
3. „	<i>ja</i>	<i>a</i>	„ <i>ja</i>
1. „	<i>nk</i>	<i>unk</i>	
2. „	<i>tok</i>	<i>tok, atok, otok</i>	
3. „	<i>jok.</i>	<i>jok.</i>	

La cuventele de tonu inaltu.

Dupa vocali.		Dupa cosunatorie.	
1. persona:	<i>m</i>	<i>em</i>	seau <i>öm</i>
2. „	<i>d</i>	<i>ed</i>	„ <i>öd</i>
3. „	<i>je</i>	<i>e</i>	„ <i>je</i>
1. „	<i>nk</i>	<i>ünk</i>	
2. „	<i>tek</i> seau <i>tök</i>	<i>tek, tök, etek, ötök</i>	
3. „	<i>jök.</i>	<i>ök, jök.</i>	

Sufise de mai multe posesiuni.

La cuventele de tonu afundu.

Dupa vocali.		Dupa cosunatorie.	
1. persóna:	<i>im</i>	<i>aim</i>	seau <i>jaim</i>
2. „	<i>id</i>	<i>aid</i>	„ <i>jaid</i>
3. „	<i>i</i>	<i>ai</i>	„ <i>jai</i>
1. „	<i>ink</i>	<i>aink</i>	„ <i>jaink</i>
2. „	<i>itok</i>	<i>aitok</i>	„ <i>jaitok</i>
3. „	<i>ik.</i>	<i>aik</i>	„ <i>jaiik.</i>

La cuventele de tonu inaltu.

Dupa vocali.	Dupa cosunatorie.
1. persóna: <i>im</i>	<i>eim</i> seau <i>jeim</i>
2. „ <i>id</i>	<i>eid</i> „ <i>jeid</i>
3. „ <i>i</i>	<i>ei</i> „ <i>jei</i>
1. „ <i>ink</i>	<i>eink</i> „ <i>jeink</i>
2. „ <i>itek</i>	<i>eitek</i> „ <i>jeitek</i>
3. „ <i>ik.</i>	<i>eik</i> „ <i>jeik.</i>

S c h e m a ;

Cuvente afunde.	Cuvente inalte.
(unu posesoru si o posesiune.)	(unu posesoru si o posesiune.)
1. persóna: <i>ruhá-m</i>	<i>kert-em</i>
2. „ <i>ruhá-d</i>	<i>kert-ed</i>
3. „ <i>ruhá-ja</i>	<i>kert-je</i>
(mai multi posesori o posesiune.)	(mai multi posesori o posesiune.)
1. persóna: <i>ruhá-nk</i>	<i>kert-ünk</i>
2. „ <i>ruhá-tok</i>	<i>kert-etek</i>
3. „ <i>ruhá-jok</i>	<i>kert-jök</i>
(unu posesoru mai multe posesiuni.)	(unu posesoru mai multe posesiuni.)
1. persóna: <i>ruhá-im</i>	<i>kert-jeim</i>
2. „ <i>ruhá-id</i>	<i>kert-jeid</i>
3. „ <i>ruhá-i</i>	<i>kert-jei</i>
(mai multi posesori)	(mai multi posesori)
(mai multe posesiuni.)	(mai multe posesiuni.)
1. persóna: <i>ruhá-ink</i>	<i>kert-jeink</i>
2. „ <i>ruhá-itok</i>	<i>kert-jeitek</i>
3. „ <i>ruhá-ik.</i>	<i>kert-jeik.</i>

Esercitiu 10.

Se se adaoge la aceste cuvinte sufise posesive: fésű, peptene; szoba, odaie; fájdalom, durere; idő, tempu; toll, péna; szív, anima; szem, ochiu; árok, siantiu; föld, pamentu; udvar, curte; nap, sore; csil-lag, stea; tükör, oglinda; kéz, mana; malom, móra; bokor, tufa; gabona, bucate, cereale; tag, membru; kávé, cafea; száj, gura; név, nume; dolog, lucru; juh, oue; bot, bastonu, batiu; ital, beutura; fűró, sflede-ru; bagoly, buha; mázsa, centenariu; termés, produ-ctu; birtok, posesiune; kalapács, ciocanu; hamu, ce-nusia; bürök, cucuta; petrezselyem, petringelu; mi-reny, arsenicu; légy, musca; úr, domnu; kendő, ster-gariu; öröm, bucuria; tú, acu; vélemény, opiniune; igazság, dreptate; kötelesség, datorintia.

§. 15. Despre sufise posesive.

1. La cuvintele terminate in consunatorie sufi-sea persónei a trei'a se formeza cu liter'a *j* au fora *j*, pr: barát, amicu, barátja; láb, pecioru, lába etc.

2. In cuvintele terminate cu vocali sufisea pers. a trei'a se formeza cu *ja* au *je* pr: ruha, vestimen-tu, ruhája; kefe, perie, keféje; eke, plugu, ekéje; kapcza, obeala, kapczája etc.

3. Multe cuvinte terminate in *ó* si *ő*, in aintea lui *j* schimba vocalea *ó* in *a* si vocalea *ő* in *e*, pr: ajtó, usia, ajtaja; erő, potere, ereje etc.

4. Urmatorielé cuvinte: atya — apa — tata; a-

nya, mama; bátya, báde; öcs, frate mai micu; néne, sora; voru fi cu sufisele persónei a treia: atyja, apja, anyja, bátyja, nénje, öcscse.

5. In mai multe cuvinte sufisele posesive lapada vocalea *a*, dein terminatiune, pr: barátim, in locu de, barátaim.

Nota. Cuvintele sufisete dupa norm'a mai susu arata, suntu declinabile astfeliu: atyám-é, nak, at; atyáink-é, nak, at etc.

Esercitiu 11.

kicsiny, micu	megegyezzenek, se cores-
árultam, am vendutu	punda
seb, rana	lelkiismeret, conscientia
ki, cene	jótevő, benefactoriu
tartja, tiene	bántani, a vatama
parancsolat, mandatu	meg ne bántsad, se nu-'lu
én, eu	vatemi
tanító, invetiatoriu	val, vel, cu
tiszteli, onoreza, cinstesce	kellett volna, ar fi trebuitu
engedelmeskedjél, supunete	kimennem, a me duce a-
fi ascultatoriu	fora
szülő, parenti	minthogy, fiendu-ca
és, si	szeles, ventosu
figyelj, fi atentu	volt, a fostu
mindig, totudéuna	helyeslé, aprobà
törd meg, frange	eladta, a vendutu
van, am	adósság, datoria
nincs, n'amu	csak, numai
itt, aici	akkor, atunci
semmi, nemicu	várhatsz, poti asteptá
keresete, cercetare, cautare	aratás, secerisiu
cselekedet, fapta	ha, déca

szorgalmasan, cu diligintia	rész, parte
munkáltad, l'ai lucratu	ban, ben, in
segítség, ajutoriu	szép, frumosu
hoz, hez, la	zöltség, verdétia
folyamodol, te rogi	oltja, stinge, stimpara
hátsó, de indereptu	szomj, sete

Szobája kicsiny. Titkodat el nem árultam. Se-
bem nem nagy. Szükségeik nagyok. Ki az Istent sze-
reti, megtartja parancsolatait. Én szeretem a tanító-
mat. A jó gyermek tanítóját mint atyját tiszteli. En-
gedelmeskedjél szülőidnek, és figyelj mindig szavaik-
ra. Törd meg a szegénynek kenyeredet. Sok könyve
van. Nincs itt semmi keresete. Cselekedeteid mindig
megegyezzenek lelkiismeretteddel. Vigyázz, hogy jöte-
vőidet meg ne bántsd. Öcscsével kellett volna ki-
mennem, de anyám, minthogy igen szeles volt az idő,
nem helyeslé. Lovait eladta mert adossága nagy. Csak
akkor várhatsz jó aratást, ha földjeidet szorgalmasan
munkáltad, s Isten segítségéhez folyamodol. Kertünk-
nek hátsó részében szép zöltségeket láthatni. A víz
legjobban oltja szomjunkat.

Esercitiu 12.

datorintia, kötelesség	se bate, veretik
toturoru, mindenkinek	frunte, homlok
asculta, hallgasd	veninosu, mérges
implinesce, teljesítsd	miere, méz.
acelu, az	

Ranele lui suntu gr'ele si periculose. Necesita-
tea mea nu e mare. A liubi pre dumnediea e dato-

rinti'a toturoru. Copii buni si-onoréza parentii si in-
 vetiatorii. Asculta cuventele parentiloru tei si le im-
 plinesce acelea. Da pane seraciloru. Cartile mele suntu
 forte pretiose. Tempulu e ventosu. Calulu meu e negru.
 Datoriele mele-su mari. Lucrati pamenturile vostre cu
 diligentia deca voiti secerisiu bogatu. In gradin'a no-
 stra suntu multe verdetiuri. Omulu are capu, frunte,
 nasu, gura, limba si denti. Ap'a stenge setea. Buh'a
 ambla noptéa, porumbulu diu'a. Ver'a suntu multe
 musce, iern'a pucine. Fierulu se bate cu ciocanulu.
 Pelinulu e amaru, cucuta e veninosa, micrea e dulce.

§. 16. Numele adiective.

Adiectivulu e cuventu, care insemnéza calitatea,
 insusirea persoanei seau obiectului, pr. magas fal, mu-
 ru (pariete) inaltu; mély kút, funtana afunda; jó em-
 ber, omu bunu.

Adiectivele :

1. Inaintea sustantiveloru remanu neschimbate
 pr. gömbölyü asztal, mésa rotunda; gömbölyü aszta-
 loknak, meseloru rotunde etc.

2. Candu stau de sene seau dupa sustantivu,
 se indrépta in declinatiune dupa regulele sustantive-
 loru, pr. zöld, verde, zöldé, zöldnek, zöldet; láttam
 lovat és pedig szépet, am vediutu calu, si inca frumosu.

3. Adiectivele terminate in *ó, ő ú* si *ű*. Nomi-
 nativulu dein plur. 'lu forméza cu liter'a *k* seau cu
 silabele *ak* seau *ek* pr. keserű, amaru. Nom. plur. va

fi: keserük seau keserüek; szomorú, tristu; szomorúk seau szomoruak; állandó, statornicu; állandók seau állandóak; illő, cuvenintiosu; illők, illőek.

4. Adiectivele terminate in *i* in Nom. din plur. primescu sufisele cu vocali pr. égi, cerescu, égiek; földi, pamentescu, földiek; lelki, sufletescu, lelkiek.

5. Adiectivele terminate in *ü*, *ű* si *nyi*, formate dein sustantive, totudeuna poftescu langa sene inca unu adiectivu; pr. szép ruhájú asszony, femeia cu vestimente frumose; nagy eszű ember, omu cu mente mare; több forintnyi fa, lemne de mai multi fiorini,

Nota. Adiectivulu *szörnyü*, *fiorosu*, *infricosiatu*, va fi in Nom. dein plur. *szörnyük*, *szörnyüek*, *asemenea* *hosszú*, *lungu*, *hosszak* si *hossziak*.

§. 17. Comparatiunea (fokozás).

Adiectivulu servesece si spre asemenarea a doue au mai multe persóne seau obiecte, pr. nagy, nagyobb, legnagyobb pohár, pocalu mare, mai mare, celu mai mare. —

Acést'a asemenare se numesce comperatiune, se destingu trei graduri de comparare:

1. Positivu (alapfok) e adiectivulu fora nece o adaugere, pr. szép, frumosu; fehér, albu; keskeny, angustu; komoly, seriusu; sötét, intunecatu, oscuru; világos, luminosu.

2. Comparativulu (középfok) se forméza afigunduse la adiectivele terminate in vocali *bb*, er' la ce-

lea terminate in cosunatorie *abb*, seau *ebb*, pr. puha, mole; rest, negligentu; drága, pretiosu, va fi comparativulu puhá-*bb*, rest-*ebb*, drágá-*bb* etc.

Nota. Adiectivele terminate in *s*, *sz*, si *z*, mai forméza comparativulu si scurtatu astfelu: édes-*ebb*, édes-*b*; gonosz-*abb*, gonosz-*b*, nehéz-*ebb*, nehéz-*b*; száraz-*abb*, száraz-*b*.

3. Superlativulu (felső fok) se forméza punendu inaintea comparativului particul'a *leg*, cu care se si impreuna intru unu cuventu pr. legszebb, celu mai frumosu; legfeketébb, celu mai negru; legvadabb, celu mai selbatecu.

Nota 1. Comparativulu poftesce dupa sene cojunctiunea *mint*, cá, decatu, pr. az egészség jobb mint a kincs, sanatatea e mai buna decatu tesaurulu. —

Éra candu se lasa afora *mint*, sustantivulu capata terminatiunea *nál* seau *nél*, pr. az egészség jobb a kincs-nél.

Nota 2. In superlativu lasanduse afara particul'a *leg*, ne servimu cu adverbiale: *igen*, prea; *felette nagyon*, forte, forte tare, pr. igen jó, prea bunu, in locu de leg-jobb; *felette nagyon* örvendek, forte me bucuru.

Nota 3. Comparativulu si superlativulu liau sufisea *ik*, candu volimu a destinge mai multe obiecte asemenea, pr. London Europa városainak legnagyobbika, Londonu e celu mai mare intre orasiere Europei.

Nota 4. Unele adiective si schimba form'a terminativa in comparativu si superlativu, pr. nagy, nagyobb, legnagyobb; jó, jobb, legjobb; szép, szebb, legszebb; sok, több, legtöbb; kicsiny, kisebb, legkisebb; könnyű, könnyebb, legkönnyebb; bátor, — curajosu — bátrabb, legbátrabb.

Esercitiu 13.

öszvér, mulu, catiru	háboru, resboiu
békeség, pace	boldog, fericitu

nyár, vera
 tél, ierna
 egészséges, sanatosu
 tegnap, eri
 hír, faima
 vettem, am primitu
 látás, vedere
 enyim, alu meu
 liget, padure
 máskor, altadata
 népes, poporatu
 egyszerű, simplu
 természetes, naturalu
 lehet, se póte
 tiszta, curatu
 akarat, volia

legyen hozzá, se aiba la ea
 élet, viatia
 nyomasztó, apasinte, greu
 veszélyes, periculosu
 helyzet, stare, pusetiune
 bizzunk, sene incredemu
 gondviselés, provedintia
 roz, secara
 készül, se gatesce
 gyomor, stomacu
 kíván, poftesce
 zab, ovesu
 terméketlen, neroditoriu
 hegyi, de munte, munténu
 lakos, locuitoriu
 táplálkoznak, se nutrescu

A ló szebb az öszvérnél. A békeség jobb a háborúnál. A leggazdagabb ember nem mindig a legboldogabb. A nyár és a tavasz kellemesebb mint a tél. A föld nagyobb mint a hold. Az oroszlán erősebb, mint a farkas. A víz legegészségesebb ital. Tegnap legszomorubb hirt vettem. Jó látásod van, de az enyém jobb. Több ember volt a városligetben mint máskor. A vas nehéz és kemény ércz. London legnépesebb város. Legegyszerűbb, és legtermészetesebb italunk a víz. A legszegényebb ember is lehet tiszta, csak akaratja legyen hozzá. Életünk legnyomasztóbb és legveszélyesebb helyzetében is bizzunk az isteni gondviselésben. Rozból jó kenyér készül de jobb gyomrot kíván. Zabbal csak a legterméketlenebb hegyi lakosok táplálkoznak.

Esercitiu 14.

platina, éreny, fehér arany	rege, király
adese-ori, gyakran	Macedonu, Macedon
limba, nyelv	barbatu, férfi
stricatiosu, ártalmas	intre, között
Rusi'a, Oroszbirodalom	sugatoriu — mamiferu —
China, Chiná, Chinai biro-	szopó, emlős
dalom	pretiosu, értékes, becses
Filipu, Fülöp	vechiu, anticu, régi, ó.

Ferulu este greu; plumbulu e mai greu; platin'a e celu mai greu metalu. Adeseori limb'a e mai stricatioasa decatu sabi'a. Rusi'a si Chin'a suntu cele mai mari monarchii. Filipu regele Macedoniloru a fostu mare barbatu, inse Alesandru filiulu seu a fostu si mai mare. Leulu e celu mai tare intre animalile mamifere. Celu mai pretiosu tesauru e sanctatca. Omenii avuti nu suntu totudeuna celi mai fericiti. Rom'a vechia — antica-a fostu mai impoporata cá cea de astadi Celu mai inaltu monte in Europ'a e Montblancu, inse Dhavala-giru in Asia cu multu e mai inaltu. Boulu e mai tare decatu vac'a. Ap'a e cea mai sanatosă beutura. Aerulu aproape de pamentu e mai desu, intru un'a departare anumita e mai raru, si intru un'a departare mai mare e forte raru.

Esercitiu 15.

conscolariu, iskolatárs	importantu, érdekes, nevezetes
arte, mesterség	intieleptu, okos, bölcs
tipografia, nyomdászat	tómna, ősz
inventiune, találmány	

arama, réz
fóme, éhség

bucatariu, szakács
defectu—scadere—hiány.

Fomea e celu mai bunu bucatariu. Argintulu e pretiosu metalu, inse aurulu e si mai pretiosu. Joane e celu mai diliginte intre conscolarii sei. Artea tipografiei este o inventiune forte importanta. Vera e mai caldu decatu tomn'a; iern'a e mai frigu decatu primaver'a. Miserulu pote fi mai placutu lui Dumnedieu decatu avutulu (bogatulu). Lun'a e mai mica decatu pamentulu. Aram'a e mai tare decatu plumbulu si decatu aurulu. In omulu celu mai blandu si mai intieptu inca suntu defecte. Mai multu pote strică unu lingusitoriu decatu unu inimicu. Aerulu necuratu e forte stricatiosu sanatatei. Mamele si iubescu prunicii mai bene.

§. 18. Adiectivele numeraria.

Adiectivulu numerariu e cuventu care arata cantitatea persoanei seau obiectului, pr: tiz ember, diece omeni; négy alma, patru mere; sok falu, multe sate etc.

Adiectivele numeraria su de 5 specie:

1. Cardinale, (sarkszámok) care arata numerulu la intrebarea câtu, câte? hány, mennyi? pr :

1. egy	7. hét
2. kettő	8. nyolcz
3. három	9. kilencz
4. négy	10. tiz
5. öt	11. tizenegy
6. hat	12. tizenkettő

13. tizenhárom	50. ötven
14. tizennégy	60. hatvan
15. tizenöt	70. hetven
16. tizenhat	80. nyolczvan
17. tizenhét	90. kilenczven
18. tizennyolcz	100. száz
19. tizenkilencz	1000. ezer
20. husz	10000. tizezer
30. harmincz	100000. százezer
40. negyven	1000000. millió etc.

Nota 1. Adiectivele numeraria impreuna cu sustantivele stau totudeuna in num. sing. pr: hét ember, siepte omeni; tiz gyermek, diece copii; ötven forint, cincii dieci fiorini; hét emberek, tiz gyermekek, ötven forintok, e pronuncia rea.

Nota 2. Adiectivele cardinali la intrebarea cati? hányan? lieu sufisele *an, en*, in care casu poftescu numer. plur pr: ketten voltunk nála, doi insi amu fostu la elu; hárman jól irtak, trei insi bene a scrisu.

Nota 3. Numerariulu *kettő*, candu e impreunatu cu sustantivu se dice *két*, pr: két ház, doue case; két kenyér, doue pani.

2. Ordinali (sorszámok) care arata sierulu la intrebarea alu catelea; a catea? hányadik? pr:

első, antanin	tizenegyedik, alu unusprediecelea
második, alu doilea	tizenkettedik, alu doisprediecelea
harmadik, alu treilea	tizenharmadik, alu treisprediecelea
negyedik, alu patrulea	tizennygyedik, alu patru-sprediecelea
ötödik, alu cincelea	tizenötödik, alu cincisprediecelea
hatodik, alu sieselea	
hetedik, alu sieptelea	
nyolczadik, alu optulea	
kilenczedik, alu noulea	
tizedik, alu diecelea	

tizenhatodik, alu siesespre- diecelea	negyvenedik, alu patrudie- cilea
tizenhetedik, alu siepte- sprediecelea	ötvenedik, alu cincidiecelea
tizennyolczadik, alu optu- sprediecelea	hatvanodik, alu siesediecelea
tizenkilenczedik, alu noue- sprediecelea	hetvenedik, alu sieptedie- cilea
huszadik, alu douedic- celea	nyolczvanodik, alu optu- diecilea
harminczadik, alu treidie- cilea	kilenczvenedik, alu noue- diecilea
	századik, alu sutalea
	ezeredik, alu mili'a.

3. Distributive, (osztószámok) care arata egala impartire la intrebarea câte-câti; câte-câte? hányan-ként, hányával? pr: egyenként, câte unu; kettenként, câte doi; hármával, ötével, hatával adják az almát, câte trei, câte cinci, câte siesa mere dau etc.

4. Multiplicativele (sokszorozószámok) corespundu la intrebarea de câte ori? hányszor? pr: egyszer, odata; kétszer, de douaori; háromszor, de trei ori etc.

5. Nedefinite (határozatlan számok) pr: sok, multu; elég, destulu; annyi, atátu; néhány, câti-va etc. — Cu numerariulu *nehány* si *sok* se pune sustantivulu in numerulu singulariu pr: néhány ember, câti-va omeni; sok ház, multe case; sok forint, multi fiorini; in locu 'de néhány emberek, sok házak, sok forintok.

Nota 1. Adiectivele numeraria urméza regulele adiectiveloru, pr: husz forint, doue-dieci fiorini; tollat vettem huszat, pene am cumparatu douedieci; kést egyet, cutitu unulu.

Nota 2. Adiectivulu numerariu nedefinitu *mind*, nu

se declina, ci remane neschimbatu, pr: a pénzt *mind* elvesztette, banii toti i-au perdutu. — Éra *minden* se declina cá adiectivele in numeri si casuri, pr: mindent elbeszél, tote le a vorbitu; mindenemet elvesztettem, tote mi le am perdutu.

Esercitiu 16.

év, anu	vala, fu
óra, ora	okosan, intieptiesce
kétfélekép, in doue forme	gazdálkodni, a pastrá a
valaki, cineva	economisá
vagy, seau	tud, sci
gyűjtván, adunandu	lassan, incetu
össze, la olalta	elveszti, elu perde
megyünk, mergemu	osztatik, se imparto
templom, beserica	Jézus, Isus
tudnak, eli sci	már, si, deja
értenek, eli intielegu	kor, etate
ismerős, cunoscutu	kitünő, precelentu
látogatott, cercetatu	jel, semnu
vásár, tergu	bölcsesség, intieptiune,
irunk, scriemu	sapientia
kapni, a apuc'a, a capat'a	kezdé, incepú
fogyatkozás, scadere, (intu-	tanítás, invatietura
necime la sóre)	felfeszítettett, sau restignitu.

Egy évben van háromszáz hatvanöt nap, egy napban van 24 óra. Ötször öt huszonöt. Kétfélekép lehet valaki gazdag, vagy sok kincset gyűjtván össze, vagy keveset kívánván. Ketten-ketten megyünk a templomba. Sokan sokat tudnak, s keveset értenek. Három ismerősöm látogatott meg. Sok ló volt a vásáron. Nehány embert láttam. Egy ezer nyolczszáz hatvanötödik esztendő irunk. Rosz szokás, háromféle do-

logba kapni. Hányadik vagy az iskolában? Ezer nyolczszáz ötvenegyedik évi julius huszonnyolczadikán napfogyatkozás vala. Ki okosan gazdálkodni nem tud, lassan mindenét elveszti. A hold ötvenszer kisebb, mint a föld. A föld öt részre osztatik, t. i. Europa, Ázsia, Afrika, Amerika s Ausztráliára. Jézus már kora tizenkettődik évében adá kitünő jelét bölcseségének; harminczadik évében kezdé meg a tanítást s harminczharmadik évében felfeszítettett.

Esercitiu 17.

negrigia, gondatlanság	urma, láb
pote aduce, hozhat	departare, távolság
avere, vagyon, birtok	geografice, földrajzi
invatia, tanulj (imp.)	milu, mérföld
nunumai, nemcsak	puntu, font
a castigá, szerezni	lotu, lat
sunetu, hang	mutatu, költözködés
secunda, másodperc	ai arde, elégnél.
alérge, halad, szalad	

Negligentului tóte suntu grele, diligentului tóte usióre. Multi ochi multe vedu. O mica negrigia póte aduce mare dauna. De vrei a aduná multa avere, invátia nu numai a castigá ci si a economisá. Noue sute omeni a fostu in beserica. Ambele strate a fostu pline cu soldati. De trei-ori trei facu noua. O pisica prinde mai multi sióreci. Sunetulu intru un'a secunda alérge 1075 urme. Departarea pamentului de sore e de 20,320,000 mile geografice; éra lun'a de pamentu e de 51,000 mile geografice. Intru unu fio-

rinu suntu o suta cruceri; intru unu centanariu o suta punti; intru unu puntu treidieci si doi loti. Mutatulu de trei-ori face câtu ai arde o data.

C a p u II.

§. 19. Pronumele (névmás).

1. Pronumele e o parte a vorbirei, care suplinesce loculu numelui ce nu se pune in vorbire, pr. a vendégek, kiket vársz, nem jönnek, Ospetii cari-i astepti nu vinu; aici pronumele e *kiket*, care suplinesce sustantivulu vendégek.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2. Pronumele se impartu in siesa clasi:

a)	pronume personale,	— személyes névmások;
b)	pronume reflexive,	— visszatérő — „ „
c)	pronume demonstrative,	— mutató „ „
d)	pronume relative,	— visszahozó „ „
e)	pronume interrogative,	— kérdő „ „
f)	pronume numeraria,	— szám „ „

§. 20. Pronume personale.

1. Pronumele personale suntu aceste:

<i>In singulariu.</i>	<i>In pluralu.</i>
1. persóna: én, eu	1. persóna: mi, seau mindk, noi
2. „ te, tu	2. „ ti, „ tik, voi
3. „ ő, elu, ea	3. „ ők, eli, ele

2. Pronumele personale se declina după schemă urmatoria.

Singulariu.

N. én, eu, io	te, tu	ő, elu, ea
G. nekem, mi, mie	neked, ti, tie	neki, lui, ei
D. nekem, mie	neked, tie	neki, lui, ei
Ac. engem seau engemet, me, mene	téged, seau tégedet, te, tene	őt seau őtet, elu, ea

Pluralu.

N. mi, noi	ti, voi	ők, eli, ele
G. nekünk, noue	nektek, voue	nekik, loru
D. nekünk, noue	nektek, voue	nekik, loru
Ac. minket seau bennünket, noi, ne	titeket, seau benneteket, voi, ve	őket, eli, ele

3. Pronumele personale primindu sufisele personale, se prefacu în pronume posesive, pr.

De o posesiune :

De mai multe posesiuni :

1. persona : enyém, mieu, mea	enyéim, miei, mele
2. „ tied, teu, tá	tieid, tei, tale
3. „ övé, seu, sá	övéi, sei, sale
1. „ miénk, nostru, nóstra	miéink, nostri, nóstre
2. „ tietek, vostru, vóstra	tieitek, vostri, vóstre
3. „ övék, a loru	övéik, a loru

Nota. Pronumele posesive stând înaintea numelui, lapada sufisea posesive, afigunduse acést'a la finea numelui, pr. az én házam, a me case, nu az enyém ház, a te házad, nu a tied ház; az ő háza, nu az övé ház etc.

§. 21. Pronume reflexive.

1. Pronumele reflexive se declina regulatú cá sustantivele, si suntu urmatoriele:

<i>Singulariu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. persóna: magam, insumi	1. magunk, insine
2. „ magad, insuti	magatok, insive
3. „ maga, insusi	maguk, insisi

2. Din pronumele reflexive compuse cu pronumele personale, se forméza pronumele compusu, dupa cumu urmeza:

<i>Singulariu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. persóna: én, seau ennen magam, eu insumi	min, seau minnen magunk, noi insine,
2. „ ten, seau tennen magad, tu insuti	tin, seau tinnen magatok, voi insive
3. ön, seau önön maga, elu insusi	ön, seau önnön maguk, eli insisi

§. 22. Pronume demonstrative.

1. Pronumele demonstrative arata persón'a seau lucrulu despre care vorbimu pr.

Az, azon, amaz, celu, acelu.

Ugyanaz, același.

Oly, olyan, olyas, amolyan, olyatén, atare, unulu cá acela, unu asemenea; aceste tote arata persóna seau lucrulu mai de parte.

Ez, ezen, emez, cestu, acestu, acestá.

Ugyanez, acestasi.

Ily, ilyen, ilyes, emilyes, atare, unulu cá acest'a, unu asemenea, asia.

Milyen, de care, de ce soiú; aceste asemenea arata persón'a seau lucrulu mai deaprope.

2. Pronumele demonstrative az, ez, se declina in urmatoriulu modu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
N. az	ez	N. azok	eze
G. azé	ezé	G. azoké	ezeke
D. annak	ennek	D. azoknak	ezeeknek
Ac. azt	ezt	Ac. azokat	ezeket

§. 23. Pronume relative.

Pronumele relative arata o propusetiune secundaria 'la o persóna seau lucru numitu mai inainte, se declina cá sustantivele, si suntu aceste:

ki, care	mely, a mely,	milyen, minő, mi-
a ki, celu, ce	care	nemű, de ca-
	mi, a mi, ce	re, de ce soiú

§. 24. Pronume interogative.

Pronumele interogative cu care intrebamu despre persóne seau lucruri, suntu urmatoriele:

ki, cene?	mennyi, câtu?
kicsoda, cene, care?	hány, câtu, cati?
mily, de care?	mekkora, catu de mare?
mi, kicsoda, ce?	melyik, care?
milyen, cum?	hányadik, alu catulea?
kicsodás, de ce soiú?	

asemenea si aceste se declina ca sustantivele, pr. N. melyik, G. melyiké, D. melyiknek, Ac. melyiket etc.

§. 25. Pronume numeraria.

Pronumele numeraria suntu de doue specii, definite si nedefinite;

Definite suntu:

egyik, unu-a
 másik, altu-a
 mindenik, toti
 mindnyája, cu toti
 kiki, fiacare, fiacene

Suntu declinabile pr. N. egyik, G. egyiké, D. egyiknek etc.

Nedefinite suntu:

annyi, ennyi, atâtu
 akárki, oricine
 akármi, orice
 akármely, oricare
 akkora, ekkora, atatu-a etc.

BEU Cluj / Central University Library Cluj

Nota. Pronumele in genere urmeza regulele sustantiveloru si adiectiveloru, precum adeca in cuventare stau in locu de sustantive seau adiective d. e. ama ház, mely összeomlott, atyámé volt, aceea casa, care sau ruinatu, a fostu a tatului meu.

Esercitiu 18.

igaz, dreptu, adeveru
 hallottam, am auditu
 hanem, inse
 jókor, de vreme, de timpuriu
 gondolat, cugetare
 született, nascutu
 soha se, nece odata
 dicsérd, laudá
 tehát, deci, in urma
 tartozik, e datoriu
 tőle, dela elu

kitelik, se implinesce
 ajánlom, recomendu
 lépett, a pasitu
 azonnal, numaidecatu
 megismertem, am cunoscutu
 megjövendöltem, am profetatu
 fog járni, va umblá
 szándék, cugetu
 ime, iata, iaca

teljesült, sau implinitu
 ép, épen, tocmai
 ugy, asia
 kötelez, obliga
 fogja tagadni, va negá

illetni, a competá, ase cu-
 veni
 dicséret, lauda
 egyenlően, egalu, aseme-
 nea.

Melyik toll az enyém? Én az igazat akarom tudni. Ő a restségnek barátja. Nem tudom, kitől hal-
 lottam, tőled-e vagy tőle. Minden embernek vannak
 hibái; hanem a tied nagyobbak mint a mieink. Jó-
 kor szokjál e gondolathoz: a társaságban született
 ember nem önmagáé. Boldogok a gyermekek, kik szü-
 leiket tisztelik. Isten ad nekünk mindent, tehát őt
 legjobban kell szeretnünk. Magadat soha se dicsérd.
 Mindenik annyit tartozik tenni, mennyi tőle kitelik.
 Ugyan azt ajánlom nektek is, mit ajánlottam azoknak.
 Mindenki úr a maga házában. Mihelyt szobámba lé-
 pett, azonnal megismertem őt. Én megjövendöltem
 neki, hogy rosszul fog járni, ha azt cselekszi, mi szán-
 dékában volt: és ime teljesült. A törvény minket ép
 ugy kötelez, mint titeket. Ki fogja tagadni, hogy az,
 mit szemeimmel láttam, nem igaz? Azokat illeti az
 igazi dicséret, kik mindig egyenlően szorgalmasok.

Esercitiu 19.

vorbescu, beszélek
 totu, egész
 serioitate, komolyság
 ti-ai perdutu, elvesztetted
 servitiu, szolgálat
 grigia, gond

dela noi, tölünk
 curiosu, kíváncsi
 cuprinde, foglal
 scientificu, tudományos
 eli s'au instrainatu, elide-
 genedtek

me rogu, kérem
se fiu, legyek
intielesu, értve, megértve
mane, holnap

se insocesce, társalkodik
cu celi cu minte, az esze-
sekkel.

Eu ti vorbescu cu tota seriozitatea. Tu ti-ai perdutu servitiulu. Acést'a e grigi'a me. Elu nu se duce dela noi. Omulu bunu e iubitu tuturoru. Cine a vediutu moima? Eu am vediutu. Totu omulu e curiosu, inse Aureliu e de totu curiosu. Cartea acést'a cuprinde in sene lucruri scientifique. Care filiu nu-si onoréza parintii, acel'a nu e liubitu de Dumnedieu. Eli nu mai vinu in societatea nostre. Cu totii s'au instrainatu de noi. Me rogu se fiu bene intielesu. Adi mie, mâne tie. C'elu ce se insocesce cu celi cu minte, intieptu va fi. Omulu acela e amiculu meu. Mulierea acést'a e sor'a vecinului.

C'apu III.

Verbulu (ige).

§. 26. Impartirea verbeloru.

Verbele in limb'a magiara dupa insemuarea loru, se impartu in active, pasive si neutre deunde:

1. Verbulu activu, insemnéza activitatea unei persóne au obiectu asupra altei persóne seau obiectu, (in construire) are afara de nominativu persónariu si unu acusativu, care este obiectulu lucrarei, de si nu se numesce totudeun'a, pr: a gyermek kéri atyját, copilulu roga pre tatelu-seu; a kutya megnart egy gyerme-

ket, canele a muscatu unü cöpilu; ~~eu~~ irók levelet, eu scriu epistola, seau numai irók, scriu.

Verbulu pasivu, care insemnéza suferirea au patîrea persónei seau obiectului venita dein o cauza este-rióre seau interióre, pr: az atya kéretik a gyermek-től, tatelu 'e rogatu de copilu; a ház őriztetik a kutyától, cas'a e pazita prin cane.

3. Verbulu neutru, nu are acusativu ci numai alte casuri pr: a madár röpül, paserea sbóra; az ember áll, omulu sta; én meghalok, eu moriu; te ülsz, tu siedi.

§. 27. C'ojugatiunea.

1. Form'a fundamentale a verbului fara nece o sufise se numesce radacin'a verbului. — Ea se afla lepadându form'a infinitivului dein urma, care suntu: ni, ani, eni, pr: vár-ni, a asceptá; mond-ani, a dice; emészt-eni, a mistui, a consumá.

2. Cojugatiunea in limb'a magiara cá si declinatiunea e de doue forme: de tonu inaltu, si de tonu afundu. — Care éra se imparte in doue forme: forma defnita si nedefnita.

a) Cu form'a defnita ne folosimu candu verbulu activu se afla in legatura cu unu acusativu de intielesu defnitu, pr: szeresd szüleidet, iubesce-ti parintii; a szabó készítette a ruhákat, croitoriulu a gatitu vesminteale, nem ismerem az embert, nu cunoscú omulu.

b) Cu form'a nedefnita ne folosimu candu verbulu sta cu acusativulu intru unu intielesu nedefnitu

pr: mit akarsz? ce vrei? vettünk könyveket, amu
cumparatu carti.

3. Moduri suntu cinci: a) modulu indicativu, jellen-
tő mód; b) modulu imperativu, parancsoló mód; c)
modulu conjunctivu, foglaló mód; d) modulu optativu,
ohajtó mód; e) modulu infinitivu, határozatlan mód.

4. Tempuri inca suntu cinci: presente, jelen
idő; imperfectulu, félmult idő; perfectulu, mult idő;
prea perfectulu, rég mult idő; si futurulu seu fieto-
riulu, jövő idő.

5. Numeri cá si in declinatiune suntu doi: sin-
gulariu si pluralu. — Éra persóne cá in pronume trei:
én, eu, io; *te*, tu; *ő*, elu, ea; in pluralu: *mi*, noi; *ti*,
voi; *ők*, eli, Béle. Cluj / Central University Library Cluj

6. Modulu indicativu arata activitatea suferirea,
si pusetiunea cu o certitudine, precum este, a fostu
seau va fi, pr: sétálok, me preambu; vettem lovat,
am cumparatu calu; felelni fogok, voiu respunde.

7. Tempulu presente arata actiunea de facia, pr:
dicsérek, laudu; irok, scriu; szaladok, fugu; harapok,
muscu. *)

§. 28. C'ojugatiunea verbeloru active.

De tonu afundu
várni, a asceptá

De tonu inaltu
kérni, a rogá, a cere.

*) Cá cu o mai mare usioratate se intieléga invetiace-
lulu cojugatiunea, e de recomandatu, cá invetiatoriulu
se arate pe tabla sufisele impreunate la radacin'a ver-
bului in moduri si tempuri.

Modulu indicativu.

Presente.

Form'a nedefinita.	Form'a definita.
<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: vár-ok, vár-lak	1. persóna: vár-om
2. „ vár-sz	2. „ vár-od
3. „ vár	3. „ vár-ja.
<i>Pluralu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. „ vár-unk	1. „ vár-juk
2. „ vár-tok	2. „ vár-játok
3. „ vár-nak	3. „ vár-ják.
<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: kér-ek, kér-lek	1. persóna: kér-em
2. „ kér-sz	2. „ kér-ed
3. „ kér	3. „ kér-i.
<i>Pluralu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. „ kér-ünk	1. „ kér-jük
2. „ kér-tek	2. „ kér-itek
3. „ kér-nek	3. „ kér-ik.

Nota 1. Verbele terminate in s, sz, si z, in tempulu presente pers. a treia d'in singulariu precumu si tote persónele d'in plur. cu forma definita, in locu de j, duplica liter'a d'in terminatiune, pr: ássa a földet, sapa pamentulu; ássuk, sapemu; veszszük, luamu; öntözzük, udamu; in locu de: ásja, ásjuk, veszjük, öntözzük etc.

Nota 2. Verbele terminate in vocale, inaintea sufiselorü incepatorie cu vocale, primescu in tempulu presente liter'a v, pr: vi, vivok, me luptu; fú, fuvok, suflú; fuvunk, suflamu, si nu viok, fuok, fuunk etc.

Imperfectu.

Forma nedefinita.	Forma definita.
<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: vár-ék, vár-álak	1. persóna: vár-ám
2. „ vár-ál	2. „ vár-ád
3. „ vár-a	3. „ vár-á.

<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	vár-ánk	1. persóna:	vár-ok
2. „	vár-átok	2. „	vár-átok
3. „	vár-ának	3. „	vár-ák.
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	kér-ék, kér-élek	1. persóna:	kér-ém
2. „	kér-él	2. „	kér-éd
3. „	kér-e	3. „	kér-é.
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. „	kér-énk	1. „	kér-ök
2. „	kér-étek	2. „	kér-étek
3. „	kér-ének	3. „	kér-ék.

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. pers.	vár-tam, vár-talak	1. pers.	vár-tam
1. „	vár-tál	2. „	vár-tad
3. „	vár-t	3. „	vár-ta.
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. „	vár-tunk	1. „	vár-tuk
2. „	vár-tatok	2. „	vár-tátok
3. „	vár-tak	3. „	vár-ták.
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. pers.	kértem	1. pers.	kér-tem
2. „	kér-tél	2. „	kér-ted
3. „	kér-t	3. „	kér-te.
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. „	kér-tünk	1. „	kér-tük
2. „	kér-tetek	2. „	kér-tétek
3. „	kér-tek	3. „	kér-ték.

Nota 1. Cu *t*, forméza perfectulu verbele terminate in cosunatoriele *l*, *ly*, *n*, *ny*, *r*, decumva inaintea cosunatorieloru sta vocale pr: *éltem*, am *vietiuitu*; *fontam*, am *torsu*; *hányt*, a *aruncatu*; *szürt*, a *strecoratu* etc.

Nota 2. Verbele terminate in *b, d, f, g, gy, k, m, p, s, sz, z*, si cele compuse dein mai multe silabe terminate in *t*, decumva inaintea lui *t* sta vocale scurta, forméza person'a a trei'a in sing. dein perfectu cu *ett, ott, ött, éra* cealealalte persóne cu *t*, pr: szabtam, am croitu, szabtál, szabott; döttem, am impunsu (impinsu), döftél, döfött; fogyott, a scadiutu; adott, a datu; tömött, a indopatu; kapott, a capatatu; ásott, a sapatu.

Nota 3. Cu *ott, ett*, se forméza tote persoanele dein perfectu:

a) In verbele de un'a silaba terminate in *t*, pr: hattottam, am strabatutu; hatottál, hatott; hatottuunk, hatottatok, hatottak; vet-ettem, am samanatu etc.

Verbulu *lát*, vede, numai in persón'a a treia dein sing. primesce sufis'a *ott*, pr: láttam, láttál, látott.

b) Verbele de mai multe silabe terminate in *t*, decumva inaintea lui *t*, sta vocale lunga, pr: tanitott, a invetiatu; fenyit-et-tük, am amenintiatu etc.

c) Verbele terminate in *u* in doue cosunatorie, pr: bont, desface, bontottam; ront, strica, rontottam etc.

d) Celea terminate in *d*, decumva inaintea lui *d*, sta vocale lunga, afora de pers. a 3-a forméza perfectulu scurtatu, pr: kérd-tem, am intrebatu; kérd-tél, kérd-ett; véd-tem, am aparatu, véd-tél, véd-ett etc

Nota 4. Candu verbulu se termina in vocale, forméza perfectulu in tote persoanele cu doi *t*, pr: löttem, am puscatu, löttél, lött etc. — Verbele *vi*, se lupta; *hi*, chiama, in persón'a a treia dein sing. mai primescu unu *v*, pr: vittam, vittál, vivott; hittam, hittál, hivott. — Jö, vine; va fi: jöttem, jöttél, jött.

Prea-perfectu.

Forma nedefinita.		Forma definita.	
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. pers. vár-tam, talak	} vala.	1. pers. vár-tam	} vala.
2. „ vár-tál		2. „ vár-tad	
3. „ vár-t		3. „ vár-ta.	

<i>Pluralu.</i>			<i>Pluralu.</i>		
1. pers.	vár-tunk	} vala.	1. pers.	vár-tuk	} vala.
2. „	vár-tatok		2. „	vár-tátok	
3. „	vár-tak		3. „	vár-ták	
<i>Singulariu</i>			<i>Singulariu.</i>		
1. p.	kér-tem, kér-telek	} vala.	1. pers.	kér-tem	} vala.
2. „	kér-tél		2. „	kér-ted	
3. „	kér-t		3. „	kér-te	
<i>Pluralu</i>			<i>Pluralu.</i>		
1. pers.	kér-tünk	} vala.	1. pers.	kér-tük	} vala.
2. „	kér-tetek		2. „	kér-tétek	
3. „	kér-tek		3. „	kér-ték	

Nota. Prea-perfectulu se cojuga cá si perfectulu adaugundu verbulu ausiliariu *vala* seu *volt* in tote persoanele.

Futuru.

Form'a nedefinita.		Form'a definita.	
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	vár-andok	1. persóna:	vár-andom
„	vár-andalak	„	várni fogom
„	várni fogok		
„	várni foglak		
2. „	vár-andasz	2. „	vár-andod
„	várni fogsz	„	várni fogod
3. „	vár-and	3. „	vár-andja
„	várni fog	„	várni fogja
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	kér-endeck	1. persóna:	kér-endem
„	kér-endelek	„	kérni fogom
„	kérni fogok		
„	kérni foglak		
2. „	kér-endesz	2. „	kér-ended
„	kérni fogsz	„	kérni fogod
3. „	kér-end	3. „	kér-endi
„	kérni fog	„	kérni fogja

<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	kér-endünk	1. persóna:	kér-endjük
”	kérni fogunk	”	kérni fogjuk
2. ”	kér-endetek	2. ”	kér-enditek
”	kérni fogtok	”	kérni fogjátok
3. ”	kér-endenek	3. ”	kér-endik
”	kérni fognak	”	kérni fogják

§. 29. Modulu imperativu si conjuntivu.

Presente.

Form'a nedefinita.		Form'a definita.	
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	vár-jak	1. persóna:	vár-jam
”	vár-jalak	2. ”	vár-jad
2. ”	vár-j	”	vár-d
3. ”	vár-jon	3. ”	vár-ja
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	vár-junk	1. persóna:	vár-juk
2. ”	vár-jatok	2. ”	vár-játok
3. ”	vár-janak	3. ”	vár-ják
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	kér-jek	1. persóna:	kér-jem
”	kér-jelek	2. ”	kér-jed
2. ”	kér-j	”	kér-d
3. ”	kér-jen	3. ”	kér-je
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	kér-jünk	1. persóna:	kér-jük
2. ”	kér-jetek	2. ”	kér-jétek
3. ”	kér-jenek	3. ”	kér-jék

Nota 1. Modulu conjuntivu se distinge de modulu imperativu numai prein ace'a, ca modulu conjuntivu are si persón'a antania.

Nota 2. Modulu cojuntivu e usitatu im limb'a magiara in casulu, candu in cuventare sta oresi-care dein cuventele urmatorie: *hogy, akár, bár, akárki, bárki, bármi, akármely, akármi*, pr. akarom hogy tanulj, vreu cá se inveti; akár maradjak, akár menjek, mindegy, ori se remanu, ori se me ducu, e totu un'a.

Nota 3. Liter'a caracteristeca in modulu imperativu si cojuntivu e *j*, la care se adaugu sufisele personale, pr. adj, adjatok, tanulj, tanuljatok etc.

Nota 4. Verbele terminate in *s*, *sz* si *z*, in locu de liter'a caracteristeca *j*, duplica acestea cosunatorie, pr. ás, áss, sapa; zuz, zuzz, sfarma; vadász, vadászsz, venéza etc. Verbele *tetszik*, se pare, 'mi place; *látszik*, se vede, in imperativu voru fi: *tessék, lássék*.

Nota 5. Verbele terminate in *t*, decumva inaintea lui *t*, sta vocale scurta, schimba pre *t*, si liter'a caracteristeca *j*, in *s*, pr. köt, léga, köss etc. Standu inse inaintea lui *t*; cosunatoriele *s*, seau *sz*, liter'a *t*, se lapada dein terminatiune, éra cosunatoriele *s*, si *sz*, se duplica, pr: fest, coloréza, fess; oszt, imparte, oszsz, rekeszt, inchide, rekeszsz etc. — Decumva inse inaintea lui *t*, sta vocale lunga, seau alte cosunatorie, liter'a caracteristeca *j*, se schimba in *s*, pr: ront, strica, ronts; tölt, imple, tölts; bont, desface, bonts; tanit, invetia, tanits; sért, vatama, sérts; szánt, ara, szánts; tát, casca, táts etc.

Nota 6. Verbele: *lát*, vede, *lót*, fuge; *bocsát*, ierta, lasa; voru avea imperativulu: *láss, lóss, bocsáss*.

§. 30. Imperfectulu si modulu optativu.

Form'a nedefinita.

Singulariu.

1. persóna: vár-nék
- " vár-nálak
2. " vár-nál
3. " vár-na

Pluralu.

1. persóna: vár-nánk
2. " vár-nátok
3. " vár-nának

Form'a definita.

Singulariu.

1. persóna: vár-nám
2. " vár-nád
3. " vár-ná

Pluralu.

1. persona: vár-nók
2. " vár-nátok
3. " vár-nák

Singulariu.

1. persóna: kér-nék
 „ kér-nélek
 2. „ kér-nél
 3. „ kér-ne

Pluralu.

1. persóna: kér-nénk
 2. „ kér-nétek
 3. „ kér-nének

Singulariu.

1. persóna: kér-ném
 2. „ kér-néd
 3. „ kér-né

Pluralu.

1. persóna: kér-nők
 2. „ kér-nétek
 3. „ kér-nék

Nota. Imperfectulu cojunctivu e totu de o data si presente optativu, si in nemicu nu se distinge.

Perfectu.

Form'a nedefinita.

Singulariu.

1. persóna: vár-tam
 „ vár-talak
 2. „ vár-tál
 3. „ vár-t

Pluralu.

1. persóna: vár-tunk
 2. „ vár-tatok
 3. „ vár-tak

Singulariu.

1. persóna: kér-tem
 „ kér-telek
 2. „ kér-tél
 3. „ kér-t

Pluralu.

1. persóna: kér-tünk
 2. „ kér-tetek
 3. „ kér-tek

Form'a definita.

Singulariu.

1. persóna: vár-tam
 „ vár-tad
 2. „ vár-ta
 3. „ vár-ta

Pluralu.

1. persóna: vár-tuk
 2. „ vár-tátok
 3. „ vár-ták

Singulariu.

1. persóna: kér-tem
 2. „ kér-ted
 3. „ kér-te

Pluralu.

1. persóna: kér-tük
 2. „ kér-tétek
 3. „ kér-ték

Nota. Perfectulu in modulu cojunctivu se cojuga cá perfectulu in modulu indicativu adaugundu numai verbulu ausiliaru *légyen*.

Prea-perfectu.

Form'a nedefinita.		Form'a definita.	
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna: vár-tam	} volna	1. persóna: vár-tam	} volna
2. „ vár-talak		2. „ vár-tad	
3. „ vár-tál		3. „ vár-ta	
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna: vár-tunk	} volna	1. persóna: vár-tuk	} volna
2. „ vár-tatok		2. „ vár-tátok	
3. „ vár-tak		3. „ vár-ták	
<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna: kér-tem	} volna	1. persóna: kér-tem	} volna
2. „ kér-telek		2. „ kér-ted	
3. „ kér-tél		3. „ kér-te	
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna: kér-tünk	} volna	1. persóna: kér-tük	} volna
2. „ kér-tetek		2. „ kér-tétek	
3. „ kér-tek		3. „ kér-ték	

Nota. Prea-perfectulu se cojuga cá si perfectulu dein modulu indicativu, adaugundu numai verbulu ausiliariu *volna*.

§. 31. Modulu infinitivu.

Modulu infinitivu in limb'a magiara e de doua forme: impersonale si personale.

Impersonale.

vár-ni

| kér-ni

Personale.

Singulariu.

1. persóna: vár-nom
2. „ vár-nod
3. „ vár-nia

Pluralu.

1. persóna: vár-nunk
2. „ vár-notok
3. „ vár-niok

<i>Singulariu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	kér-nem	1. persóna:	kér-nünk
2. „	kér-ned	2. „	kér-netek
3. „	kér-nie	3. „	kér-niök

§. 32. Participiu.

I. Presente.

vár-ó | kér-ő

2. Imperfectu (Gerundiu).

vár-ván, vár-va | kér-vén, kér-ve

3. Perfectu.

vár-t | kér-t

4. Futuru.

vár-andó | kér-endő

Nota 1. Participiale in limb'a magiara suntu usitate cá sustantive si adiective pr. sokat tapasztalt ember, omu multu practicu. Irandó gyakorlat, esercitiu de scrisu. Jó járó óra, orologiu bene amblatoriu.

Nota 2. Prin Gerundiulu *ván, vén* doue sententie se unescu intru una, pr. a gazdasághoz nem sokat ért-vén, könyvekből tanulta azt, in locu de: minthogy a gazdasághoz nem értett, könyvekből tanulta azt, ne precepduse la economia, a invetiat'o dein carti, seau: fiendu ca nu sa'u preceputu la economia, a invetiat'o aceea dein carti.

Nota 3. Gerundiulu *va, ve*, e usitatu cá adverbium atatu in sensulu activu catu si in pasivu, pr. gondolkod-va beszélt, cugetandu a vorbitu. Sirva tekintett vissza, plángandu a cautatu inderetru.

Paradigme spre conjugare.

látni, a vedé; tartani, a tiené; verni, a bate; éne-

kelni, a cantá; gyűjteni, a aduná; járni, a amblá; hallgatni, a ascultá, a tacé; vágni, a taia; fordítani, a intorce; csalni, a insiela; törni, a rumpe, a frange; türni, a rabdá; tanítani, a invetiá (pre cineva); hasítani, a crepá; fúrni, a sflederi; tisztelni, a onorá; írni, a scrie; vetni, a semaná, a aruncá; dicsérni, a laudá; választani, a alegé; válaszolni, a resolvá; öntözni, a udá; készíteni, a gati; tölteni, a implé; csukni, a inchide; beszélni, a vorbi; temetni, a ingropá; főzni, a fierbe; tanulni, a studiá; ásni, a sapá; túrni, a scurmá; vegyíteni, a mestecá; szedni, a culege; rontani, a stricá; kötni, a legá; futni, a fugi; varni, a cóse; vární, a asceptá; harapni, a muscá; szaladni, a fugi; nyúzni, a beli, a despolié; tánczolni, a jocá; keverni, a mestecá; idomítani, a formá; dugni, a bagá, a ascunde; borítani, a cuptusi; állítani, a asiediá, a statori; kaszálni, a cosi; tudni, a sci; szenvedni, a patimi; felhágni, a sui; nyelni, a inghiti; kalapácsolni, a ciocani, a bate cu ciocanulu.

Esercitiu 20.

folyni, a curge
 midőn, candu
 elkövetni, a face
 félni, ase teme
 hozzám, la mene
 forrón, fierbinte
 fényleni, a straluci
 úszni, a innotá
 téj, lapte

étel, nutremantu
 rágni, a rode
 lakni, a locui
 örlení, a maciná
 szakácsné, bucataresa
 költeni, a cheltui, a erogá
 levegő, aeru
 tisztátalan, neccuratu
 test, corpu

kigőzölgés, evaporare
 evés, mancare
 éhség, fome
 ivás, beutura
 kényszeríteni, a sili, a for-
 tiá, a nevoi
 mértékletesség, moderare,
 cumpatare
 eczet, acetu

izzó, fierbinte, infocatu
 önteni, a turná, a versá
 mert, fiendca
 fojtó, innedusitoriu, inne-
 catioosu
 gőz, abore
 fejlődni, a se desvoltá, a se
 desvali

János ir. Bátyám sétáland. A Duna sebesen foly.
 Midőn a gyermek valamit elkövet, fél és sir. Azt
 mondtam vala neki, hogy jöjjön hozzám és nem jó.
 A nap forrón süt. Az arany fénylik. A halak sebesen
 úsznak. A gyermekeket legjobban táplálja a tej.
 A gyomor könnyen emészti az ételeket, ha jól meg-
 rágtuk azokat. Kis szobában sok ember ne lakjék.
 Tanulj magyarul. A jó fa jó gyümölcsöt hoz. A mol-
 nár örteni fog. A szakácsné főz. Figyelmezz gyermek!
 A kutya harapott. Ne költs sokat. Rontja a levegőt
 a tisztátalan testeknek kigőzölgése. Evésre az éhség,
 ivásra a szomj kényszerit bennünket. Kivánod, hogy
 egészséges maradj? tartsd meg a mértékletesség sza-
 bályait. Rossz s veszélyes szokás eczetet izzó vasra
 önteni, mert fojtó gőz fejlődik ki.

Esercitiu 21.

albina, méh
 miere, méz
 rundune, fecske
 insectu, rovar
 prein care, mely által

a curati, tisztítani
 mielu, bárány
 aurora, hajnal
 ceriu, ég
 nontate, ujság

a uitá, elfelejteni
bucurosu, szivesen
broasca, béka
voiú fi, lesznek

multiumitoriu, hálás
catra mene, irántam
a aretá, mutatni

Albinele vietuescu in societate, ele aduna miere si cera, care suntu de unu mare folosu omenimei. Rundunelele consuma multe insecte, prein care curatia aerulu. Veditai mielu si lupu amblându intro societate? Auror'a e amic'a studentiloru. Cartile bune nutrescu spiretulu. N'ai auditu domniat'a ceva noutate? Eu am auditu o noutate. Cene intreba multu, nu da bucurosu. Unde suntu brosce, trebue se fia si lacu. Lenea a fostu totu deuna inceputulu reutatiloru. Ferulu pana e caldu trebue batutu. Calea drepta e cea mai scurta si mai sigura. Eu ti voiú fi multiumitoriu pentru bunatatea catra mene aratata. Ceriulu e seninosu, stelele stralucescu. Lemnulu arde pana se preface in cenusia.

§. 33. Formarea verbelor pasive.

Verbulu pasivu in limb'a magiara se formeza dela verbulu activu si adeca: candu radacin'a verbului activu sta dein mai multe silabe seau se termina in *t*, capata sufisele *tatik*, *tetik*, pr. olvas-*tatik*, se cetesce, kapál-*tatik*, se sapa. — Tote celealalte radicine a verbelor active se prefacu in pasive prin adaugerea sufiseloru *atik*, *etik*, pr. vár-*atik*, se ascépta, kér-*etik*, se cere, se roga; acésta forma e totu-deodata si persón'a a 3-a din sing. in presentele indicativu.

§. 34. Cojugarea verbeloru pasive.

De tonu afundu.
váratni.

De tonu inaltu.
kéretni.

Modulu indicativu.

Presentele.

Singulariu.

1. persóna: várat-om, eu
sum asceptatu
2. „ várat-ol
3. „ várat-ik

Pluralu

1. persóna: várat-unk
2. „ várat-tok
3. „ várat-nak

Singulariu.

1. persóna: kéret-em, eu
sum rugatu
2. „ kéret-el
3. „ kéret-ik

Pluralu.

1. persóna: kéret-ünk
2. „ kéret-tek
3. „ kéret-nek

Imperfectu.

Singulariu.

1. pers. várat-ám
2. „ várat-ál
3. „ várat-ék

Pluralu.

1. pers. várat-ánk
2. „ várat-átok
3. „ várat-ának

Singulariu.

1. pers. kéret-ém
2. „ kéret-él
3. „ kéret-ék

Pluralu.

1. pers. kéret-énk
2. „ kéret-étek
3. „ kéret-ének.

Perfectu.

Singulariu.

1. pers. várat-tam
2. „ várat-tál
3. „ várat-ott

Pluralu.

1. pers. várat-tunk
2. „ várat-tatok
3. „ várat-tak

Singulariu.

1. pers. kéret-tem
2. „ kéret-tél
3. „ kéret-ett

Pluralu.

1. pers. kéret-tünk
2. „ kéret-tetek
3. „ kéret-tek.

Prea-perfectu.

<i>Singulariu.</i>			<i>Singulariu.</i>		
1. pers.	várat-tam	} vala.	1. pers.	kéret-tem	} vala.
2. „	várat-tál		2. „	kéret-tél	
3. „	várat-ott		3. „	kéret-ett	
<i>Pluralu.</i>			<i>Pluralu.</i>		
1. pers.	várat-tunk	} vala.	1. pers.	kéret-tünk	} vala.
2. „	várat-tatok		2. „	kéret-tetek	
3. „	várat-tak		3. „	kéret-tek	

Futuru.

<i>Singulariu.</i>			<i>Singulariu.</i>		
1. pers.	várat-andom	}	1. pers.	kéret-endem	}
„	várat-ni fogok		„	kéret-ni fogok	
2. „	várat-andol		2. „	kéret-enedel	
„	várat-ni fogsz		„	kéret-ni fogsz	
3. „	várat-andik	}	3. „	kéret-endik	}
„	várat-ni fog		„	kéret-ni fog	
<i>Pluralu.</i>			<i>Pluralu.</i>		
1. pers.	várat-andunk	}	1. pers.	kéret-endünk	}
„	várat-ni fogunk		„	kéret-ni fogunk	
2. „	várat-andotok		2. „	kéret-endetek	
„	várat-ni fogtok		„	kéret-ni fogtok	
3. „	várat-andanak	}	3. „	kéret-endenek	}
„	várat-ni fognak.		„	kéret-ni fognak.	

§. 35. Modulu imperativu si Cojuntivu.

Presente.

<i>Singulariu.</i>			<i>Singulariu.</i>		
1. pers.	váras-sam	}	1. pers.	kéres-sem	}
2. „	váras-sál		2. „	kéres-sél	
3. „	váras-sék		3. „	kéres-sék	

	<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>
1. pers.	váras-sunk		1. pers. kéres-sünk
2. „	váras-satok		2. „ kéres-setek
3. „	váras-sanak		3. „ kéres-senek.

Perfectu.

	<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. pers.	várat-tam	} légyen.	1. pers. kéret-tem	} légyen.
2. „	várat-tál		2. „ kéret-tél	
3. „	várat-ott		3. „ kéret-ett	
	<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. pers.	várat-tunk	} légyen.	1. pers. kéret-tünk	} légyen.
2. „	várat-tatok		2. „ kéret-tetek	
3. „	várat-tak		3. „ kéret-tek	

§. 36. **Modulu Optativu.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Presente.

	<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>
1. pers.	várat-nám	}	1. pers. kéret-ném
2. „	várat-nál		2. „ kéret-nél
3. „	várat-nék		3. „ kéret-nék
	<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>
1. pers.	várat-nánk.	}	1. pers. kéret-nénk
2. „	várat-nátok		2. „ kéret-nétek
3. „	várat-nának.		3. „ kéret-nének.

Perfectu.

	<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. pers.	várat-tam	} volna.	1. pers. kéret-tem	} volna.
2. „	várat-tál		2. „ kéret-tél	
3. „	várat-ott		3. „ kéret-ett	
	<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. pers.	várat-tunk	} volna.	1. pers. kéret-tünk	} volna.
2. „	várat-tatok		2. „ kéret-tetek	
3. „	várat-tak		3. „ kéret-tek	

§. 37. Modulu infinitivu.

Infinitivulu impersonale:

várat-ni		kéret-ni.
----------	--	-----------

Infinitivulu personale.

Singulariu.

1. pers.	várat-nom
2. „	várat-nod
3. „	várat-nia

Pluralu.

1. pers.	várat-nunk
2. „	várat-notok
3. „	várat-niok.

Singulariu.

1. pers.	kéret-nem
2. „	kéret-ned
3. „	kéret-nie

Pluralu.

1. pers.	kéret-nünk
2. „	kéret-netek
3. „	kéret-niök.

Gerundiu.

várat-ván		kéret-vén
várat-va		kéret-ve.

Participiulu.

Presente.

várat-ó		kéret-ő
---------	--	---------

Perfectu.

várat-ott		kéret-ett
-----------	--	-----------

Futura.

várat-andó		kéret-endő
------------	--	------------

Esercitiu 22.

együgyü, stupidu, narodu		mikép, cumu, in ce modu
szomszéd, vecinu		ügyes, capace, indemana-
vágás, taliatura		tecu
iparkodni, a se sili, a se nazui		világ, lume

zsidó, jidovu, evreu	alig, abia
vétek, pecatu	üldözni, a persecutá
által, prein, preste	irigység, invidia
emberi, omenescu	elégedett, indestulitu
gyöngíteni, a slabi	használni, a folosi, a in-
innen, de aici, dein	trebuintiá
cocce	haragos, maniosu
felfogni, a cuprinde	fosztani, a lipsi, a des-
gyönyör, delectare, desfa-	poie
tare, placere	reggel, deminetia
halál, morte	fris, próspetu
után, dupa	arcz, fatia
nevezni, a numi	mosni, a spalá
üdvözítő, mantuatoriu, sal-	törölni, a sterge
vatoriu	

Az együgyük könnyen megcsalatnak. A szomszédunk megfogatott. A fa nem vágatik le egy vágással. Iparkodjál hogy mindenkitől szerettedél. Mikép rontatik le e magas fal? Az ügyes emberek mindig fognak tiszteltetni. Mózes épen akkor jöve a világra, midőn a király megparancsolta, hogy minden zsidó gyermek a vízbe fojtassék. Az első emberek vétke által az emberi természet megrontatott, értelmünk s akaratunk meggyöngítettett; innen van hogy a gyermektől könnyebben felfogatik a rossz mint a jó. Sz. László már életében a világ gyönyörének, s halála után szentnek neveztetett. Üdvözítőnk mihe-lyest született, máris üldöztetett s halálra kerestetett. Irigység által is gyöngítettetik egészségünk. Csak ugy leszünk megelégedettek ha minden időt használunk. A haragos ember esze használatától gyakran meg-

fosztatik. Hogy reggel tiszta s friss vízzel az arcz megmosassék, s jól töröltessék, igen szükséges.

Esercitiu 23.

a invinge, győzni
 a edificá, építeni
 dein, ból, ból
 materialu, anyag
 solidu, tartós
 planu, terv
 acomodatú, alkalmas,
 czélszerű
 de catra, tól, tól, felől,
 által
 a judecá, ítélni
 pentru, ért, miatt
 furtu, lopás
 Amalia, Ámália
 portare, viselet
 a urgisi, utálni, megvetni
 a defaimá, gyalázni
 granu, búza

a secerá aratni
 a trierá, a imblati, csé-
 pelni
 alegere, választás
 de cum, a mint, a hogy
 patema, szenvedély
 a indereptá, vezetni
 potu, hatok hetek
 adevratu, valódi
 indelungatu, hosszas
 a creá, alkotni, teremni
 asemanare, hasonlatosság
 creatoriu, alkotó, teremtő
 s. scriptura, sz. irás
 aproape, aproapele, felebarát
 omnipotentia, mindenha-
 tóság
 a guberná, kormányozni

Inimiculu fu batutu si invinsu. Vini'a sau culesu pre de tempuriu. Cas'a vecinului sau edificatu dein materialu solidu, si dupa unu planu acomodatú trebuintiei. Prunculu bunu totudeuna a fostu iubitu de catra parentii sei. Omulu acel'a a fostu judecatu de trei-ori pentru furtu. Mai bene se fi onoratu si laudatu, decatu urgisitu si defaimatu. Granulu se semeana, se secera, se triera — imblatesce — se macine si numai dupa acéa se coce pane dein elu. Alegerea

amiciloru e unu lucru cu multu mai greu de cumu s'iar pare. Candu prein vreuna patema ne intielépta suntemu indereptati — povatiuiti — atunci amiceti'a nu póte se fia adevverata, solida si indelungata. Omulu e creatu pe chipulu si dupa asemenarea creatorelui. In s. scriptura se dice: se iubesci pre deapropele teu cá pre tene insuti; se nu-i faci nemica nedereptu, nece necuvenintiosu. Lumea prein omnipotenti'a Creatorelui se gubernéza. Amali'a va fi laudata pentru portarea ei buna si intielépta. In satulu nostru s'au nemicitu patru case si trei siure, prein furi'a focului.

§. 38. Verbe neutre.

Verbele neutre su de doue specie:

1. Celca terminate in *ik*, pr. *vonzódik*, se atrage; *küzködik*, se lupta; *vétkezik*, pacatuesce; *nyilatkozik*, se dechiera, descopere; *iparkodik*, se silesce, se nazuesce; *melegszik*, se incaldiesce; *erősödik*, se intaresce; *virágzik*, infloresce; *sárgállik*, ingalbinesce; *zöldellik*, inverdiesce; *fénylik*, straluce; *botlik*, se impedece; *romlik*, se strica; *telik*, se imple; *múlik*, trece; *omlik*, se ruineza; *bomlik*, se desface; *csúszik*, luneca; *szűnik*, incetéza; *úszik*, innota; *válik*, se desface, se desparte, devine; *folyik*, curge; *eszik*, mánca; *szik*, be; *ázik*, se uda; *bukik*, esik, cade, pica; *mosdik*, se spala; *játszik*, se joca; *vásik*, se rode, se sterpezesce etc. Tote se cojuga cá verbele pasive.

2. Verbe neutre neterminata in *ik*, pr. *foly*, curge; *jő*, vine; *áll*, sta; *ül*, siede; *sétál*, se preambila;

fölkel, se scóla; fut, fuge; él traesce, viatiuesce; hall, aude; lép, pasicsce; nyul, se intende; hajól, se pléca, etc. — Aceste verbe se cojuga cá verbele active in form'a nedefinita.

3. Mai suntu in limb'a magiara inca verbe formate cu sufisele *hat, het*, care sufise adaugunduse la radacin'a verbului, corespundu verbului romanescu pote, si se numescu verbe facultative — *tehető igék* — pr. vár-hat, pote asceptá; kér-het, pote cere; hall-hat, pote audi; hal-hat, pote muri; ir-hat, pote scrie; olvas-hat, pote ceti; lát-hat, pote vede; kíván-hat, pote pofti; vet-het, pote semená; veszt-het, pote perde; akar-hat, pote voli; beszél-het, pote vorbi; végít-het, pote mestecá; ad-hat, pote dá; dörzsöl-het, pote frecá; kezd-het, pote incepe; lép-het, pote pasi; ért-het, pote întielegc; kiürit-het, pote goli; használ-hat, pote folosi, intrebuintiá; fogy-hat, pote scade; tanul-hat, pote invetiá etc. — Tote aceste verbe se cojuga dupa form'a verbeloru acelora dein care suntu compuse.

§. 39. Verbe neregularia.

Verbele ce nu se cojuga conformu reguleloru mai susu desvoltate se numescu neregularia. — Verbele neregularia se cojuga in urmatoriulu modu:

§. 40. Vagyok, sum.

Modulu indicativu.

Presente.

Singulariu.

1. persóna: vagyok

Pluralu.

1. persóna: vagyunk

Singulariu.

2. pers.	vagy
3. "	vagyon, seau van

Pluralu.

2. pers.	vagytok
3. "	vagynak, s. vannak

Imperfectu.

Singulariu.

1. pers.	val-ék
2. "	val-ál
3. "	val-a

Pluralu.

1. pers.	val-ánk
2. "	val-átok
3. "	val-ának.

Perfectu.

Singulariu.

1. pers.	vol-tam
2. "	vol-tál
3. "	vol-t

Pluralu.

1. pers.	vol-tunk
2. "	vol-tatok
3. "	vol-tak.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Preaperfectu.

Singulariu.

1. pers.	vol-tam	} vala.
2. "	vol-tál	
3. "	vol-t	

Pluralu.

1. pers.	vol-tunk	} vala.
2. "	vol-tatok	
3. "	vol-tak	

Futuru.

Singulariu.

1. pers.	le-szek
"	le-endek
"	fogok lenni
2. "	lesz-esz
"	le-endesz
"	fogsz lenni
3. "	lesz, leszén
"	le-end
"	fog lenni.

Pluralu.

1. pers.	lesz-ünk
"	le-endünk
"	fogunk lenni
2. "	lesz-tek
"	le-endetek
"	fogtok lenni
3. "	lesz-nek
"	le-endenek
"	fognak lenni.

§. 41. Modulu imperativu si cojunctivu.
Presente.

<i>Singulariu.</i>			<i>Pluralu.</i>	
1. pers.	legy-ek		1. pers	legy-ünk
2. „	légy		2. „	legy-ctek
3. „	legy-en		3. „	legy-enek.

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>			<i>Pluralu.</i>		
1. pers.	vol-tam	} légyen.	1. pers.	vol-tunk	} légyen.
2. „	vol-tál		2. „	vol-tatok	
3. „	vol-t		3. „	vol-tak	

§. 42 Modulu optativu.
Presente.

<i>Singulariu.</i>			<i>Pluralu.</i>	
1. pers.	vol-nék		1. pers.	vol-nánk
2. „	vol-nál		2. „	vol-nátok
3. „	vol-na		3. „	vol-nának.

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>			<i>Pluralu.</i>		
1. pers.	vol-tam	} volna.	1. pers.	vol-tunk	} volna.
2. „	vol-tál		2. „	vol-tatok	
3. „	vol-t		3. „	vol-tak.	

§. 43. Modulu infinitivu.
Impersonale.

lenni.

Personale.

<i>Singulariu.</i>			<i>Pluralu.</i>	
1. pers.	len-nem		1. pers.	len-nünk
2. „	len-ncd		2. „	len-ncetek
3. „	len-nie		3. „	len-niök.

Gerundiulu.

le-vén

le-ve.

Participiu.

Presente.

le-vő

Perfectu.

lett.

Futuru.

le-endő.

Nota. De cateori verbulu ausiliariu de a 3-a persóna vagon (van) si vagnak (vannak) léga subiectu cu predicatu, totudéuna sa lasa afora in limb'a magiara.

§. 44. Menni, a merge.

Modulu indicativu.

Presente.

Singulariu.

1. pers.	megy-ek
„	men-ek
2. „	megy scau mész
3. „	megy-en, s. mén

Pluralu.

1. pers.	megy-ünk
„	men-ünk
2. „	men-tek
3. „	men-nek.

In tote cele moduri si tempuri se cojuga regulatu.

§. 45. Venni, a luá.

Modulu indicativu.

Presente.

Form'a nedefinita.

Singulariu.

1. pers.	vesz-ek
2. „	vesz-esz
3. „	vesz

Pluralu.

1. pers.	vesz-ünk
2. „	vesz-tek
3. „	vesz-neck

Form'a definita.

Singulariu.

1. pers.	vesz-em
2. „	vesz-ed
3. „	vesz-i

Pluralu.

1. pers.	vesz-szük
2. „	vesz-itek
3. „	vesz-ik.

Imperfectu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. pers.	vev-ék	1. pers.	vev-ém
2. „	vev-él	2. „	vev-éd
3. „	vev-e	3. „	vev-é
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. pers.	vev-énk	1. pers.	vev-ők
2. „	vev-étek	2. „	vev-étek
3. „	vev-ének	3. „	vev-ék.

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. pers.	vet-tem	1. pers.	vet-tem
2. „	vet-tél	2. „	vet-ted
3. „	vet-t	3. „	vet-te
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	vet-tünk	1. persóna:	vet-tük
2. „	vet-tetek	2. „	vet-tétek
3. „	vet-tek	3. „	vet-ték

Prea-perfectu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	vet-tem	1. persóna:	vet-tem
2. „	vet-tél	2. „	vet-ted
3. „	vet-t	3. „	vet-te
	} vala		} vala
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	vet-tünk	1. persóna:	vet-tük
2. „	vet-tetek	2. „	vet-tétek
3. „	vet-tek	3. „	vet-ték
	} vala		} vala

Futura.

Singulariu.

1. persóna: ve-endeck
 „ venni fogok
 2. „ ve-endesz
 „ venni fogsz
 3. „ ve-end
 „ venni fog

Pluralu.

1. persóna: ve-endünk
 „ venni fogunk
 2. „ ve-endetek
 „ venni fogtok
 3. „ ve-endenek
 „ venni fognak

Singulariu.

1. persóna: ve-endem
 „ venni fogom
 2. „ ve-ended
 „ venni fogod
 3. „ ve-endi
 „ venni fogja

Pluralu.

1. persóna: ve-endjük
 „ venni fogjuk
 2. „ ve-enditek
 „ venni fogjátok
 3. „ ve-endik
 „ venni fogják

§. 46. Modulu imperativu si cojuntivu.

Presente.

Singulariu.

1. persóna: ve-gyeck
 2. „ végy
 3. „ ve-gyen

Pluralu.

1. persóna: ve-gyünk
 2. „ ve-gyetek
 3. „ ve-gyenek

Singulariu.

1. persóna: ve-gyem
 2. „ ve-gyed
 3. „ ve-gye

Pluralu.

1. persóna: ve-gyük
 2. „ ve-gyétek
 3. „ ve-gyék

Perfectu.

Singulariu.

1. persóna: vet-tem
 2. „ vet-tél

} légyen etc.

Singulariu.

1. persóna: vet-tem
 2. „ vet-ted

} légyen etc.

§. 47. Modulu optativu.
Presente.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	ven-nék	1. persóna:	vcn-ném
2. „	ven-nél	2. „	ven-néd
3. „	ven-ne	3. „	vcn-né
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	ven-nénk	1. persóna:	ven-nők
2. „	ven-nétek	2. „	ven-nétek
3. „	vcn-nének	3. „	vcn-nék

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	vet-tem	1. persóna:	vet-tem
2. „	vet-tél	2. „	vet-ted

} volna etc. | } volna etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

§. 48. Modulu infinitivu.

Impersonale.

venni.

Personale.

<i>Singulariu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persona:	ven-nem	1. persóna:	ven-nünk
2. „	ven-ned	2. „	ven-netek
3. „	ven-nie	3. „	ven-niök

Gerundiu.

vé-vén

vé-ve

Participiu.

Presente.

ve-vő

Perfectu.

ve-tt

Futura.

ve-cndő

Nota. După norm'a acest'a se cojuga și verbele: *tesz*, pune; *visz*, duce; *hisz*, crede, și *lesz*, afi; acestu dein urma numai în form'a nedefinita.

§. 49. *Eszik*, mânca.

Modulu indicativu.

Presente.

Form'a nedefinita.	Form'a definita.
<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: <i>esz-em</i>	1. persóna: <i>esz-em</i>
2. „ <i>esz-el</i>	2. „ <i>esz-ed</i>
3. „ <i>esz-ik</i>	3. „ <i>esz-i</i>
<i>Pluralu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. persóna: <i>esz-ünk</i>	1. persóna: <i>esz-ülk</i>
2. „ <i>esz-tek</i>	2. „ <i>esz-itek</i>
3. „ <i>esz-nek</i>	3. „ <i>esz-ik</i>

Imperfectu.

<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: <i>ev-ém</i>	1. persóna: <i>ev-ém</i>
2. „ <i>ev-él</i>	2. „ <i>ev-éd</i>
3. „ <i>ev-ék</i>	3. „ <i>ev-é</i>
<i>Pluralu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. persóna: <i>ev-énk</i>	1. persóna: <i>ev-ők</i>
2. „ <i>ev-étek</i>	2. „ <i>ev-étek</i>
3. „ <i>ev-ének</i>	3. „ <i>ev-ék</i>

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: <i>ett-em</i>	1. persóna: <i>ett-em</i>
2. „ <i>ett-él</i>	2. „ <i>ett-ed</i>
3. „ <i>ett seau evett</i>	3. „ <i>ett-e</i>

<i>Pluralu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. persóna: ett-ünk	1. persóna: ett-ük
2. „ ett-etek	2. „ ett-étek
3. „ ett-ek	3. „ ett-ék

In cele tempuri se cojuga dupa norm'a verbului *vesz.* — Asemenea se cojuga si verbulu *iszik.*

§. 50. Modulu indicativu.

Alunni, a dormi | Fekünni, a se culcá.

Presente.

<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: alusz-om	1. persóna: feküsz-öm
„ alsz-om	„ feksz-em
2. „ alusz-ol	2. „ feküsz-öl
„ alsz-ol	„ feksz-el
3. „ alusz-ik	3. „ feküsz-ik
„ alsz-ik	„ feksz-ik
<i>Pluralu.</i>	<i>Pluralu.</i>
1. persóna: alusz-unk	1. persóna: feküsz-ünk
„ alsz-unk	„ feksz-ünk
2. „ alusz-tok	2. „ feküsz-tök
„ alsz-otok	„ feksz-etek
3. „ alusz-nak	3. „ feküsz-nek
„ alsz-anak	„ feksz-enek

Imperfectu.

<i>Singulariu.</i>	<i>Singulariu.</i>
1. persóna: aluv-ám	1. persóna: feküv-ém
„ alv-ám	„ fekv-ém
2. „ aluv-ál	2. „ feküv-él
„ alv-ál	„ fekv-él
3. „ aluv-ék	3. „ feküv-ék
„ alv-ék	„ fekv-ék

Pluralu.

1.	persóna :	aluv-ánk
	„	alv-ánk
2.	„	aluv-átok
	„	alv-átok
3.	„	aluv-ának
	„	alv-ának

Pluralu.

1.	persóna :	feküv-énk
	„	fekv-énk
2.	„	feküv-étek
	„	fekv-étek
3.	„	feküv-ének
	„	fekv-ének

Perfectu.*Singulariu.*

1.	persóna :	alut-tam
2.	„	alut-tál
3.	„	alut-t

Singulariu.

1.	persóna :	feküd-tem
2.	„	feküd-tél
3.	„	feküd-t

Pluralu.

1.	persóna :	alut-tunk
2.	„	alut-tatok
3.	„	alut-tak

Pluralu.

1.	persóna :	feküd-tünk
2.	„	feküd-tetek
3.	„	feküd-tek

Prea-perfectu.*Singulariu.*

1.	persona :	alut-tam	} vala etc.
2.	„	alut-tál	

Singulariu.

1.	persóna :	feküd-tem	} vala etc.
2.	„	feküd-tél	

Futuru.*Singulariu.*

1.	persóna :	alv-andom
	„	alun-ni fogok
2.	„	alv-andol
	„	alun-ni fogsz
3.	„	alv-andik
	„	alun-ni fog

Singulariu.

1.	persóna :	fekv-endem
	„	fekünni fogok
2.	„	fekv-endel
	„	fekünni fogsz
3.	„	fekv-endik
	„	fekünni fog

Pluralu.

1.	persóna :	alv-andunk
	„	alun-ni fogunk

Pluralu.

1.	persóna :	fekv-endünk
	„	fekünni fogunk

<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
2. persona:	alv-andotok	2. pers.	fekv-endetek
„	alunni fogtok	„	fekünni fogtok
3.	alv-andanak	3.	fekv-endenek
„	alunni fognak	„	fekünni fognak

§. 51. Modulul imperativu si cojuntivu.

Presente.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	alugy-am	1. persóna:	fekügy-em
2. „	alugy-ál	2. „	fekügy-él
3.	alugy-ék	3.	fekügy-ék
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	alugy-unk	1. persóna:	fekügy-ünk
2. „	alugy-atok	2. „	fekügy-etek
3.	alugy-anak	3.	fekügy-enek

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	alut-tam	1. persóna:	feküd-tem
2. „	alut-tál	2. „	feküd-tél

légyen etc. }
légyen etc. }

§. 52. Modulul optativu.

Presente.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	alun-nám	1. persóna:	fekün-ném
2. „	alun-nál	2. „	fekün-nél
3.	alun-nék	3.	fekün-nék
<i>Pluralu.</i>		<i>Pluralu.</i>	
1. persóna:	alun-nánk	1. persóna:	fekün-nénk
2. „	alun-nátok	2. „	fekün-nétek
3.	alun-nának	3.	fekün-nének

Perfectu.

<i>Singulariu.</i>		<i>Singulariu.</i>	
1. persóna:	alud-tam	1. persóna:	feküd-tem
2. „	alud-tál	2. „	feküd-tél

volna etc. }
volna etc. }

§. 53. Modulul infinitiv.

Impersonale.

alunni.

fekünni.

Personale.*Singulariu.*

1. pers. alun-nom

2. „ alun-nöd

3. „ alun-nia

Pluralu.

1. pers. alun-nunk

2. „ alun-notok

3. „ alun-niok.

Singulariu.

1. pers. fekün-nöm

2. „ fekün-nöd

3. „ fekün-nie

Pluralu.

1. pers. fekün-nünk

2. „ fekün-netek

3. „ fekün-niök.

Gerundiu.

aluván, aluva, alva.

feküvén, feküve, feke.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Participiu.**Presente.**

aluvó, alvó.

feküvő, fekvő.

Perfectu.

alutt.

feküdt

Futura.

aluvandó, alvandó.

feküvendő, fekvendő.

Deintre urmatóricile verbe neregularia, cele terminate cu sufix'a *dik*, se conjugă regulat, er' cealalte se conjugă cá verbele *aluzom* si *feküszöm* :

Dicsekszik seau dicsekedik, se lauda.

Cselekszik seau cselekedik, face.

Törekszik seau törekedik, sílesce, aspiréza.

Alkuszik seau alkudik, fapťuesce, negotiéza.

Esküszik seau esküdik, jura.

Nyugoszik seau gyugszik seau nyugodik, odichnesce, pauséza.

Állapszik seau állapotodik, incéta, se determina, se statoresce.

Betegszik seau betegedik, se bolnavesce.

Bűnhöszik seau bűnhődik, se pedepsesce, se osendesce.

Elégszik seau elégedik, se indestulesce.

Gazdagszik seau gazdagodik, se inbogatiesce, se face avutu.

Fenekszik, seau fenekedik, se scufunda

Gyanakszik seau gyanakodik, prepune, suspicionéza.

Gyarapszik seau gyarapodik, cresce, se sporesce.

Haragszik seau haragodik, se mania.

Hidegszik seau hidegedik, se recesce.

Kisebbszik seau kisebbedik, se micesce, se micsioréza.

Melegsik seau melegedik, se incaldiesce.

Növekszik seau növekedik, cresce.

Öregszik seau öregedik, inbatrénesce.

Részegszik seau részegedik, se inbeata.

Könnyebbszik seau könnyebedik, se usioréza.

Menekszik seau menekedik, scápa, afla refugiu.

Veszekszik seau veszekedik, se cérta, disputéza.

Vastagszik seau vastagodik, se ingrósia.

§. 54. Verbe impersonale si defective.

1. Impersonale se numescu acele verbe, care nu arata activitatea la unu subiectu determinatu, si pentru ace'a se intrebuintéza numai in pers. a 3. pr: fáj,

dóre; történik, se intempla; illik, se cuvine; tetszik, place, se pare; menydörög, tuna; vilámlik, fulgera; esik, ploua etc.

2. Defective, se numescu verbele caror'a le lip-sescu cele mai multe si mai insemnate forme, astfeliu suntu: van, am; nincs, sincs, nu e, n'amu; jer, vino etc. in plur. voru fi: vannak, nincsenek, sincsenek, jerrünk, jertek etc.—Unele dein aceste verbe au insemnare personale, pr: nekem van házam, eu am casa; nekem nincs házam, eu n'amu casa; neked sincsenek barátaid, nece tu n'ai amici.

Esercitiulu 24.

könyörülni, a se îndurá	hütözködni, a se recori
Jákob, Jacobu	folytonos, neintreruptu,
későn, tardiu	necurmatu
kelni, a se sculá	lélekzés, resuflare, respi-
föl, susu	rare
rozsdásodni, a se rugini	kitágulás, largire
kegyelmes, gratiosu	összeszorítani, a constringe
örizkedni, a se feri, a se padi	feszes, incordatu
zörgés, sunetu	vérköpés, scuipitu de sange
ijeszteni, a sparia	gutaütés lovitura de guta
nyilvánosság, publicitate	származni, a deveni
szülni, a nasce	emlékezni, asi aduce a
ragaszkodni, a se lipi	mente.

Könyörüljön e szegény emberen. Itt van három font kávé. Jákobnak tizenkét fia volt. Ha te csak eszel s iszol, későn kelsz föl, estve korán fekszel le; alszol, s addig nyugszol, mig valaki föl nem kelt: igen korán öreg lészesz. A vas megrozsdásodik, de az arany

nem. A régi keresztények mindig imádkozva keltek föl, s imádkozva feküdtek le. Kérjük az Istent, hogy legyen kegyelmes irántunk. Fiam! légy jó gyermek, és Isten- s embereknél kedves leendesz. Utáljuk ugyan a bűnt; de nem örizkedünk tőle. Az üldözöttet a levelek zörgése is megijeszti. Együtt leélt, vagy leérendő, vagy remérendő örömek szülik az embernél a barátságot. Atyám megbetegedett. Sokat soha se egyél. Tedd meg azt jól mit tenned kell. Nektek sincsen jobb dolgotok, mint nekünk. Korán menj alunni, s korán kelj föl. Csak az remélhet Istentől segedelmet, ki egész lélekkel ragaszkodik hozzá. Táncz után hideg légre hütözködni soha se menj. Folytonos lélekezés miatt a mellnek van a legnagyobb szüksége a kitágulásra; miért is összeszorítani nem kell. A feszes szoritástól főfájás, ájulás, vérköpés, gutaütés származnak. Emlékezzél meg, hogy por vagy, s azzá leendesz.

Esercitiulu 25.

követelni, a pretende	cartofe, burgonya
nemorire, halhatatlanság	sora, nővér
strabunu, ős, — ósatya	a tramite, küldeni

Mi-facui destulu datorintiei. Cu totii credemu intru unu Ddieu si in nemorirea sufletului. Cine crede usioru, adescori se insiala. Omulu dereptu la nimene nu face dauna. Omulu neglidentu numai manca, be, si nu lucra nemica. Nu multu a facutu acela, care numai reu n'a facutu. Tote le potemu face ce volimu. Cine se scola de tempuriu, multu bene pote face.

A face bene, e datorinti'a omului bunu. Copii mei dormu. In noptea trecuta am dormitu reu. Mi-ar place a dormi inca o ora. Tu prea multu dormi. Maic'a me nu vrea cá se dormu. Nu faceti nece odata nemica incontr'a conscientiei. Omulu intieptu nu le vorbesce tote, cate le face; le face inse tote acelea cate le dice. Ce ai face Domniata, déca ai fi in starea me? De vinu pucinu nu se imbéta omulu. Acc'la, care se lauda cu meritele strabuniloru sei, ei cá si cartofea, a carei partea cea mai buna e in pamentu. Cu totu dereptulu se pote pretinde, cumca omulu intieptu se lucre mai intieptiesce decatu altii. Pescele numai in apa vietuesce. In satulu acest'a suntu multi evrei. Spune sororei tale, cá se-mi tramita carti. Pentru aceea amblamu la scola, cá se invetiemu. Dein fapte se pote cunosce omulu, cá si pomulu dein frupte.

Capu IV.

§. 55. Postpusetiunile.

In limb'a romana numimu prepusetiuni acele parti a cuventarei care se punu inaintea numelor; — éra in limb'a magiara tote aceste se numescu postpusetiuni (névutók), caci se punu dupa nume cu care-su impreunate seau despreunate, suntu unisilabe, de doue silabe si duple.

1. Pospusetiunile unisilabe:

De tonu afundu.

ig, pr. város-*ig*, pana la orasiu
ért, pr. dolog-*ért*, pentru lucru
val, pr. biró-*val*, cu jude *nál*, pr. atyád-*nál*, la tata teu
hoz, pr. falu-*hoz*; de, la satu *tól*, pr. szomszéd-*tól*, dela vecinu
ból, pr. kút-*ból*, dein funtana *ról*, pr. ló-*ról*, depre calu
ban, pr. szobá-*ban*, in odaie *ba*, pr. város-*ba*, in orasiu
n, seau *on*, pr. asztal-*on*, pre mésa

De tonu inaltu.

ig, pr. hid-*ig*, pana la podu *ért*, pr. pénz-*ért*, pentru bani
vel, pr. tű-*vel*, cu acu *nél*, pr. kert-*nél*, la gradina
hez, *höz*, pr. szem-*hez*, la ochiu
tól, pr. erdő-*tól*, dela padure *ből*, pr. ezüst-*ből*, dein argintu
ról, pr. hegy-*ról*, depre monte
ben, pr. mérgé-*ben*, in mania *be*, pr. szem-*be*, in faccia
n, *en*, *ön*, pr. dészk-*án*, pre scandura; *szék-en*, pre scaunu; *föld-ön*, pre pamentu
re, pr. fej-*re*, pre capu.

Nota 1 Postpusetiunile unisilabe se impreuna totu deun'a cu numele intru unu cuventu, pr. város-*ig*, pana la orasiu; a biró-*val*, cu judele etc.

Nota 2. Inaintea postpusetiuniloru unisilabe vocalea scurta se lungesce, pr. Dunáig nu Dunaig, pana la Dunare, Dunától nu Dunától, dela Dunare etc. — Inaintea postpusetiunei *ért*, vocalea scurta nu se lungesce, pr. kedve-*ért*, nu kedvé-*ért*, pentru a s'a volia.

Nota 3. Postpusetiunile *val*, *vel*, *vá*, *vé*, candu se impreuna cu cuvinte terminate in cosunatorie, liter'a, *v*, se schimba intru asemenea cosunatorie, pr. képpel nu kép-*vel*, cu tipu; papirral, nu papir-*val*, cu chartie; arany-nyá vált, sa prefacatu in auru, nu arany-*vá*; vizzé, nu vizvé.— Decumva cuventulu se termina in doue cosunatorie, asemenea *v* rémane afara, pr: toll-*al*, cu péna; csepp-*el*, cu pi-

curu ; tollá, cseppé. — La cuvintele terminate in *h*, liter'a *v* remane neschimbata ; pr. juh-*val*, cu oue ; düh-*vel* cu furia.

Nota 4 Urmatoriele postpusetiuni : *ért, nál, hoz, ról, ra, vel, tól*, lieu sufisele personale pr : *ért-em*, pentru mene ; *ért-ed*, pentru tene ; *ért-e*, pentru elu, ea ; *ról-am*, despre mene ; *ról-ad*, despre tene, *ról-a*, despre elu ; *től-ünk*, dela noi ; *től-etek*, dela voi ; *től-ek*, dela eli etc.

2. Postpusetiunile de doue silabe :

alatt, alá, pr. az asztal *alatt*, sub mésa

alól, pr. az asztal *alól*, de sub mésa

által, pr. a munka *által*, prin lucru

előtt, pr. a ház *előtt*, inaintea casei

elé, pr. a biró *elé*, inaintea judeiui

elől, pr. a biró *elől*, de inaintea judeiui

fölött, pr. a hegy *fölött*, de asupra montelui

föle, pr. az ágy *föle*, de asupra patului

megett, pr. az ágy *megett*, langa patu

gyanánt, pr. arany *gyanánt*, in locu de auru

mellett, pr. a szekér *mellett*, langa caru

mellé, pr. a szék *mellé*, langa scaunu

megül, pr. az ágy *megül*, de langa patu

közül, pr. a gyermekek *közül*, deintre copii

között, pr. az emberek *között*, intre oameni

közé, pr. az emberek *közé*, pre-intre oameni

felől, pr. a szomszéd *felől*, decatra vecinu

körül, pr. a kert *körül*, impregiurulu gradinei

ellen, pr. a nemzet *ellen*, in contra natiunei

miatt, pr. a gyermek *miatt*, pentru copilul (pruncu)

óta, pr. egy hónap *óta*, de una lună etc.

Nota. Luandu afara postpusetiunile de doue silabe

óta si *gyanánt*, tote cele alalte potu primi sufise personale, pr. *mellert-em*, langa mene; *mellert-ed*, langa tene; *mellert-e*, langa elu, ea; *nélkül-em*, fora mene; *nélkül-ed*, fara tene, *nélkül-e*, fara elu, ea; *alatt-am*, sub mene, *alatt-ad*, sub tene etc.

3. Postpusetiunile duple:

a.) care poftescu langa sene postpusetiunile simple: *n*, *on*, *ön*, pr.

alul, a templomon *alul*, dein diosu de beserica

által, a nyáron *által*, preste vera

kivül, az iskolán *kivül*, in afara de scola

fölül, pr. a fején *fölül*, d'in susu de capu

túl, pr. a váron *túl*, d'in colo de cetate

innen, pr. a folyón *innen*, d'in cóce de riu

keresztül, pr. a fején *keresztül*, preste capu etc.

b.) *Fogva*, poftesce postpusetiunile simple: *tól*, *től*, *nál*, *nél*, pr. *hajánál fogva* vitte, de peru lau dusu; az *orránál fogva* hordozza, lu porta de nasu etc.

c.) *Nézre*, poftesce postpusetiunile *ra*, *re*, pr. *mindenkire nézve* rossz, de toti (pentru toti) e reu etc.

Nota. Urmatoriele postpusetiuni: *be*, *rá*, *hoz*, *alá*, *elé*, *által*, *belé*, *ellen*, *elől*, *közbe*, *közé*, *melé*, *körül*, *vel*, impreunate cu verbe, forméza verbele compuse, pr. aláirni, a subscrie; közbevetni, a se intrepune; általültetni, a straplantá; vele tenni, a conface; mellé ülni, a siede langa elu, ellenálni, a stá in contra; előadni, a dá inainte, (apropune); körülvenni, alu incungiurá etc.

Esercitiu 26.

senki, nime

örökölni, a eredi, a mosteni

jószág, bunu, mosia

nemes, nobilu

mutatni, a aratá

méltó, demnu, vrednicu

dicsekedni, a se laudá

érdem, meritu

koldus, cersitoriu halasztani, a amaná, a pro- lungi tető, virfu, culme rakni, a gramadi, (a face cuibu) éhezni, a flamandi darab, bucata nélkülözni, a lipsi érdemelni, a meritá közől, de intre divat, moda zsarnokság, tirania aggatni, a atarná, a acatiá	szin, colore szabás, croitura rongy, strantia izzadás, asudare menekülni, a scapá baj, reu, necazu gyógyíthatlan, nevindeca- veru éjjel, noptea merni, a cutezá kimenni, a merge afara foglalkozni, a se cuprinde, a se ocupa
--	---

Féljed az Istent, cselekedjél jót, senkitől ne tarts. Légy jószívű az emberek iránt, s azok is jószívűek lesznek irántad. Nem az érdemli meg a dicséretet, a ki csak öröklött jószágaira s vele született nemességére mutathat; hanem az, ki szerzett méltóságokkal, és érdemekkel dicsekedhetik. Sokat tanulj, keveset szólj, és mindig gondold: mit kielőtt s kiről beszélsz. Sok gazdag egy nap alatt koldussá lett. Mit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra. A gólya a ház tetejére rak fészket. Sok éhezés által a gyomor megrontatik. Mily sok darabot nélkülözhetne az ember a ruhaneműek közől, ha a divat zsarnoksága nem aggatná reá a sok színű és szabásu rongyokat! A beteg falusi nép először izzadás által akar menekülni bajától, s így sokszor gyógyíthatlanná teszi azt. Ki fél, éjjel a szobából sem mer kimenni. A szomorú ember bajával foglalkozik.

Esercitiu 27.

a cumpará, vásárolni
 istoria naturale, természet-
 rajz
 a se impartí, felosztatni
 imperatiá, ország (in isto-
 ri'a naturale)
 planta, növény
 minerale, ásvány
 senu, kebel
 se cade, illik

avaru, fösvény
 dar, hanem, de
 a scurtá, rövidíteni
 intru-atatu, annyira
 neinfrenatu, féktelen
 usu, szokás, használat,
 élvezet
 placere, szeretet, gyönyör
 predatoriú, pazarló

Am fostu in orasiu, in beserica, in gradina; me du-
 cu la orasiu, la beserica, la gradina; vinu d'in orasiu,
 d'in beserica, d'in gradina. Amiculu meu mi s'au fa-
 cutu inimicu. Scienti'a nu o cumpara omulu pe bani.
 Judecati cu judecata drépta. Dela anima pana la ani-
 ma e sigura calea. Istori'a naturale se imparte in trei
 imperatii: imperati'a animaliloru, a planteloru si mi-
 neraliloru. Crestinatatea ne arata cumca si pre pa-
 mentu suntemu in sênulu lui Dumnedieu. Nu se cade
 a fi avaru, dar nece predatoriú. Nemica nu scurta
 intru atata viati'a, catu ne infrenatulu usu alu pla-
 ceriloru. Tota intiepletiunea este dela Domnulu. In-
 ceputulu intiepletiunei este, a se teme de Dumnedieu.
 Mentea copilului e cá un'a gradina ce trebuie a o
 cultivá forte de tempuriu. Caii in stare selbateca
 traescu in societate, se afla in Americ'a si in Asi'a.
 Omulu pr'in intiepletiune se póte mai bine ferici.

C a p u V.

§. 56. Adverbiale (igehatározók).

Adverbia se numescu acele particule ce determina mai de aproape unu verbu, se impartu in trei clasi:

1. Adverbia locale, care corespundu intrebariloru: unde, hol? incatro, hová? deunde, honnan? suntu urmatoriele:

La intrebarea unde?

<i>itt</i> , aci, aici	<i>akárhól</i> , oriunde	<i>körül</i> , impregiuru
<i>ott</i> , acolo	<i>fönn</i> , susu	<i>jobbról</i> , de-a drépta
<i>sehol</i> , nicaiurea	<i>lenn</i> , diosu	<i>balról</i> , de-a stenga
<i>valahól</i> , undeva	<i>elől</i> , inainte	<i>benn</i> , in laintru
<i>közel</i> , aproape	<i>távol</i> , departe	<i>otthon</i> , acasa

La intrebarea incatro?

<i>ide</i> , incoci, incoce	<i>akárhová</i> , oriunde	<i>le</i> , diosu
<i>oda</i> , incolo	<i>sehová</i> , nicairi	<i>hátra</i> , indereptu
<i>valahová</i> , incotrova	<i>be</i> , in leuntru	<i>tovább</i> , mai inco-
<i>arra</i> , intracolo	<i>messze</i> , departe	lo etc.

La intrebarea deunde?

<i>innen</i> , deici	<i>alólról</i> , dediosu	<i>közéről</i> , de aproape
<i>onnan</i> , decolo	<i>előlről</i> , dein ainte	<i>meziről</i> , de departe
<i>felülről</i> , desusu	<i>hátról</i> , deindereptu	te etc.

2. Adverbia tempurale la intrebarea candu, mikor?

<i>most</i> , <i>mostan</i> , acum	<i>holnapután</i> , poimane	<i>korán</i> , tempuriu,
<i>azután</i> , dupa-acéa	<i>tegnap</i> , eri	de vreme
<i>mindig</i> , totudéuna	<i>sohasem</i> , neceodata	<i>valaha</i> , órecandu
<i>máskor</i> , altadata	<i>néha</i> , cateodata	<i>tőstént</i> , indata
<i>minap</i> , deunedi	<i>reggel</i> , demanetia	<i>hamar</i> , curundu
<i>ma</i> , astadi	<i>estve</i> , sér'a	<i>éjjel</i> , nóptea etc.

3. Adverbia' modale la intrebarea cum, mikép, hogyan?

<i>igy</i> , astfeliu	<i>úgy</i> , asia	<i>ekkép</i> , inastafoma
-----------------------	-------------------	---------------------------

<i>kétségkivül, fora in-</i>		<i>könnyen, usioru</i>		<i>lassan, incetu</i>
<i>doiala</i>		<i>hirtelen, repede</i>		<i>talán, dóra</i>
<i>örömezt, bucurosu</i>		<i>sietve, iute, ingraba</i>		<i>minél, cu-catu</i>
<i>nehezen, cu greu</i>		<i>alig, abea</i>		<i>annál, cu-atatu.</i>

4. De aceste se mai tienu tote adverbiale formate d'in alte cuvinte prein sufisele: *l, ul, ul, lag, leg, len, an, en, on, ön, n, va, ve, vást, est, ként, képen, kép* etc. pr: jó-*l*, bene; rossz-*ul*, reu; támadó-*lag*, ofensive; védő-*leg*, defensive; bölcs-*en*, intieptiesce; bolond-*ul*, nebunesce; foly-*vást*, neintreruptu; szök-*ve*, sarindu; tánczol-*va*, jucandu; énekel-*ve*, cantandu; áll-*va*, standu; öröm-*est*, bucurosu; ember-*ként*, cá omu, omenesce; tolvaj-*kép*, talharesce; semmi-*képen*, necedecum; mi-*képen*, mi-*ként*, precumu.

BCU Cluj / Central Library Cluj
Esercitiulu 28.

havazni, a ninge	szolgaság, serbitute
elolvadni, a se topi	krokodil, crocodilu
felelni, a respunde	falánk, vorace, manca-
kérdezni, a intrebá	tiosu
spártabéli, n. prop. spartanu	szomoruság, tristetia, tri-
gonosz, reu, reutatisu	statiune
szabad, liberu	gondolatlanul, necuge-
fájdalmas, durerosu	tatu, fara cugetare.

Az éjjel folyvást havazott, és ma az egész hó elolvadt. Ez az ember helyesen ír, de nem szépen; ő sokkal szebben ír mint barátja. Ő minden iskola-társai között legszebben ír. Honnan hozatta az ur ezeket a könyveket? Ma utazik el atyád vagy holnap? Ne beszéljeteK soha gondolatlanul. Ne felelj előbb hogy sem kérdeznek. A ki másokat igazságtalanul el-

árul, azt senki sem szereti. A spartabélieknek szokásuk volt, röviden és okosan felelni. Mi sem jobb az igen munkás életnél. A leggonoszabbak gyakran igen szerencsések. A szabadnak misem fájdalmasabb a szolgaságnál. A krokodil igen hosszú és falánk állat. Könnyebb a szegénységet mint a szomorúságot tűrni.

Esercitiulu 29.

scapare, menedék	rusine, szégyen
insula, sziget	a calatori, utazni
legatura, köttetés	miscare, mozgás
peninsula, félsziget	desertu, puszta
numeru, szám	a alege, választani
a cadé, esni	a se ingrigi, gondoskodni
trupesce, testileg	viitoriu, jövő
spiritualminte, lelkileg	servilu, szolgai.
isvoru, forrás	

Aci campulu e verde colo e uscatu. Nicaiurea nu e scapare dein aintea mortiei, si oriunde te duci, de siguru te va afla. Impregiurulu gradinei nostre suntu multi arbori. Pamentulu incungiuratu de tote partile cu apa se numesce insula; éra déca numai o parte e in legatura cu pamentulu uscatu, se numesce peninsula.

Numerulu omeniloru preste totu e 888 milione; de aici pe Europ'a cada 220, pe Asia 500, pe Africa 120, pe America 45, pe Australia 3 milione. Omenii precum trupesce asia si spiritualminte se distingu forte multu unii decatra altii. Unele isvore ver'a suntu reci, unele érn'a nu inghiatia, éra altele suntu calde.

Nu e rusine copilului, déca ceva inca nu sci, e

rusine inse déca nu vre se invetie. Nu numai omenii ci si animalile su sub grigi'a dumnediésca. Tatalu meu cu mare graba a calatoritu dela mene si curundu a venit indereptu. Miscarea aerului se numesce ventu. Cene se inbogatiésce usioru, usioru si cheltuesce. Calatorindu prein padure, am vediutu o ververitia si doi porumbi. Fora amici viati'a omului semena cu unu desertu. Alege-ti dein doue aceea care-ti place mai bene. Elu nu multu se ingrigiesce de venitoriulu meu. Nu fi prea ambitiosu, dara nece prea servilu.

C a p u VI.

§. 57. Cojuntiunile (kötszók).

Cojunctiunile cu care impreunamu cuvente seau sententie suntu urmatoriele :

és, (s) si
is, inca
különben, altfelu
mind-mind, toti-toti
de, inse, ci, dara
sem, nece
sem-sem, nece-nece
ámbar, macarca
mégis, totusi
vagy-vagy, seau-seau
mert, caci

ha, déca
mint, cá, precum
csak, numai
hogya, decumva
ismét, éra
azért, pentruace'a
akár, ori
ugyan, inse
minthogy, deorace
mivel, pentruca etc.

C a p u VII.

§. 58. Interjectiunile (indulatszók).

Acéste particelle le usitamu la espresiuni de diverse simtiemente si suntu aceste :

vajha ! barem, bateru ! | *ni-ni !* éca !

csitt! tacere!
halkan! incetu!
előre! inainte!
hátra! indereptu!
ho! ho!
fui! fui!
oh! o!

hogyan! cum!
jaj! ai, vai!
kár! paguba!
fájdalom! durere!
aha! aha!
vissza! indereptu!
nosza rajta! aid, de! etc.

Esercitiulu 30.

állhatatosan, statornicu, constant
 védelmezni, a apará, a protege
 veszni, a se pierde
 lelni, a aflá, a gasi
 vég, capetu, terminu
 vinni, a duce
 ne hogy, nu cumva
 megbánás, parere de reu
 tett, fapta
 felejteti, a uita
 fáradság, ostanéla
 mindenfelé, in tote partile
 áldás, benecuventare, bogatia

becsülni, a stimá, a pretiu
 osztogatni, a impart
 minél, cu catu
 annál, cu atatu
 jutalom, premiu
 nyomoruság, ticalosia, miseria
 nyugtalan, neodichmitu
 zavarni, a turburá, a mesteca
 eset, caşu
 ígéret, apromisiune
 üzenni, a inscientiá
 okozni, a cauta
 javalni, a se inbunatati,
 a se intorce spre bene.

A megismert igazságot, állhatatosan védelmezd. Felette lekötelezesz, ha hozzám jössz. Az igazságtalanul szerzett jószág veszendő. A fa rosszul ég. Folyvást villámlik. Soha ne halaszd holnapra azt, mit ma véghez vihetsz. Midőn olvassz vagy irsz, a könyvet vagy a papírt ne tartsd szemeidhez közel, mert el-

rontod azokat. Először gondold meg jól, mit tenni akarsz, s azután tedd azt: nehogy megbánjad tettetted.

Volt idő, midőn engem az én népem elfelejtett. Mindenfelé van Isten áldása, gyermekim! csak becsülni tudja az ember. Semmit nem osztogatunk szivesebben, mint tanácsot. Minél szorgalmasb leszesz, annál nagyobb fog lenni jutalmad. Nincs szebb dolog, mint a nyomoruságban levőknek segítségökre lenni. Egész éjjel nyugtalan voltam, mert barátom levele igen megzavart. Azon esetre, ha ígéretedet nem tartatnád, üzend meg.

Fájdalom! hogy az ifjak közül sokan meg nem gondolják, mily kárt szokott okozni a rossz társaság. Vajha! igaz volna, hogy atyád egészsége javul. Jaj annak, ki szüleit nem tiszteli! Rajta gyermekek! ne ijesszen el minden kis fáradság a tanulástól.

Esercitiulu 31.

ase ascunde, elbujni	astemperatu, nyugodt,
de siguru, bizonyosan	csendes, békés
a infruntá, dorgálni	indelungu, hosszasan
a incetá, megszűnni	moralu, erkölcsös
strimbatate, igazságtalanság	strinsu, szoros
inceputu, kezdet	misteriu, titok
reutate, rossz, rosszaság	putredu, rothadt
vedere, látás	pecatosu, bűnös, vétkes
facia, arc, ábrázat	nefericitu, szerencsétlen
esemplu, példa	persóna, személy
moralitate, erkölcs	statura, termet

structura, alkat	superare, bú
ososu, csontos	neindestulire, elégedetlen-
a scuti, megvédeni	ség
desteptu, éber	a inchide, zárni
a prelungi, hosszabítani	regulatu, szabályos

De faci reu apropelui teu, si te vei ascunde cá se' nu póta vede nemenea fapt'a ta cea rea; de siguru conscienti'a ta te va infruntá, si vei incetá a face rele. E mai bene a suferi nedreptate, cá a face strimbatate. Lenea e inceputulu reutatiloru. Dein vedere se cunosce omulu, si dein chipulu facei se cunosce celu intieptu. Esemple rele strica moralitatea buna. Viati'a astemperata te face a trai indelungu. Multe póme frumose dein afora, suntu putrede dein laintru. Vai de tene peccatosule! Durere! ca nemenea deintre voi nu s'au dnsu spre ajutoriulu acelu nefericitu. Mergi la fornica o lenesiule! si invétia a fi diligente. Mentea e unu donu minunatu dela Creatoriulu, datu spre a ne indereptá pre calca catra fericire. Traianu a invinsu pre Decebalu regele Daciei. Diamantulu e piatr'a cea mai pretiosa, mai tare, mai frumoasa si mai curata intre tote pietrile. Sub climate stemperate si chiaru sub cele frigurose omenii vietuiescu mai multu decatu sub climate mai ferbinti. Personele de statura midilocia si de o structura ososa a trupului, precum si acei nascuti si crescuti pela sate dein parenti sanatosi, scutiti de bole mostenite, traiescu mai totudeuna mai multu decatu cei nascuti si crescuti

pe la orasie mari. Omenii de temperamentu veselu si desteptu, sufletele senine si paciuite pe care nu le rode cugetulu reu, animile aplecate spre bucuria, risulu, glumele etc. suntu in stare a prelungi viati'a. Superarea, ne indestulirea, firea inchisa si altele asemenea, scurtéza viati'a. Cei mai multi omeni ajunsi la betrenetie adanci, dusesera o viatia cumpatata, regulata si strinsu morala. Omulu este singuru o lume; omulu si este siesi insusi celu mai mare misteriu. Scrie-ti dar' o tu omule! de asupra oglindei tale antic'a regula: Se te cunosci pe tene insuti.

Esercitiulu 32.

medicamentu, (medicina)	obiectu, tárgy
orvosság	zidariu, (murariu) kő-
gaunosu, odvas	müves
pruna, szilva	caramida, tégla
para, körtve	a imbraca (pe ceneva) fel-
cerésa, cseresnye	öltöztetni
visina, meggy	a desbraca (pe ceneva)
mesariu, asztalos	levetköztetni
a face, csinálni	a nutri, étetni
lucru de lemnu, famunka	a culcá, lefektetni
tabacu, dohány	a adormi (pe ceneva) el-
vinarsu, pálinka	altatni
sierpe, kigyó	negotiatoriu, kereskedő
a demite, bocsátani	a vinde, eladni, elárulni
plumana, tudó	marfa, kelme
splina, lép	a cultivá, tenyésztetni
ficatu, máj	verme de matasa, sely-
nervu, ideg	mér, selyembogár
fauru, kovács	fragariu, eperfa

negru, (arapu) néger, sze- recsen	fulgeru, villám
istetime, ügyesség, (éber- ség)	a lovi, ütni, megütni
a cautá, (a cerca) felkeresni	prein urmare, következő- leg, következéskép
	tempestate, zivatar

Candu secerisiulu e avutu (bogatu), atunci pana e eftina. Menciun'a e unu pecatu forte uritu, fiinducá omulu menciunosu pecatuesce in contra dreptatei. Cum va vre Dumnedieu asia va fi. Medicinile suntu amare, dar folositorie. Dentii gaunosi adeseori causédia do-
rere. Cu nasulu mirosimu, cu urechile audimu. In gra-
diná nostra suntu multe prune, pere, cerese si visine. Unghiele trebue taliate, si tenute curatu. Mesariulu face: mese, scaune, paturi, usi si alte multe lucruri de lemnu folositorie. Tabaculu e o planta veninosa, vinarsulu inca e veninosu. Sierpele candu musca, de-
mite veninu in corpulu muscatu. Nu toti sierpii suntu veninosi. In corpulu omului se afla: plumani, splina, ficatu si multime de nerve semtietorie. Prein zidari se edifica cas'a. Caramid'a mai antaniu se arde, si numai dupa ace'a se intrebuintieza la edificare. Copii mici: se spala, se imbraca, se desbraca, se nutrescu, se culca si se adormu. Vulturulu se numesce regele paseriloru. Negotiatoriulu dein satulu vecinu vendindu multa marfa, avura castigu frumosu. Cultivarea vier-
miloru de matasa e unu lucrú forte folositoriu Vier-
mii de matasa se nutrescu cu frundie de fragari. Celu mai multu diamantu se afla in Brasilia, pe care negrii

cu mare istetime lu sciu caută. Fulgerulu adeseori lovesce arborii mai inalti; prein urmare nu trebuie in tempestati a stá sub arbori

Capu VIII.

§. 59. Despre formarea cuventeloru.

Precum in celea mai multe limbe cultivate, asia si in limb'a magiara unu numeru prea insemnatu de cuvente, se forméza dein celea primitive, seau prein derivare, seau compunere.

Derivarea se face prein adaugerea unoru litere au silabe formative, la finea cuventeloru primitive, dupa norm'a mai susu desvoltata la sufisarea (adaugerea) numelui (§. 13), care astfel se prefacu in cuvente de sene statatorie si cu intielesu deplinu.

Nota 1. Déca la cuventulu primitivu nu s'au adausu nemica sufisa formativa, se numesce cuventu de radecina, pr. *hir*, faima; *kő*, pétra.

Nota 2. Totu cuventulu de radecina pote fi cuventu primitivu, dar nu totu cuventulu primitivu pote fi totu de odata si cuventu de radecina, pr. *okos*, intieptu, e cuventu primitivu, *ok* e radecina; *okosság*, intieptiune, e cuventu formatu prein sufis'a *ság*.

§. 60. Formarea sustantiveloru.

Multe sustantive se forméza dein cuvente primitive, prein urmatoriele sufise formative:

1. *ász*, *ész*, pr. *hal-ász*, pescariu; *kert-ész*, gradinarianu; *méh-ész*, stupariu; *csillag-ász*, astronomicu; *szin-ész*, teatralistu; *zen-ész*, musicantu.
2. *ság*, *ség*, pr. *emberség*, umanitate; *barátság*, ami-

cetia; nagy-*ság*, marine; szép-*ség*, frumsetia; imád-*ság*, rogatiune; tiszta-*ság*, curatienia; veszte-*ség*, perdere.

3. *os, es, s*, pr. *dolg-os*, lucratoriu; *üveg-es*, glasa-riu; *keztyü-s*, manusariu.
4. *nok, nők*, pr. *tábor-nok*, generalu; *el-nök*, presiedinte; *ir-nok*, scrietoriu; *ül-nök*, asesoriu; *mér-nök*, ingeneriu; *gond-nok*, ingrigitoriu, (tutoru).
5. Sufisele diminutive: *acs, ecs, csa, cse, ka, ke, cska, cske*, (*acska, ecske, ocska, öcske*), pr. *ur-acs*, domnutiu; *kő-vecs*, petrutia; *tó-csa*, lacusioru, (tautiu); *fölleg-cse*, nuorisoru; *madár-ka*, paserica; *ember-ke*, omutiu; *fács-ka*, lemnutiu; *veszsző-cske*, nuelutia; *ház-acska*, casutia; *kert-ecske*, gradinutia; *virág-ocska*, florica; *kürt-öcske*, bucinutiu, (cornu de bucinu).
6. *ás, és, at, et*, pr. *ad-ás*, datatura; *vet-és*, semenatura; *tud-at*, scientia; *jelen-et*, presentare, (actu, scena).
7. *alom, elem, adalom, edelem*, pr. *sir-alom*, plangere; *fél-elem*, temere; *vesz-edelem*, periculu; *áll-adalom*, statu, imperiu.
8. *alék, élék*, pr. *told-alék*, suplementu, (adausu); *főz-elék*, fiertura.
9. *mány, ménny, vány, vénny*, pr. *kohol-mány*, scornitura; *előz-ménny*, premisa, (preliminariu); *utal-vány*, asemnatiune; *nő-vénny*, planta.
10. *ály, ély, aj, ej*, pr. *szab-ály*, regula; *vesz-ély*,

- periculu; szenved-*ély*, patema; kar-*aj*, felia (de pane); zör-*ej*, sgomotu, (sunetu).
11. *al*, *el*, *ál*, *él*, pr. fon-*al*, tortu; ét-*el*, nutrementu; hit-*el*, creditu; hal-*ál*, morte; fed-*él*, acope-risu; köt-*él*, funia.
12. *ék*, pr. marad-*ék*, remasitia; hasad-*ék*, crepatura.
13. *né*, pr. pap-*né*, preutésa; szabó-*né*, croitorésa.
14. *ár*, *ér*, pr. kád-*ár*, dogariu, (cadariu, butariu); tózs-*ér*, precupetiu; tan-*ár*, profesoru

§. 61. Formarea adiectiveloru.

Celea mai multe adiective se formedia prein urmato-
riele sufise formative :

1. *i*, pr. test-*i*, trupescu; lelk-*i*, sufletescu; ház-*i*, domestecu; kert-*i*, de gradina; naszód-*i*, naseu-deanu.
2. *as*, *os*, *es*, *ös*, *s*, pr. hatalm-*as*, potente; ház-*as*, casatoritu; lomb-*os*, tufosu; esz-*es*, firetiu, (cu mente); bün-*ös*, pecatosu; sárgá-*s*, galbinu.
3. *ú*, *ű*, pr. sanyar-*ú*, miseraveru, (ticalosu); gyönyör-*ű*, pomposu.
4. *lan*, *len*, *talán*, *telen*, *atlan*, *ellen*, pr. korlát-*lan*, netiermuru; ét-*len*, flamendu, (nemancatu); csin-*talán*, petulantu; szem-*telen*, nerusinatu, (obraz-nicu); szárny-*atlan*, fora aripe; rend-*ellen*, fora ordene.
5. *dad*, *ded*, pr. tojás-*dad*, ovalu; édes-*ded*, dulciu; kerek-*ded*, rotundiu; hosszú-*dad*, lungaretiu.

6. *ánk, énk*, pr. fal-*ánk*, vorace, (mancatiosu); nyal-*ánk*, lingau; fél-*énk*, fricosu.
7. *ékony, ékeny*, pr. mul-*ékony*, trecutoriu; tör-*ékeny*, franguretiu (franguriu).
8. *nyi*, pr. uj-*nyi*, de unu policariu; arasz-*nyi*, de o palma.

§. 62. Formarea verbeloru.

1. De la substantive.

Prein sufisele :

1. *ász. ész*, pr. vad-*ász*, venedia; hal-*ász*, pescuesce; eger-*ész*, siorechéza.
2. *öz, ez*, pr: por-*öz*, pulveresce, pravuesce; szeg-*ez*, bate cunia, icuesce.
3. *al, el, ol*, pr: vas-*al*, fereca; ügy-*el*, grigesce, (e atentu); gond-*ol*, cugeta.
4. *lál, lél*, pr: szám-*lál*, numera; szem-*lél*, oculedia, observédia (patrunde cu ochii).
5. *ad, ed*, pr: szél-*ed*, se imprastia; ár-*ad*, revarsa, esundéza.
6. *odik*, pr. hajnal-*odik*, se dioresce, se revérsa diu'a; alkony-*odik*, inserédia.
7. *kozik*, pr: barát-*kozik*, se impretinesce.
8. *zik*, pr: por-*zik*, se pravuesce; vér-*zik*, se sangera, (iesá sange).
9. *lik*, pr: fény-*lik*, straluce; zaj-*lik*, face sgomotu; vi-
lág-*lik*, lucisce, luminéza.

2. Dela adiective.

Prein sufisele:

1. *it*, pr. rut-*it*, uritiesce; keves-*it*, impucinéza.
2. *al*, *el*, pr. sok-*al*, i se pare multu; zöld-*el*, inverdiesce.
3. *ül*, *ül*, pr. kék-*ül*, se invenetiesce; bus-*ül*, se supara.
4. *szik*, pr. beteg-*szik*, se bolnavesce, (se face morbosu); öreg-*szik*, imbatranesce.
5. *odik*, *edik*, *ödik*, pr. vastag-*odik*, se ingrosia; hideg-*edik*, se recesce, бүдös-*ödik*, se impute.
6. *kodik*, *kedik*, pr. durzás-*kodik*, se inderetnicesce; kevély-*kedik*, se falesce (se ambitionéza).

3. Dela verbe.

Prein sufisele:

1. *gat*, *get*, *ogat*, *eget*, pr. számol-*gat*, numera, (calculéza); szemlél-*get*, oculédia (observeza); jár-*ogat*, ambla; ver-*eget*, bate.
2. *dos*, *des*, *dös*, pr. mar-*dos*, musca; csip-*des*, pisca; lök-*dös*, impinge.
3. *kál*, *bál*, pr. jár-*kál*, ambla; nyir-*bál*, tunde.
4. *oz*, *ez*, *öz*, pr. fárad-*oz*, ostanesce; eped-*ez*, se intristéza; önt-*öz*, uda.
5. *ódik*, *ödik*, pr. tol-*ódik*, se impinge; vesz-*ódik*, se caznesce, (se tortureza).
6. *kedik*, *kodik*, *ködik*, pr. elmél-*kedik*, meditéza; gondol-*kodik*, cugeta; öltöz-*ködik*, se imbraca.
7. *gál*, *gél*, pr. szalad-*gál*, alérga; nevet-*gél*, ride.

Nota 1. Despre formarea verbeloru active in pasive

(§. 33), precum si despre formarea verbelor facultative (§. 38), s'au disu la locul lor.

Nota 2. Despre formarea adverbialor de in alte cuvinte s'au disu la adverbia (§. 56. p. 4).

§. 63. Despre compunerea cuventelor.

Cuventele compuse in limb'a magiara se forméza, prein compunerea alor doua seau mai multe cuvente simple, intru unu cuventu.

Compunerea se face :

1. Sustantivu cu sustantivu, pr. világrész, parte de lume ; búzakenyér, pane de granu ; faház, casa de lemnu ; vasfazék, óla de fieru, aranygyűrű, inelu de auru.
2. Sustantivu cu adiectivu, pr. fűzöld, verde cá erb'a ; hófehér, albu cá ometulu. — Uneori adiectivu cu sustantivu, pr : aligazgató, vice directoru ; szép-nem, sesu frumosu, baloldal, partea stenga.
3. Sustantivu cu verbu, pr : favágó, taliatoriu de lemne ; borivó, beutoriu de vinu
4. Adiectivu cu adiectivu, pr : setétbarna, intunecatu, brunetu ; sárga-piros, galbinu rosii.
5. Participiu cu sustantivu, pr : vetőföld, pamentu semenatoriu ; szántóvas, feru de aratu, (feru de plugu) ; jegyzőkönyv, protocolu.
6. Verbu cu sustantivu, pr : fogház, casa de arestu ; láthatár, orizontu.
7. Sustantivu cu unele adverbia, pr : bemenet, locu de intrare ; körülírás, cercuscriere (perifrasa) ; leirat, rescriptu.

8. Adverbu cu verbu, pr: szétszór, imprastia; beesik, cade in leontru; lejő, vine in diosu; félrenéz, se uita in laturi.

Nota. In componerea cuventelorü cum vediuremu mai in susu, unu cuventu determina pre altulu, acestu cuventu determinatoriu cá predicatu se pune in limb'a magiara to-tudeuna inainte, ér' subiectulu despre care vorbimü, dupa elu; in limb'a romana acésta se intempla intorsu, pr: fa-olaj, oleu, (untu) de lemnu; olajfa, olivu, maslinu, (arbore de oleu); faépület, edificiu de lemnu; épületfa, lemnu de edificiu.

ESERCITIA DE TRADUCERE.

I. A tehén.

A tehén épen nem tartozik legszebb házi állataink közé; dereka például igen vastag, feje nagy és otromba, homloka széles, szarvai rövidecskék, és rendszeren horgasak. Szája nagy és lapos mint a harcsaé; szóval egész teste lomha, járása lassu, szemei pedig oly bágyadtak, mintha mindig búsulna. S mégis mindenki szereti és becsüli, s a legszegényebb ember is iparkodik egyet szerezni!

Ugyan ki volna olyan bohó, hogy valakit csak azért becsüljön, mert szép; lehet a gyermek akármilyen szép, de ha nem jó, senki sem szereti, senki sem becsüli.

Ámde a szegény tehén méltán megérdemli, hogy szeressük és becsüljük. A tehén jámbor szelid állat, senkit sem bánt, semminek sem árt. Aztán milyen hasznos barom, nélküle bajosan élhetnénk meg; azt mi gyermekek jól tudjuk. Ő adja nekünk a jó tejet, melyet tölgyéből fejnek. A téj nagyon kedves és egészséges eledel. Ha a tejet édesen nem akarják elkölteni, megaltatják; a megaludt téjnek egyik részéből túrók készitenek, más része téjfelnek

marad. A téjfelből készítik a jó vaját; az írósvaj kenyérel nagyon jóízű eledel. Vajjal készítik a jó kalácsot, s a sok jóízű süteményt. Borjusültet sem ennénk, ha tehén nem volna; én ugyan nagyon szánom a szép kis borjut, mikor a mézárós a vágóhidra viszi.

A jó tehén nem csak tejet ad az embernek, de ha levágják izletes hússal is fizet. Bőréből készül a legjobb lábbeli, és sok száj- és bőr-eszköz, például: hámszer, lapda, s t. b. Szőréből ruganyos párnákat készítenek; még szarvait is használják. Ugyan megtudnád-e mondani mit készítenek belőle?

2. A reggel.

Az éj elmúlt, pitymallik. A rózsaszínű hajnal mind közelebb jön. A kakasok már jó darab idő óta hirdették. Az ébredő madarak ~~kijcsevegnek~~ ablakaink előtt. A falusiak odahagyják nyoszolyáikat, és járomba fogják az ökröket, hámozzák a lovakat a napi munkára. A tehénpásztor már kürtöl az utcán, s a szolgálók sietnek, hogy a tehén el ne maradjon a csordától. Ezalatt a nap feltűnt a hegyek megöl, aransugárai felköltik a még alvó állatokat. A méhek kirepülnek köpüikből, s a virágokról mézet gyűjtenek. A galambok, tyúkok elésietnek az udvarra reggelit keresni. A rétek, mezők, s kertek ragyognak a harmatcseppektől. A mi tegnap hervadt volt, ma ismét megújult, és az emberek, kik tegnap fáradtak, álmosak valának, ma újra erősek és vidáman fognak munkáikhoz. Az állatok is derültebbek mint délben. Csak az álomszuszék hever még ágyában.

3. A nyúl panasza.

Hová hajtsam szerencsétlen fejemet én üldözött nyomorult nyúl? Bár merre fordulok, mindenütt veszély, min-

denütt halál fenyeget. Nem csak a vadász és kutyái leskődnek utánam: a sas, mikor nem is sejtem, rám csap a levegőből, s elragad.

A ravasz róka ezer fortélyt felhasznál, hogy megfoghasson — még a farkas is ösmeri jóízű húsamat; azért ha teheti, azonnal torkon ragad. Ennyi ellenség ellen semmi és senki sem oltalmaz engem! Nem tudok fára mászni, mint az evet (mókus); nincs földalatti buvóhelyem, mint rokonomnak, a tengeri nyúlnek, és a tyúkok halálos ellenségének, a görénynek. Hosszu, hegyes fogaimmal tudok ugyan meglehetősen rágni, miről sok fiatal gyümölcsfa tehet tanubizonyságot; de saját éltel oltalmazására nem tudom használni — mert, igazán szólva, nincs rá elég bátorságom. Ha zörejt hallok, hosszú füleimet tüstént feltartom s csendesen figyelek, és ha nem látok magam körül árkot vagy sűrű mesgyét, hová elbúvjak, rögtön futásnak eredek, s addig elfutok, míg lábaim birnak. Igaz hogy nem könnyű dolog engem ntólérni, ellenségeim közül e tekintetben csak az agártól félek; mert futás közben még sok csalútatkat is szoktam használni: nagyokat ugrom majd jobbra, majd balra, hogy üldözőim útamat veszítsék. De mit használ minden mesterségem és gyors futásom! még nem emlékszem oly nyúlra, mely tisztesecke öregséget ért volna. Ritkán élünk egy vagy két évnél többet. Ugyan hogy is élhetnénk enynyi baj között? Ha néha esztendőre az erdőből ki merészlünk jöni, hogy a zöld vetéseken kissé legeljünk, — a vadász, ki jól tudja merre szoktunk járni, reánk les; csendesen mint valami egér megbúvik egy sötét bokorba, vagy fa mellé, hol nem is gondolná az ember; s ott ül nagy komolyan, még köhinteni sem mer. S ha közelibe visz szerencsétlen sorsunk, mielőtt széttekinthetnénk, roppan puskája, s egy halálos serét repül tes-

tünkbe. Néha még van annyi erőnk, hogy sebesülten is beszökhetünk a közel cziherbe; de mi hasznunk benne, a vadász utánnunk küldi vizsláját, ez csak hamar felkutat, s miután jól elkinzott, nagy büszkén gazdája elébe visz. — Télben a havan utánam nyomásznak, vagy az erdőket eltöltik utálatos hajtókkal és kutyákkal; ezek olyan irtózatossá válnak, hogy szegény fejem szinte megbolondul belé, kivált hogy szükön van bátorságom. A nagy zsi-bajra eszeveszetten futni kezdünk; de éppen ez a veszedelmünk, mert a puskások elállják útainkat s kényelmesen ellődöznek. Bár aztán legalább halálunkkal találnánk nyugodalmat! De itt újabb kinok várnak ránk: nem temetnek el szépen, tisztességesen, mint a jó lovat vagy hű kutyát, hanem a szakács nekünk esik egy éles késsel, lehuzza hirtelen bőrünket, testünket összevagdálja, fejünk-ből és lábainkból bécsináltot készít; többi jobb részünket szalonnával átszurdalva megsüti. — Az emberek megevén húsunkat, csontainkat a kutyáknak dobják.

Ennyi üldözés között egész fajunk már régóta elpusztulhatott volna, ha nem lennénk oly szaporák. Mire egy esztendő lejár, csak én tiz tizenkettőd magammal állok elé, kik mindnyájan az én magzataim és unokáim. —

4. A daczos méhecske.

Volt egykor egy fiatal méhecske, ez nem akart engedelmeskedni a királynőnek, s ha megfenyíték még daczoskodott. A királynő végre kifogyván türelméből, így szóla: „Ha neked a mi köpünk nem tetszik, s a kiadott rendhez nem akarod magad tartani, repülj a hová tetszik, nem ellenzem!“ Az én méhecském bizony megbakolván magát, oda hagyja a köpüt. Mig nappal volt, jól is ment dolga; de este, midőn a füvet a harmat megáztatá, igen hüves lőn a virág. Száraz helyet kelle keresnie. Talált is nagy

későre egy fatörzs nyilásában. Másnap reggel újra kirepült és gondolá: „Beh jó dolog mégis, hogy csak magannak kell dolgoznom! A többi méhnek a mézet és viaszt haza kell vinnie, s még azt sem tudják mennyi részt fognak kapni. Mert a királynő tetszés szerint osztja el. Én a mit kapok, mind enyém.“

Néhány nap mulva azonban az idő esőre vált, szélvész és vihar dühöngött, úgy hogy a méhecskének lehetlen vala kirepülnie. Megszükült ám takarmány dolgában. Mézet nem gyűjtött volt, s más pajtása sem vala, melytől kölcsönözhesen. Az egyedülvalóság is mind borzasztóbbnak tetszék. Mégis csak jobb volna ismét a köpüben lenni. De szégyelte elismerni hibáját, s inkább éhezett. Azonban újra földerüle az idő s talán még gondoskodhatik vala magáról, és valahogy megélhetett volna egyedül is, ha a tél mind jobban nem közeledett volna. De miként lesz majd, ha hó és jég borítja a földet? Becsületes laka nem volt; mézet nem gyűjtött eleget a hosszú télre. —

Nem volt mit tennie, utoljára is megadja magát a kis makacs. Ám az éhség megszelidíti az embert. Egész alázatossággal kopogtat a köpü ajtaján, és oly érzékenyen könyörgött bocsánatért, hogy a jó királynő ismét visszafogadá. És a következő évben szorgalmasan dolgozott, még szorgalmasabban mint a többiek.

5. Proverbia.

Nehéz minden embernek eleget tenni.	Kéz kezet mos.
Nem minden felhőből hull a mennykő	Más kárán tanul az okos.
A vén ebnek ugatására méltó ki tekinteni.	A mesterembernek ha piszkos is keze, mégis aranyos.
A ki másnak vermet ás, maga esik bele.	A dolgot kerülő nem sok kálacsot eszik.
	Ki ifjanta jól gyűjt, vénségére jól füt.

- Inkább lábad mint nyakad törjék.
- A szegény ember marhája hizlalja a gazdagot
- Mindenütt bátorságos a szegény.
- Nem mindenkor gyalázat a szegénység.
- Lőd meg a medvét, aztán igyál bőrére.
- A tele has nem örömet tanul.
- A félénk eb csak ugat, de nem igen harap.
- Ki mint veti ágyát, úgy alszik.
- Az okos, a kecskét nem teszi kertészszé.
- A nyavalyák lóháton nyargalnak hozzánk, de tőlünk gyalog is alig mennek el.
- Addig jár a korszó a kutra (vizre), míg el nem törik.
- Leforrázott kutya az esőtől is fél.
- A ki szolgál, nem úr.
- Azt kiki jól tudja, hol nyomja saruja.
- Fáradsággal adják a becsületet.
- Inkább veszszén el életed, mintsem becsületed.
- A kinek szárnya alatt nyugszol, azt tiszteljed.
- A ki mást becsül, magát becsüli meg.
- Ki sokat foltoz, keveset költ.
- Nem főtt tojásból kél ki a csirke.
- Tulajdon konyha jobb a más palotájánál.
- A ki az atya szavát és az anyja oktatását megveti, azt a nyomoruság szokta megtanítani.
- Végén csattan az ostor.
- A fát gyümölcséről, az embert erkölcséről könnyen megismerheted.
- Tréfából is lehet igazat mondani.
- Kitetszik a vas-szeg a zsákból is.
- Nem illik a szamár hátára bársony-nyereg.
- Az ökör csak ökör, ha Bécsbe hajtják is.
- A rest béres gyakran nézi a napot.
- Henyélő gazdának álmos a bérese.
- Fősvény többet költ, rest többet jár.
- Nem jó a tüzre olajt önteni.
- Néha a vak is patkóra talál.
- A vak tyuk is talál néha buzaszemet.
- A munka mindent meggyőz.
- Annyira ne vágyj, a mennyire nem lehet.
- Nem kereshet annyit a jó gazda, a mit a rossz gazdaszszony el nem tékozolhat.
- Nincs drágább kincs a szabadságnál.
- Az örömmek szomoruság a vége.
- Drága kincs a jó barát.
- Jóbb néha egy barát mint száz atyafi.
- Jóbb távolról szerettetni, mint közletről gyűlöltetni.

- A járt utat és régi barátodat könnyen meg ne változtasd.
- A nyomoruság mutatja meg a jó barátot.
- Meddig tart szerencséd, addig barátid is.
- Nem mind barátod, a ki rád mosolyog.
- A ki mindennek barátja, mindennek bolondja.
- Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.
- Nincsen oly vén róka, a kinek bőre a csávéba nem kerülne.
- Mindent meggyőz a békeséggestűrés.
- A jó pásztor nyírni szokta, U nem nyuzni a juhot.
- Jóbb az elég mint a sok.
- A hol füst vagyon, tűz is vagyon ott.
- Egy rühes juh az egész nyáját megvesztegeti.
- Ezer tanu a lelki-ismeret.
- A ki mint keresi, úgy veszi hasznát.
- Ki könnyen hisz, könnyen megcsalatik.
- A hasonló hasonlóhoz öröme adja magát.
- Jól tánczol, kinek hegedüse a szerencse.
- Minél nagyobb a szerencse, annál kevesebbet higgy neki.
- A szerencse sokaknak nagy vesztökre szolgál.
- Sok irigyei vannak a szerencsés embernek.
- Nem mind arany a mi fénylik. Az arany ganéjban is csak arany.
- Ki Istenben bizik, meg nem csalatkozik.
- Mikor az Isten nyulat teremtet, a bokorról is gondoskodott.
- A jó szerencse anyja a kevélységnek.
- Minden mesterségnek arany a feneké.
- Nagy úrral egy tálból cserenyét ne egyél.
- Az ördög is neveti a szegény kevély embert.
- A reménység tartja az embert. Senkit a szép ruha bölcsé nem tesz. Cluj
- Kalitkában bár kedvére lakják a madár, mégis szomorkodik.
- Kiki a maga háza előtt söpörjön.
- Jóbb ha a gyermekek sirnak, mintsem a szüleik.
- A bolondok és gyermekek leg hamarább kimondják az igazat.
- Nem mind szentek azok, kik a templomba járnak.
- A majom legszebb ruhában is rut.
- Ki magát a korpa közé keveri, megeszik a disznók.
- A szamár nagyobbra becsüli a szalmát mint az aranyat.
- A ki sokat nevet, nem sok esze van.
- Lassan járj, tovább érsz.

- A mosolygó ellenségedet kerüld.
- A mely hordó nagyon kong, nem sok bort találsz abban.
- Keserü a türés, de édes a gyümölcse.
- Minden cigány a maga lovát dicséri.
- Ki öröмест hazud, öröмест lop
- A hazugnak szájából az igazság is hazudság.
- Könnyü teli hassal a böjtrül papolni.
- Minő a vendég, olyan a vendégség.
- A mértékletesség sok beteget meggyógyított
- A közép út a legbátorságosabb,
- Nem lesz az ebből szalonna.
- Senki szájába nem röpül a sült galamb.
- A henyélés minden rossz gondolatoknak anyja.
- Szél a tölgyet ledönti, de a náddal nem bir.
- Jóbb egy irigy ember száz szánakodónál.
- A mely tyuk sokat kadácsol, keveset tojik.
- Kevélységet, részegséget, szégyent és szegénységet nehez titkolni.
- Jó a tréfa, de nem holtig.
- Addig játszik a macska az egérrel, mig meg nem eszi.
- Ki valakit verni akar, könnyen talál botra.
- Mely kutyát megakarnak ölni, veszett nevét költik.
- Többet árt a hizelkedő, mintsem akármely ellenség.
- Nincs oly szép virág, mely el nem hervadna.
- Ritka a szép, ki nem kevély.
- Sokat halj, de keveset szolj.
- Mindeniknél erősebb a ki magát meggyőzi.
- A sok beszéd el nem készül hazudság nélkül.
- Idővel az esőcsepp is lyukat váj a kőbe.
- Ki a singet ellopta, a rőföt is nála keresik.
- A ki úton épít, sok bíróra talál.
- Ne nyujtozkodjál tovább lepedőnél.
- A halál szekere minden bűnbánatot elvisz.
- A leesett bikát a gyermek is rugdossa.
- Hagyd nyugodni a holtakat.
- Meglásd, kinek higgy.
- Nem jár társ nélkül a szerencsétlenség.
- A ki szerencsétlen, bottal is agyon lövi magát.
- Véletlen bokorban fekszik néha a nyúl.
- Senki sem próféta hazájában.
- Eljön a hajnal, hanem kukorékol is a kakas.
- A ki sokat (könnyen) ígér, keveset (nehezen) ad.
- Sok lúd disznót győz.
- Sok hangya az oroszánt is megemészti.
- Sok kéz hamar kész.
- A sok szakács elsózza az étket.

- Ki sokba kap, keveset végez.
 Jobb egy lámpás elül, mint kettő hátul.
 Ki nem mer, az nem nyer.
 Olcsó húsnak hig a leve.
 Meggyőz az akarat minden nehéz útat.
 A szép szó pénzbe nem kerül.
 A mit az ész meg nem gyógyíthat, meggyógyítja az idő.
 Nem jó egy hajlékban két gazdasszony.
 Két perlekedők közt sokszor a harmadik a nyertes.
 Az okos ember mindenütt otthon van.
 Nincsen oly bölcs ember, kit a bor meg nem bolondíthat.
 Legtovább mehet az ember az igazsággal.
 Kimondatja a bor az igazat.
 A haragnak megbánás a vége.
 A mint vágad a fát, úgy hull a forgács.
 Nincs annak ideje, ki mindenkor időre várakozik.
 Orvos és gyóntató előtt káros a titkolás.
 Az ígéret szép szó; ha megadják, igen jó.
 Lassu víz partot mos.
 Hogyha békeségben élhetsz, kerülj a perlekedést.
 A bűnt nyomban éri a büntetés.
 Sokszor a jó uszót is elborítják a habok.
 Többet hisznek a szemnek mint a fülnek.
 A mi ritka, kedves.
- Tartva tenyészik a pénz.
 Ritkán gazdagul a játékos.
 Jobb későn, mint soha.
 Munka után édes a nyugalom.
 Maga kárán tanul az ember.
 Ki a keveset meg nem köszöni, a sokat meg nem érdemli.
 A legnagyobb szükségben legközelebb az Isten.
 Megtanít a szükség imádkozni.
 Nagymester a nyomoruság.
 Senki sincs fogyatkozás nélkül.
 Nem minden botból leszzen beretva.
 Sok darab kenyeret kíván egy esztendő.
 A reménység oly iz, mely elfoly mint a víz.
 Jobb ma egy veréb, mint holnap egy tuzok.
 Az orgazda és tolvaj mind egy zsákba való.
 A szeget szeggel szokták kiverni.
 A rossz hír szárnyon röpül, a jó pedig kullogva is alig jár.
 Könnyű elélni csak kenyér legyen.
 A ki nyárban nem gyűjt, télen keveset fűt.
 A ki soha nem kezdi, soha nem végzi.
 Munkának jó eleje, a dolognak veleje.
 A fájdalmat fájdalmas eszközzel szokták gyógyítani.
 A rosznak rosszul foly dolga.
 Addig uszik a tők, míg el nem merül.

<p>A hálaadó sziv sok jóté- ményt várhat.</p> <p>Ki hamar kezdi a lopást, ha- mar fölakad</p> <p>Embernél a föltétel, Istennél a kivitel.</p> <p>Miénk a reménység, de Is- tenben áll a kimenetel.</p> <p>Nem kell a győzelem előtt tapsolni.</p> <p>Bolond, ki egy kőbe kétszer ütközik meg.</p> <p>Hol pecsenyét lopott és le- foráztatott az eb, ott nem sokat jár.</p> <p>Ha egyszer a kutya a mar- habelet megkóstolta, a húst sem hagyja abban.</p>	<p>A szép egyesség emel a tá- borban zászlót.</p> <p>Vassal élesítik a vasat.</p> <p>Végén szokták a dolgot meg- dicsérni.</p> <p>Ha papucsot adsz a bolond- nak eszímádat is kéri.</p> <p>Hogyha a kecskét a kertbe bocsátod, egyenesen a ká- posztának szalad.</p> <p>E világon nincs öröm ürm nélkül.</p> <p>Nincsen rózsza tövis nélkül, nincsen öröm bánat nélkül.</p> <p>Ha tüzét szereted, füstjét is szenedjed.</p> <p>Néha reggel táncz, estve pe- dig lánccz.</p>
---	---

BCU Cluj / Central University Library Cluj

6. Elefantulu.

Elefantulu (elefánt) e celu mai mare animalu terestru; adeseori ajunge la o inaltime de 15—19 si la o lungime de 10—12 urme, apoi si cercuferinti'a lui este preste me-
sura mare. Peciorele sémana cu nesce trunchiuri de arbori,
capulu e forte mare, ochii-i suntu mici, urechile subtiri.
Colorea pelei este negria si forte grosa. Gur'a e mare si
armata cu denti puternici. Nasulu lui numitu trimbitia (or-
mány) este organulu lui celu mai trebuintiosu, cace ele-
fantulu fara trimbitia aru fi fostu cá omulu fara mana.
Cu ea rumpe ierb'a si o aduce la gura, si candu vrea se
bea, baga trimbiti'a in apa, o imple, si dein trinsa varsa
apa in gura. Trimbiti'a acést'a pote se cuprinda mai mul-
te ferie (vedre) de apa, este in stare a redicá cu ea ob-
iecte grele pana la doue centenarie si a le aruncá departe;
elu este in stare a desface chiaru si noduri cu trimbiti'a.
Glasulu elefantului nu e asia grozavu, dara e forte tare

si se aude intr'o departare de o ora. Elefantulu cu tota marimea si grosimea s'a, este forte usioru si e-i in stare a fugi mai tare de catu calulu. Elefantii domestici (mai alesu cei d'in Asia carii suntu si mai mari) se insercineza singuri prin ajutoriulu trimbitiei, si facu o cale cu multu mai lunga, de catu face o camila, si astfeliu aducu stapanului loru unu mare folosu; inse unu elefantu cere si mai multu nutretiu. Elefantulu domestecitu bea si rachiu, vinu, fuméza tutunu, i place a fi imbracatu cu hamuri frumoase si mai alesu pentru sunetulu muzicei este forte simtitoriu. Candu unu elefantu intra intr'o gradina cu póme, prapadesce totu, cace nu numai ca nu mananca tote pomele ce se afla acolo, dara rumpe si arborii carii lu impedeza in drumulu lui. Inse acestu animalu mancatiosu póte se remaia 7—8 dile nemancatu.

Femei'a dupa o sarcina de doi ani, fata numai unu puiu de elefantu, care se nasce cu denti; in diu'a candu lu fata e de marimea unui porcu, dupa siesa luni semana la marime cu unu bou, si astfeliu cresce mereu pana la 30 ani. Elefantulu pote ajunge la o etate de 200 ani si mai bine. Femei'a domestecita remane stérpa. Elefantulu este unu animalu intieptu; in stare selbatega traescu in societati pre langa riuri; in societatile loru elefantulu celu mai mare si celu mai batranu merge inainte, tota turm'a lu urméza, in urm'a turmei se afla éra-si unu elefantu mare si batranu, inse ceva mai micu de catu celu d'in fruntea turmei. In midiloculu turmei punu elefantii teneri si debili, si pe elefantele care si ducu puii loru pe trimbitia; astfeliu cei debili suntu incungiurati si protegeati de cei puternici. Dara elefantulu domesticitu devine pentru omu unu serbu forte supusu, intieptu si credintiosu; si iubesce stapanulu, intielege semnele care i-le face, pricepe

candu acela e superatu, face ori ce servitie grele, numai se nulu maltrateza cineva; altfelu devine forte resbunatoriu (bosszuálló). Inimicii elefantului suntu: tigrulu, leulu si rinoceriulu.

7. Rinoceriulu.

Rinoceriulu (szarvorru) vine indata dupa elefantu in privintia marimei, adeca este de aceasi lungime cu dinsulu, inse mai pucinu grosu, si peciorele i-suntu cu multu mai scurte de catu a elefantului. Pelea e grosa cá a elefantului, este indoita in mai multe locuri; fara de acést'a n'aru fi cu putintia cá rinoceriulu se faca vre-o miscare. Ochii i suntu mici (mai cá a porcului cu care sémana si in privintia glasului seu). Cornulu seu este asia de tare si solidu in tota lungimea s'a si este asia de puternicu, in catu cu densulu pote desradacina copaci, a redica petrii cari-lu impedeza in drumu, si ale arunca la o distantia mare. Elu nu face reu omului, deca acel'a nulu ataca si deca nu porta imbracaminte rosii, d'in contra acela e in celu mai mare pericolu. Rinoceriulu se afla totu in acelea tieri unde se afla si elefantulu; inse acei dein Afric'a au doue corne pe nasu, unulu mai mare si altulu preste elu mai micu.

Nutrementulu rinoceriului consta d'in érba si d'in scaeti. Acestu animalu se prinde cá si elefantulu, prein viclenia, adeca facu pre drumulu lui o grópa, pre care o acopere cu fenu, calcandu elu pre fenu, cade in gropa. Indienii manca carnea rinoceriului; cornulu rinoceriului a fostu forte stimatu la romani, din care facea vase; aceste vase se dicea ca au o insusire misteriosa de a crepa numai decatu, candu se punea in densele vre-unu lucru otravitu. Acést'a inse este o fabula.

8. Mistretiulu.

Mistretiulu (vad-disznó) este porculu selbatecu, d'in care pe urma au esitu porcii domesteci. Elu este cu multu mai robustu (erős, vastag) de catu porculu domestecu, se tiene in paduri forte tufose. Elu se nasce cu toti dentii, d'in carii patru numiti aparatori suntu asia de mari in catu iesu afara d'in gura in forma semicirculara (félkör), doi suntu in falc'a de susu si doi in falc'a de diosu, si suntu asia de ascutiti, in catu talie cá unu cutitu. Elu are urechi mai drepte, mai mici si mai ascutite de-catu porculu comunu; mananca bucate, mai alesu grane, radecini si pome, dara se nutresce si cu carne, sapandu cu gur'a lui in pamentu dupa feliurimi de mortaciuni; elu este asia de mancatiosu, in-catu mananca d'in tote lucrurile, chiaru si pulii sei si-i prapadesce; are unu audiu si o vedere buna, de acea este si greu de prinsu. Mistretiulu nu striga, dara resuflarea lui este asia de tare, in catu se aude intr'o departare mare; elu traesce 25—30 de ani. Mistretii suntu periculosi dela 3—5 ani cace atunci acesti denti ai loru suntu forte ascutiti, fugu tare si suntu greu de prinsu; apoi candu se simtu ostaniti, se razema cate pre unu copaciu cu spinarea si se impotrivescu persecutoriului loru, tocmai atunci venatoriulu trebue se-i omore, altfelu este singuru in periculu. Capulu mistretiului este o mancare buna. Scrof'a (kocza) seau mistreti'a (femeia) sémana in tote cu mistretiulu, numai ca este mai mica; ea fata o data pe anu, in lun'a lu Maiu, cate 10—14 pui (purceli) dupa ce a fostu insarcinata 4 luni; pentru acestu tempu ea si-alege unu locu isolatu, incungiuratu cu scaeti seau de alte impedecari, cá se nu pota ori-cine se se apropia acolo. Scrof'a n'are denti aparatori, dara musca tare cu gur'a, aparandusi mai alesu puii cu mare curagiu si cu o mare furia. Candu canele o ataca pre ea,

seau puii ei, atunci ea merge cu curagiu inaintea inamicului, sacrificandu si viati'a s'a, numai cá puii se aiba, tempu se fuga si se scape. Scrofele au o datena de traescu mai multe intr'o societate, adeca ele cu puii lor. Candu suntu atacate de catra vre unu inamicu, atunci se asédia in forma de cercu, luandu pre cei teneri in midilocu, pre candu ele tote infaciséza inamicului gurile lor muscatoria, intru unu tipu forte periculosu. Intre áeste societati suntu si mistreti teneri, carora nu le-a crescutu dentii celi mari.

9. Camil'a.

Camil'a (teve) se afla mai alesu in Asia si Afric'a. Camil'a este corabiá desertului, dice arabulu cu dreptu cuventu, cace camil'a este in stare se ramaie 3, 4, 5 dile fara mancare si fara beutura, facundu in tote dilele o cale de 25—30 mile, portandu pre spinare nesce greutati forte mari, amblandu intre gramadi de nasipu ardietoriu. Camil'a este unu animalu ascultatoriu, este invetiatu cá se se culce singuru diosu, candu voesce cineva se-lu incarce seau se-lu descarce. Peciorele s'ale suntu facute intocmai pentru clim'a in care traesce adeca pentru locurile nasi-pose, cace pre pamentu grasu si clicosu camil'a aluneca, si nu pote amblá. De ace'a candu arabulu intalnesce pre drumu noroiu, este silitu a ascerne pre drumu covóre cá camil'a se pota trece preste noroiu. — Camil'a mananca forte pucinu, adeca o mana de farina, de urdici, de paie, de ordiu, de ovesu seau ceva trastia; apa bea raru, dara multa deodata, apoi natur'a destinandui, cá se traésca in desierte, i-a datu si unu stomacu deosebitu, unde ap'a care a beut'o pote se ramaie multu tempu, fara se se strice; apoi candu e seteosa, (in desertele unde nu e apa) scote d'in stomacu ap'a, pre cum scote boulu nutrementulu se-lu

rumege. Laptele camilei e forte spirituosu si bunu de beutu, pote cineva se se si imbete de densulu. Camilei i place music'a, de acea o caravana (céta) de camile mergu mai bine, candu conducatoriulu canta in flauta. Decumva camil'a e incarcata preste mesura, bate cu capulu pe acel'a care a incarcat'o si se vaieta tare.

10. Siorecele.

Siorecele (egér) este unu animalu micu gentilicu (egynemzedékű, egyfajú) forte spornicu (roditoriu). Aristotelu dice ca a vediutu ca d'intr'o parechie de sioreci, a esitu in cursu de 7 luni, 150 pui); suntu forte fricosi; au o conditia subtire perósa, capulu loru e ascutitu; au numai 4 denti rodictori, si cate trei masele in drépt'a si in stang'a, dar cu acesti pucini denti, mananca mai multu cá noi cu 32. Se gasescu pre campuri, in paduri si in casele omeniloru; potemu dice ca domenulu sioreciloru e lumea intréga. Voracitatea loru a facutu calamitate pentru noi omenii. Suntu felurimi de specie de sioreci. Celu mai comunu e siorecele de casa, care e destulu de cunoscutu. Lungimea corpului seu e de trei policari, cod'a lui este de marimea corpului; este de colore cenusie inchisa, pre fole albisoru. Esista si sioreci pestriti, cu ochi rosi. Acést'a de pre urma specia, are o mare pasiune pentru a róde carti; i place se inghitia biblioteci (könyvtár) intregi, fara inse cá se devina prea invetiatu pentru acést'a (cá unii omeni). Ei respandescu o odóre forte neplacuta pr'in udulu loru, care pute reu. De trei ori fata pe anu, cate 7 si mai multi deodata, carii éra curendu inceptu se fete. Preste 14 dile puiulu a seversitu educatiunea (neveltetés) lui, si numai are trebuintia de parinti. Pisicele, nevstuicele si aricii le suntu inimicii loru si-i gonescu tare.

II. Lutr'a seau Vidr'a.

Acestu animalu numitu in istori'a naturale Lutra, se mana ceva cu dichorulu, are unu corpu lungu si pretutendena de o marime egala, dar cod'á i devine turtita catra virfu. Are peçiore scurte, intre degete are o piele intinsa, pentru usiurinti'a notarei. Capulu ei e cam scurtu si turtitu, nasulu e micu, urechile-i suntu scurte si se inchidu cu unu capacu, cá se nu intre ap'a intrinsele.

Aceste animale traescu in apa, adeca pe tiermurile riuriloru si a lacuriloru, unde se ascundu diu'a in crepaturi si gauri, dar noptea (mai alesu candu lun'a e plina) esu afara, gonindu dupa brósce, dupa raci si pesci. Innóta prea bine in apa, ele remanu chizru si érn'a sub ghiatia si facu multa stricatiune in pesci. Acestu animalu se gasesce in regiunile moderate ale Europei; dar d'in di in di se impuciaéza mai tare, cace omenii doritori dupa pelea lui, lu gonescu tare.

Femei'a Lutrei fata pe fiacare anu 2-4 pui, carii sunt usioru de invetiatu, mai cu seama se prinda pesci. Cine nu cunosce pelea de vidra, acést'a pele pretiosa si frumoasa, care unii o porta de blane la gulere, éra altii de caciule.

Cuventele

dein exercitia dupa alfabetu.

A.

- Ablak, s. ferestra.
 Addig, ad. pana-acolo.
 Adni, v. a dá.
 Adosság, s. datoria.
 Agár, s. ogaru.
 Aggatni, v. a atêrná, a acatiá.
 Ágy, s. patu.
 Ajtó, s. usa.
 Ajánlani, v. a recomendá.
 Ajándék, s. donu, premiu.
 Ajándékozni, v. a doná, a premiá.
 Ájulni, v. a ameti.
 Ájulás, s. ametire.
 Akarni, v. a voli.
 Akarat, s. volia.
 Akol, s. ocolu.
 Akkor, ad. atunci.
 Alma, s. maru.
 Alig, ad. abia.
 Alkalmatos, a. acomodatú.
 Alkotó, s. creatoriu.
 Alkotni, v. a creá.
 Alkat, s. structura.
 Alunni, v. a dormi.
 Állani, v. a stá.
 Állandó, a statornicu.
 Állat, s. animalu.
 Által, p. prein, preste.
- Állhatatosság, s. statornicia, constantia.
 Állhatatosan, ad. statornicu, constante.
 Áldás, s. benecuventare bogatia, bunatate cerésca.
 Állítani, v. a ridicá, a statori, a asezá.
 Álomszuszék, s. somnore.
 Álmos, a. somnurosu.
 Amália, n. prop. Amalia.
 Annál, ad. cu atátu.
 Anyag, s. materialu.
 Anya, s. mama.
 Annyi, a atáta.
 Anyira, ad. intruatáta.
 Arany, s. auru.
 Aratni, v. a secerá.
 Aratás, s. secerisu.
 Arcz, s. obrazu, fácia.
 Atya, s tata.
 Arnyék, s. umbra.
 Árok, s. santiu.
 Árulni, v. a vinde.
 Ártalmas, a. stricatosu, periculosu.
 Ártani, v. a stricá.
 Ásni, v. a sapá.
 Ásvány, s. minerale.
 Asztal, s. mésa.
 Asszony, s. femenia.

- Átok, s. blastemu, injuratura.
 Átkozodni, v. a blastamá, a injurá.
 Az, pron. acelu.
 Azonnal, ad. indata, numai de câtu.
 Azután, ad. dupa-acea.
 Áztatni, v. a udá, a inumedá.
 Áztatás, s. udare, inumedare.
- B.**
- Bagoly, s. buha.
 Bágyadt, a. obositu, ostanitu, langedu, marodu.
 Baj, s. reu, necazu.
 Bajasan, ad. cu greu, abia.
 Bajusz, s. mustacia.
 Ban, ben, p. in
 Bántani, v. a batamá, / Central U machni.
 Barát, s. amicu.
 Barátság, s. amicitia.
 Bárány, s. mielu.
 Barom, s. vita.
 Bátya, s. bade, — frate mai mare. —
 Bátor, a. animosu, curagiosu.
 Becses, a. pretiosu.
 Becsülni, v. a stimá, a pre-tiui.
 Becsületes, a. onestu, de ome-nie.
 Becsinált, s. confetura, com-potu.
 Bécs, n. prop. Viena.
 Béka, s. brósca.
 Bér, s. simbria, soldu, léfa.
 Békeség, s. pace.
 Beszélni, v. a vorbi, a cu-ventá.
- Beteg, s. bolnavu.
 Beteges, a. morbosu.
 Betegség, s. morbu, bóla.
 Betegedni, v. a se bolnavi, a se face morbosu.
 Bimbó, s. muguru.
 Birtok, s. posesiune.
 Birálni, v. a critisá, a judecá.
 Bizni, v. ase increde.
 Biztos, bizonyos, a. siguru, asiguratu.
 Bizonyosan, ad. de siguru.
 Bohó, a. negiobu.
 Bokor, s. tufa.
 Ból, ből, p. dein.
 Boldog, a. fericitu.
 Bor, s. vinu.
 Borjú, s. vitielu.
 Borzasztó, a. infioratoriu, ho-rendu, spaimântatoriu.
 Borítani, v. a astupá, a aco-peri.
 Bot, s. bastonu, baciú.
 Bölcsesség, s. sapientia, intie-leptiune.
 Bőr, s. piele.
 Burgonya, s. crumpana, car-tofu.
 Busulni, v. a se superá, a se intristá.
 Buza, s. grânu.
 Bün, s. pecatu.
 Bünös, a. peccatosu.
 Büntetni, v. a pedepsi.
 Bűrök, s. cucuta.
 Büdös, a. puturosú.
 Büdösség, s. putóre.
- Cs. Cz.**
- Csak, ad. numai.

Csalni, v. a insielá.
 Császár, s. imperatu.
 Csat, s. cataramba.
 Cselekedni, v. a face.
 Csendes, a. astemperatu.
 Csep, s. picu, picuru.
 Csépelni, v. a trierá, a im-
 blati.
 Csere, s. schimbare, varie-
 tate.
 Cserélni, v. a schimbá.
 Czérna, s. acia.
 Czél, s. scopu, tienta.
 Csillag, s. stea.
 Csirke, s. puliu.
 China, n. prop. China.
 Csolálatos, a. miraculosu.
 Csomó, s. nodu.
 Csont, s. osu.
 Csontos, a. ososu.
 Cső, s. ceve.
 Csőbör, s. ciuberu.
 Csukni, v. a inchide.
 Czukor, s. zaharu.
 Csür, s. siura.
 Csütörtök, s. Joi.

D.

Dal, s. cantu, imnu, arie.
 Darab, s. bucata, piesa.
 Daru, s. cocoru.
 De, coj. ci, dara, insa, totusi.
 Derek, s. trunchiu, trupu.
 Derült, a. seninu, veselu.
 Dicsérni, v a laudá.
 Dicséret, s. láuda.
 Dicsekedni, v. a se laudá.
 Dió, s. nuca.
 Divat, s. moda.

Dolog, s. lucru.
 Dolgozni, v. a lucrá.
 Dorgálni, v. a infruntá.
 Dugni, v. a bagá, a ascunde.
 Duna, n. prop. Dunare.
 Durva, a. grosolanu, prostu,
 duru.
 Düh, s. furia.
 Dühös, a. furiosu.
 Dühöngés, s. turbatiune, fu-
 róre, furia.
 Dühöngeni, v. a turbá, a se
 in furia.

E.

Eb, s. câne.
 Éber, a. desteptu.
 Eczet, s. acetu.
 Eddig, ad. pana-aici.
 Eger, s. siorece.
 Egészség, s. sanatate.
 Egészséges, a. sanatosu.
 Egyezni, v. a corespunde, a
 conveni.
 Egyszerű, a. simplu.
 Egyenlően, ad. egalu, ase-
 menea.
 Egyedülvalóság, s. singura-
 tate.
 Egész, a. totu.
 Együgyü, a. narodu, stupidu.
 Együtt, ad. la olalta.
 Éhes, a. flamendu.
 Éhező, s. flamendu.
 Elég, elegendő, a. destulu.
 Ellen, p. contra, impotriva.
 Ellenség, s. inimicu.
 Elégedett, a. indestulitu.
 Elégedetlenség, s. neindestu-
 lire.

- Előtt, p. înainte.
 Előszőr, a. antaniu.
 Ember, s. omu.
 Emberi, a. omenescu, de ome-
 nie.
 Emlős, a. mamiferu.
 Emészteni, v. a consumá, a
 mistui.
 Emlékezni, v. a tiene a men-
 te, in memoria.
 Engedelmeskedni, v. a ascultá,
 a se supune.
 Enyim, pron. meu, mea.
 Enni, v. a mancá, a se nutri.
 Eper, s. fraga.
 Erdő, s. padure, silva.
 Erő, s. potere.
 Erős, a. puternicu, tare.
 Erkölcs, s. moralitate.
 Erkölcsös, a. moralu.
 Erkölcstelen, a. nemoralu.
 Estve, s. séra.
 Esni, v. a cade.
 Eső, s. plóia.
 Eset, s. casu.
 Esik, v. plóa.
 Evés, s. mâncare, nutrire.
 Evet, — mokus — s. veveritia.
 Ez, e, pron. acestu-a.
 Édes, a. dulce.
 Ég, s. ceriu.
 Égi, a. cerescu.
 Éghajlat, s. clima.
 Égni, v. a arde.
 Éhség, s. fόμε, fomete.
 Éhezni, v. a flamêndi.
 Éhezés, s. flamêndire.
 Éj, s. nópte.
 Éjjel, ad. nóptea.
 Élni, v. a trai, a viatii
- Élet, s. viatia.
 Én, pron. eu.
 Ép, épen, ad. tocmai, chiaru.
 Építeni, v. a edificá.
 Erény, s. virtute.
 Ércz, s. metalu.
 Értékes, a. pretiosu.
 Érték, s. pretiu.
 Érdekes, a. împortantu.
 Érteni, v. a întielege.
 Értelem, s. întielegere, intia-
 leptiune.
 Ért, p. pentru.
 Erdemelni, v. a meritá.
 Erdem, s. meritu.
 Erdemes, a. meritabilu, vred-
 nicu, demnu.
 Érzék, s. simtire.
 Érzékeny, a. semtitoriu.
 És, conj. si.
 Ész, s. mente.
 Étel, s. mâncare, nutrementu
 Év, — esztendő, — s. anu.
- F.**
- Fa, s. lemnu.
 Fáj, v. dóre.
 Fájdalom, s. durere.
 Fájdalmas, a. durerosu.
 Fagyú, s. seu.
 Fagyni, v. a inghiatiá.
 Fal, s. pariete, muru.
 Falánk, a. vorace, mancatiosu.
 Falu, s. satu, comuna.
 Faragni, v. a ciopli.
 Farkas, s. lupu.
 Fáradság, s. ostanéla, obo-
 séla.
 Fáradni, v. a ostani, ase obosi.
 Fázom, v. mi e frigu.

- Fecske**, s. rundune.
Fehér, a. albu.
Fejsze, s. secure.
Fejni, v. a mulge.
Fejedelem, s. principe, suveranu.
Fejlődni, v. a se desvoltá, a se desvali.
Fekete, a. negru.
Fekünni, v. a se culcá.
Felfeszíteni, v. a restigni.
Felfogni, v. a cuprinde.
Felosztani, v. a impartii.
Felhő, s. nuoru.
Felebarát, s. aprópe, de aprópe.
Felette, ad. fórte, prea.
Felejtteni, v. a uitá.
Felelni, v. a responde.
Fenyű, s. bradu.
Fenyegetni, v. a amenintiá.
Féktelen, a. neinfránatu.
Fél, a. diumatate.
Félsziget, s. peninsula.
Félni, v. a se teme.
Félelem, s. temere, frica.
Fényleni, v. a straluci.
Féreg, s. verme.
Férfi, s. barbatu.
Fésű, s. peptene.
Fészek, s. cuibu.
Feszíteni, v. a stinde, a incordá.
Fi, fiú, s. filiu.
Figyelni, v. a fi atentu.
Fizetni, v. a solvi, a plati.
Fogni, v. a prinde, a apucá.
Fogyatkozás, s. scadere, de-
 feptu, (intúnecime la sóre.)
Foglalni, v. a cuprinde, a
 ocupá.
- Foglalkozni**, v. a se cuprinde,
 a se ocupá.
Fogadni, v. a primi.
Fojtó, a. innecatiosu, inna-
 dusitoriu.
Fojtani, v. a innadusi, a in-
 necá.
Folyamodni, v. a rogá, a su-
 plicá.
Folyni, v. a curge.
Folytonos, a. necurmatu, ne-
 intreruptu.
Folyvást, ad. neincetatu, ne-
 intreruptu.
Font, s. puntu.
Fortély, s. finetia, viclenia,
 apucatura vicléna.
Fordulni, v. a se întorce.
Forrás, s. isvoru.
Fosztani, v. a lipsi, a despoie,
 a jefui.
Fő, s. capu.
Fől, ad. susu.
Föld, s. agru, pamentu.
Földi, a. pamentescu.
Fősvény, a. avaru, scumpu.
Főzni, v. a ferbe.
Fris, a próspetu.
Furó, s. sflederu.
Furni, v. a sflederi.
Futni, v. a fugi.
Futás, s. fuga.
Fű, s. erba.
Függöny, s. perdea.
Fül, s. urechie.
Fülöp, n. prop. Filipu.
Fürdő, s. scalda.
Füst, s. fumu.
Füstös, a. afumatu.

G.

Gabona, s. bucate, cereale.
 Galamb, s. porumbu.
 Gazdagság, s. avutie.
 Gazdagodni, v. a se inbogati.
 Gazdag, a. bogatu, avutu.
 Gazdálkodni, v. a economisá,
 a crutiá, a pastrá.
 Gazdálkodás, s. economisare,
 pastrare, crutiáre.
 Gyakran, ad. adeseori.
 Gyalázni, v. a defaimá.
 Gyapjú, s. lana.
 Gyermeek, s. copilu.
 Gyémánt, s. diamantu.
 Gond, s. grigia.
 Gondolat, s. cugetare.
 Gondatlanság, s. negrigia.
 Gondoskodni, v. a se ingrigi.
 Gondviselés, s. ingrigire, pro-
 vedintia.
 Gondolni, v. a cugetá.
 Gonosz, a. reu, reutatosu.
 Gonoszság, s. reutate.
 Gólya, s. cocostercu.
 Gyógyítható, a vindecaveru.
 Gyógyíthatlan, a. nevindeca-
 veru.
 Gyógyítani, v. a vindecá.
 Gyomor, s. stomacu.
 Gyöngíteni, v. a slabi.
 Gyönyör, s. desfatate, pla-
 cere.
 Győzni, v. a invinge.
 Gömbölyü, a. rotundu.
 Görény, s. dichoru, putoriu.
 Gőzölgés, s. evaporare.
 Gőzölni, v. a evaporá.
 Guta, s. guta.

Gyűjteni, v. a aduná.
 Gyűlölni, v. a uri, a pismui.
 Gyűlölség, s. ura, pisma.
 Gyümölcs, s. poma, fruptu.
 Gyümölcsfa, s. pomu.

H.

Ha, coj. déca, decumva.
 Hab, s. spuma.
 Háboru, s. resboiu, belu.
 Hagyma, s. cepa.
 Hajnal, s. dióri, aurora.
 Hajtani, v. a indoi, a plecá,
 a mâná dein dereptu.
 Hálás, a. multumitoriu.
 Hal, s. pesce.
 Halasztani, v. a amáná, a pre-
 lungi.
 Hallani, v. a audi.
 Halgatni, v. a ascultá.
 Halál, s. mórte.
 Halandó, a. moritoriu.
 Halandóság, s. morire.
 Halhatatlanság, s. nemorire.
 Hamu, s. cenusa.
 Hanem, coj. inse, dar.
 Hang, s. sunetu, tonu.
 Hangya, s. fornica.
 Hanyag, a. negligentu.
 Harisnya, s. cióreci.
 Harcsa, s. somnu, — unu soiu
 de pesce. —
 Harapni, v. a muscá.
 Harag, s. mania.
 Haragos, a. maniosu.
 Harmat, s. roua.
 Hasítani, v. a crepá.
 Hasonló, a. asemenea.
 Hasonlatosság, s. asemenare.
 Haszon, s. dobênda, folosu.

Hasznos, a. folositoriu.	Hoz, hez, p. la.
Használat, s. folosintia, trebuintia, usu.	Hozni, v. a aduce.
Használni, v. a folosi, a intrébuintiá.	Hús, s. carne.
Hatalom, s. potentia.	Hütözködni, v. a se recori.
Hat, het, v. se póte.	Hävös, a. rece, recorosu.
Hátsó, a. dein deretru.	
Havazni, v. a ninge.	I
Ház, s. casa.	Idő, s. tempu.
Házi, a. de casa, domestecu.	Idegenedni, v. a se instrainá.
Hegy, s. munte.	Idomitni, v. a formá.
Hegyi, a. munténu.	Ifju, s. june.
Helyzet, s. stare.	Igen, ad. fórte, prea.
Helyeselni, v. a aprobá.	Igaz, a. dreptu.
Herczeg, s. duce, principe.	Igazság, s. dreptate.
Hervadt, a. vestedu.	Igazságtalan, a nedreptu.
Heverni, v. a zace, a comotizá.	Igazságtalanság, s. nedereptate.
Hiány, s. defeptu, scadere.	Igy, ad. asia, astfelu.
Hiba, s. erore, gres'ala.	Ig, p. pâna.
Hid, s. podu.	Igélet, s. apromisiunc.
Hideg, a. frigu, rece.	Ijeszteni, v. a spariá, a spaimântá.
Híni, v. a chiemá.	Illetni, v. a competá, a se cuveni.
Hinni, v. a crede.	Íllő, a. cuvenintiosu.
Hir, s. fama.	Illetlenség, s. necuvenintia.
Hizelegni, v. a se lingusi.	Illik, v. se cade, se cuvine.
Hizelgő, a. lingusitoriu.	Ime, int. iata, iaca.
Hó, s. né, ometu	Imádkozni, v. a ora, a rogá
Hódolni, v. a se supune.	— pre D. dieu. —
Hogy, coj. cá, cá se.	Innen, ad. de aici.
Hold, s. luna.	Intés, s. admonitiune
Holnap, ad mâne.	Inni, v a be.
Holyag, s. besica.	Iparkodni, v. a sili, a nazui.
Homlok, s. frunte.	Irni, v. a scrie.
Horog, s. unghitia.	Irigy, a. invidiosu.
Horgas, a. strimbu.	Irigység, s. invidia.
Hosszú, a. lungu.	Íránt, p. catra.
Hosszasan, ad. indelungu.	István, n. prop. Stefanu.
Hosszabitani, v. a lungi, a prelungi.	

Isten, n. prop. Dumnedieu.
 Isteni, a. dumnediescu.
 Is, coj. inca.
 Iskolatárs, s. conscolariu.
 Iskola, s. scóla.
 Ismerni, v. a conosce.
 Ismerős, s. conoscutu.
 Ital, s. beutura.
 Itt, ad. aici.
 Itélni, v. a judecá.
 Itélet, s. judecata.
 Ivás, s. beutura.
 Izletes, a. gustuosu.
 Izzó, a. ferbinte, infocatu.
 Izzadni, v. a asudá.
 Izzadás, s. asudare.

J.

Javulni, v. a se inbunatatati, a se intorce spre bene.
 Jákob, n. propr. Jacobu.
 János, n. prop. Joanu.
 Játék, s. jocu.
 Jáрни, v. a âmblá.
 Járom, s. jugu.
 Jég, s. ghiatia.
 Jel, s. semnu, signalu.
 Jézus, n. prop. Isus.
 Jó, a. bunu.
 Jól, ad. bene.
 Jótevő, s. benefacatoriu.
 Jókör, ad. de vreme, de timpuriu.
 Jóság, s. bunu, mosia.
 Jogtalanság, s. nedreptate.
 Jövendőlni, v. a profetá, a proroci.
 Jönni, v. a veni.
 Jövő, s. venitoriu.

Jövevény, s. venitura.
 Juh, s. óue.
 Jutalom, s. premiu, cinste.

K.

Kakas, s. cocosu.
 Kalán, s. lingura.
 Kalap, s. palarie.
 Kalapács, s. ciocanu.
 Kapa, s. sapa.
 Kapálni, v. a sapá.
 Kapni, v. a capetá, a aflá, a apucá.
 Kár, s. paguba, dauna.
 Kard, s. sabia.
 Kaszálni, v. a cosi.
 Katona, s. soldatu.
 Kávé, s. cafea.
 Kebel, s. sinu.
 Kecske, s. capra.
 Kedély, s. anima, umóre.
 Kedves, a. placutu, liubitu.
 Kefe, s. perie.
 Kegyelem, s. gratia.
 Kegyelmes, a. gratiosu, induratoriu.
 Kell, v. trebuie.
 Kelni, v. a se sculá.
 Kendő, s. stergariu.
 Kenyér, s. pane.
 Kép, s. chipu, icóna.
 Keresztény, s. crestinu.
 Kereszténység, s. crestinatate.
 Kert, s. gradina.
 Kerülni, v. a incungiurá.
 Keresni, v. a cautá, a cercá.
 Kerek, a. rotundu.
 Kerék, s. rota.
 Kereset, s. cautare, cercare.

- Kérdezni, v. a întrebá.
 Kérni, v. a rogá, a cere.
 Keserü, a. amaru.
 Készíteni, v. a face, a gati.
 Későn, ad. târziu.
 Kétfélekép, ad. in doua forme.
 Kevély, a. ambitiosu, superbu.
 Kevés, a. pucinu.
 Keverni, v. a mestecá.
 Kéz, s. mâna.
 Kezdeni, v. a incepe.
 Kezdet, s. inceputu.
 Ki, pron. cene, care.
 Kicsiny, a. micu.
 Kifogyni, v. ase desertá, a
 lipsi.
 Kincs, s. tesauru.
 Kinozni, v. a maltratá, a chi-
 nuí.
 Király, s. regé.
 Királynő, s. regina.
 Kis, a. micu
 Kitünő, a. precelentu.
 Kiváncsi, a. curiosu, pofti-
 toriu.
 Kivánni, v. a pofti.
 Kivülről, ad. deinafora.
 Koldus, s. cersitoriu.
 Koldulni, v. a cersi.
 Komoly, a. seriusu.
 Komolyság, s. seriozitate.
 Konyha, s. cučna, bucataria.
 Kor, s. etate.
 Korán, ad. de vreme, de tem-
 puriu.
 Kormányozni, v. a guberná,
 a chirmuí.
 Kő, s. pétra.
 Kőből, s. galéta.
 Kőd, s. negura.
 Köhinteni, v. a tusí.
 Költeni, v. a cheltui, a erogá.
 Költözködni, v. a se mutá.
 Költözködés, s. mutare.
 Kölcsönözni, v. a imprumutá,
 a dá imprunutu.
 Könyv, s. carte.
 Könyörülni, v. a se indurá.
 Könnyű, a. usioru.
 Könnyen, ad. usioru.
 Köpü, s. cosnitia.
 Köpés, s. scuipatu.
 Köröm, s. unghie.
 Köszönni, v. a multiumi.
 Kötelezni, v. a obligá.
 Kötelesség, s. datorintia, ob-
 ligatiune.
 Kötni, v. a legá.
 Kötés, s. legatura.
 Kötöttes, s. legatura.
 Következő, ad. urmatoriu.
 Követelni, v. a pretinde.
 Között, p. între.
 Közöl, p. deintre.
 Közél, ad. aprópe.
 Közélibe, ad. in apropiere.
 Közéledni, v. a se apropie.
 Krumpli, s. cartofe, crumpana.
 Krokodil, s. Crocodilu.
 Kulcs, s. cheia.
 Kunczurálni, v. a cere, a
 cersi.
 Kutya, s. câne.
 Kut, s. fântâna.
 Kutatni, v. a cautá, a cer-
 cetá.
 Kürtöltni, v. a buciná.
 Küldeni, v. a tramite.
 Kurta, a. scurtu.

L.

Labda, s. pila, lapta.
 Láb, s. pecioru.
 Lábbeli, s. incaltieminte.
 Lakni, v. a locui.
 Lakos, s. locuitoriu.
 Lak, s. locuintia.
 Lapos, a. latu, turtitu.
 Lapály, s. siesu, planu.
 Lassan, ad. incetu, cu ince-
 tulu.
 Látni, v. a vede.
 Látogatni, v. a visitá, a cer-
 cetá.
 Látás, s. vedere.
 Lat, s. lotu.
 Le, ad. diosu.
 Leány, s. fia, fata.
 Légy, s. musca.
 Lég, levegő, s. aeru.
 Legelni, v. a pasce.
 Lehet, v. póte, se póte.
 Lehetlen, ad. cu nepotentia.
 Lélek, s. spiritu, sufletu.
 Lelki, a. sufletescu.
 Lelkileg, ad. spiritualminte.
 Lelkiismeret, s. conscientia.
 Lélekezés, s. resuflare, respi-
 rare.
 Lélekezni, v. a resuflá, a
 respirá.
 Lelni, v. a aflá, a gasi.
 Lenni, v. a fi.
 Lépmi, v. a pasi.
 Les, s. penda.
 Lesni, v. a pendi.
 Liget, s. padure, silva.
 Ló, s. calu.
 Lomha, a. lenesu, trëndavu.

London, n. prop. Londonu.
 Lopni, v. a furá.
 Lopás, s. furtu.
 Lud, s. gâsca.

M.

Ma, ad. astadi.
 Mai, a. de astadi.
 Macska, s. mitia, pisica.
 Madár, s. pasere.
 Mag, s. sementia.
 Maga, pron. insu-a.
 Maga magát, pron. insasi pre
 sene.
 Magas, a. inaltu.
 Majom, s. moima.
 Malacz, s. purcelu.
 Malom, s. móra.
 Makacs, a. inderatnicu.
 Már, ad. si, deja.
 Maradni, v. a remâne.
 Marha, s. vita.
 Más, a. altu.
 Másodpercz, s. secunda, — la
 tempu. —
 Máskor, ad. dealtadata.
 Mázsa, s. centanariu.
 Medve, s. ursu.
 Mégis, ad. totusi.
 Megbánás, s. parere de reu.
 Méh, s. albina.
 Mell, s. peptu.
 Mely, pron. care.
 Melyáltal, pron. preincare.
 Mély, a. afundu, adencu.
 Meleg, a. caldu.
 Méltó, a. demnu, vrednicu.
 Méltóság, s. demnitate, vred-
 nicia.

- Menedék**, s. scapare.
Menni, v. a merge.
Mennyi, pron. câtu.
Menekülni, v. a scapá, a se e-liberá, a emigrá.
Mértékletes, a. moderatu, cum-patatu.
Mértékletesség, s. moderare, cumpatare.
Mérsékelt, a. stimparatu.
Mert, coj. fienduca, pentruca.
Mérföld, s. milu.
Merni, merészelní, v. a cuatezá, a indresni.
Mesterség, s. maiestria, arte.
Messze, ad. departe.
Mészáros, s. macelariu.
Mező, s. campu.
Méz, s. miere.
Mi, pron. ce?
Miatt, p. pentru.
Midőn, coj. cându.
Miért, ad. pentru-ce?
Mig, ad. pâna.
Mihelyt, coj. indata.
Mikép, ad. in ce modu, cum?
Mindenható, s. omnipotentu.
Mindenhatóság, s. omnipotentia.
Mindenfelé, ad. întótepartile.
Minél, ad. cu câtu.
Minden, a. totu.
Mint, coj. decâtu, cá.
Minthogy, coj. fienduca.
Mindig, ad. totudéuna.
Mireny, s. arsenicu.
Mivelni, v. a cultivá.
Molnár, s. morariu.
Mondani, v. a dice, a spune.
Mosás, s. spalare.
- Mosni**, v. a spalá.
Mozgás, s. miscare.
Mozses, n. prop. Moisi.
Mulni, v. a trece.
Munka, s. lucru, opu.
Munkálni, v. a lucrá.
Mutatni, v. a aretá.
- N.**
- Nagy**, a. mare.
Nap, s. sóre.
Nyár, s. véra.
Néhány, a. cativa.
Nehogy, coj. nucumva.
Nehéz, a. greu.
Nélkülözni, v. a lipsi.
Nem, ad. nu.
Nemes, a. nobilu.
Nemesség s. nobilitate.
Néne, s. sora.
Nép, s. poporu.
Népes, a. poporatu.
Név, s. nume.
Nevezni, v. a numi.
Nyelv, s. limba.
Nincs, v. n'am.
Nyilvánosság, s. publicitate.
Nyil, s. sageta.
Nyomdászat, s. tipografia.
Nyomasztó, a. apasinte, greu, impilatoriu.
Nyomoruság, s. ticalosia, miseria.
Nyoszolya, s. patu, culcusu.
Növeletlen, a. necrescutu.
Növény, s. planta.
Növér, s. sora.
Nyugodni, v. a odichni, a repausá.

Nyugtalan, a. neodichnitu.
 Nyul, s. liepure.
 Nyuzni, v. a beli, a despoie.

O.

Ó, a vechiu, anticu.
 Ok, s. cauza.
 Okozni, v. a causá, a pricinui.
 Okos, a. intieieptu, prudentu.
 Olom, s. plumbu.
 Oltani, v. a stinge.
 Olvasni, v. a ceti, a legi.
 Olvadni, v. a se topi.
 Olvasztani, v. a topi.
 Óra, s. ora, orologiu.
 Oroszlán, s. leu.
 Oroszbirodalom, n. prop.

Rusia. BCU Cluj / Central

Ország, s. imperiu, imperatia.
 Osztogatni, v. a impartii.
 Otromba, a. duru, grosu, prostu.
 Ó, pron. elu, ea.
 Öcs, s. frate-maimicu.
 Ökör, s. bou.
 Ököl, s. pumnu.
 Önteni, v. a versá, a turná.
 Öntözni, v. a udá.
 Önmaga, pron. elu-insusu.
 Örleni, v. a maciná.
 Örizni, v. a pazi, a ingrighi.
 Örizkedai, v. a se pazi, a se ingrighi.
 Örvendeni, v. a se bucurá.
 Öreg, s. batrenu, veteranu.
 Örökölni, v. a erezi, a mosteni.
 Öröm, s. bucuria, gaudiu.

Ós, s. strebunu.
 Ósi, a. anticu, vechiu.
 Öszvér, s. mulu, catéru.
 Ösz, s. tótna.
 Össze, ad. la olalta.
 Ösztön, s. instinctu.

P.

Padolat, s. poditura.
 Pajtás, s. sotiu, colega.
 Panasz, s. plánsore, caintia.
 Papir, s. chartie.
 Pápa, s. patriarchu.
 Pazarló, a. predatoriu.
 Párna, s. perina.
 Paranssolat, s. mandatu.
 Parancsolni, v. a mandá, a demándá.
 Pedig, conj. inse, ci, dara.
 Pehely, s. scama.
 Példa, s. esemplu.
 Pénz, s. bani.
 Pest, n. prop. Pest.
 Petrezselyem, s. petringelu.
 Pitymallani, v. a se revarsá
 — diu'a —
 Pohár, s. pocalu.
 Porond, s. nasipu.
 Por, s. pulbere, prafu.
 Puha, a. móle.
 Pusztaság, s. desertu.

R.

Ra, re, p. pre.
 Ragadni, v. a rapi.
 Rágni, v. a róde.
 Ragaszkodni, v. a se lipi, a ave atragere.

- Ragyogni, v. a straluci,
 Rajta, int. pre elu.
 Rakni, v. a gramadi.
 Rakás, s. gramada.
 Ravasz, a. astutu, viclenu.
 Reggel, s. deminétia.
 Régi, a. anticu, vechiu.
 Remélni, v. a sperá.
 Rend, s. ordene, rondu.
 Rendes, a. ordenariu.
 Rendesen, ad. regulatu, or-
 denatu.
 Repülni, v. a sburá.
 Rest, a. neglidentu.
 Restség, s. negligentia.
 Rész, s. parte.
 Részeg, a. beatu
 Részegedni, v. a se imbetá.
 Rét, s. livada, fenatiu, pratu.
 Róka, s. vulpe.
 Ról, ról, p. depre.
 Rontani, v. a stricá, a ruiná.
 Rongy, s. strantia.
 Rongyos, a. strantiosu.
 Rosz, a. reu.
 Rosszaság, s. reutate.
 Rosszul, ad. reu.
 Rothadt, a. putredu.
 Rovar, s. insectu.
 Rózsa, s. trandafiru.
 Rózsaszin, s. incolorea tran-
 dafirului.
 Rozsdásodni, v. a se rugini.
 Rövid, a. scurtu.
 Rövidíteni, v. a scurtá.
 Ruganyos, a. elastecu.
 Ruha, s. vestimentu.
- S. Sz.**
- Szabály, s. regula.
- Szabályos, a. regulatu.
 Szabni, v. a croi.
 Szabás, s. croitura.
 Szabad, a. liberu.
 Szabadság, s. libertate.
 Száj, s. gura.
 Szakács, s. bucatariu.
 Szakácsné, s. bucatarésa.
 Szaladni, v. a fugi.
 Szám, s. numeru.
 Szamár, s. asinu.
 Sándor, n. prop. Alesandru.
 Szándék, s. cugetu.
 Szánni, v. a compatimi.
 Száraz, a. uscatu.
 Származni, v. a se derivá, a
 se nasce.
 Szarv, s. cornu.
 Szarvas, s. cerbu, cornutu.
 Sas, s. vulture.
 Se, coj. nece.
 Seb, s. rana.
 Sebes, a. rapede, iute.
 Sebesíteni, v. a rani.
 Szedni, v. a culege.
 Segítség, s. ajutoriu.
 Sehol, ad. nicaiurea.
 Szegni, v. a tivi, a calcá, —
 unu mandatu. —
 Szegény, a. meseru, seracu.
 Szégyen, s. rusine.
 Szégyenlős, a. rusinosu.
 Sejteni, v. a presinti.
 Szekér, s. caru, carutiá.
 Szék, s. scaunu.
 Szél, s. ventu.
 Szeles, a. ventosu.
 Szélvész, s. ventu, furtuna.
 Szelid, a. blându, domestecu.
 Széles, a. latu.

- Semmi, a. nemicu.
 Semmisitni, v. a nimici.
 Szem, s. ochiu.
 Személy, s. persona.
 Szemérem, s. rusine, modestia, sñala.
 Szemérmes, a. rusinosu.
 Senki, ad. nime, nimene.
 Szent, a. sântu.
 Széna, s. fenu.
 Szenvedély, s. patema.
 Seprő, s. matura.
 Szép, a. frumosu.
 Sérteni, v. a vatamá.
 Sértés, s. vatamare.
 Sertés, s. rimatoriu, porcu.
 Serét, s. alice, glontisóre.
 Szerezni, v. a castigá.
 Szeretet, s. placere, liubire.
 Szeretni, v. a place, a liubi.
 Szerencsés, a. norocosu, fericitu.
 Szerencsétlen, a. nefericitu, nenorocitu.
 Sétálni, v. a se preamlá.
 Sétálás, s. preamlare.
 Sirni, v. a plange.
 Sziv, s. anima.
 Szivesen, ad. bucurosu.
 Szin, s. colóre.
 Szij, s. cure.
 Só, s. sare.
 Sógor, s. cumnatu.
 Soha, ad. nece-odata.
 Sok, a. multu.
 Sokszor, ad. de multeori.
 Szó, s. cuventu.
 Szoba, s. odaie.
 Szokni, v. a se indatená, a se obicnui.
- Szokás, s. datena, obiceiu.
 Szolga, s. serbu.
 Szolgáló, s. serbitóre.
 Szolgálat, s. serbitiu.
 Szolgaság, s. serbitute.
 Szolni, v. a vorbi.
 Szomj, s. sete.
 Szomszéd, s. vecinu.
 Szomorú, a. tristu.
 Szomorúság, s. tristetia, tristatiune.
 Szorgalom, s. diligentia.
 Szorgalmas, a. diligentu.
 Szoritani, v. a stringe.
 Szorítás, s. stringere.
 Szoros, a. strinsu.
 Sors, s. sörte, ursita.
 Szőlő, s. vinia.
 Szőr, s. peru.
 Szörnyű, a. infricosatu, firosu.
 Sötét, a. intunecosu.
 Sugár, s. radia.
 Sujtani, v. a lovi, a pocni.
 Szurok, s. resina.
 Szurni, v. a impunge.
 Szükülni, v. a se strimta.
 Szükség, s. necesitate, trebuintia.
 Szükséges, a. necesariu, trebuintiosu.
 Szülni, v. a nasce.
 Szülő, s. parinti.
 Születni, v. a nasce.
 Szünni, v. a inceta.
 Sütni, v. a cóce.

T.

- Tag, s. membru.
 Tagadni, v. a negá.

- Tágulás, s. largire.
 Takarni, v. a acoperi.
 Takarmány, s. nutretiu.
 Találmány, s. inventiune, gacitura.
 Tanító, s. invatiatoriu.
 Tanítás, s. invatiatura.
 Tanulni, v. a stúdiá.
 Tanulás, s. studiatu, invatiatura.
 Táncz, s. jocu.
 Tánczolni, v. a jocá.
 Tanács, s. sfatu, consultu.
 Táplálni, v. a nutri.
 Táplálkozni, v. a se nutri.
 Társ, s. sociu.
 Társaság, s. societate.
 Tartozni, v. a fi datoriu, a se tiene — la ceva. —
 Tartani, v. a tiene.
 Tátani, v. a cascá.
 Távozni, v. a se departá.
 Távolság, s. departare.
 Tavasz, s. primevéra.
 Te, pron. tu.
 Tegnap, ad. ieri.
 Tehén, s. vaca.
 Teher, s. povora, greutate.
 Tehát, coj. asia, deci, in urmare.
 Tej, s. lapte.
 Téjfel, s. smantâna.
 Tél, s. ierna.
 Teljesíteni, v. a implini.
 Templom, s. beserica.
 Temetni, v. a ingropá.
 Tenni, v. a face, a pune.
 Tenger, s. mare, oceanu.
 Termés, s. productu.
 Természet, s. natura.
 Természetes, a. naturalu.
 Természetrajz, s. istoria naturala.
 Termékeny, a. roditoriu, fructiferu.
 Terméketlen, a. neroditoriu.
 Teremteni, v. a creá.
 Teremtés, s. creatura.
 Termet, s. statura.
 Test, s. corpu, trupu.
 Testvér, s. frate.
 Tett, s. fapta.
 Tető, s. culme, virfu.
 Tetszik, v. se pare, mi place.
 Tinó, s. juncu.
 Tiszta, a. curatu.
 Tisztítani, v. a curati.
 Tisztelni, v. a onorá, a cinsti.
 Titok, s. secretu, misteriu.
 Tó, s. lacu.
 Tolvaj, s. furu.
 Toll, s. péna.
 Tól, től, p. dela.
 Torok, s. gutu, grumazu.
 Tőgy. — tölgy — s. ugeru.
 Tölteni, v. a imple.
 Törölni, v. a sterge.
 Törni, v. a frânge, a rumpe.
 Törvény, s. lege.
 Történet, s. evenimentu, casu, intemplare.
 Történelem, s. istoria.
 Tréfa, s. gluma.
 Tréfás, a. glumetiu.
 Tréfálni, v. a glumi.
 Tudni, v. a sci.
 Tudományos, a. scientificu.
 Tudomány, s. scientia.
 Túró, s. brânza.
 Tyúk, s. galina.

Tű, s. acu.
 Tükör, s. oglinda.
 Tűrni, v. a rabdá.
 Türelem s. rabdare, patientia.
 Tűz, s. focu.
 Tüzes, a. infocatu.

U.

Udvar, s. curte.
 Ugy, ad. asia.
 Ugyan, coj. beneca, totusi, desi.
 Ugyan-az, pron. acelasi.
 Ugyan-ez, pron. acestasi.
 Ugatni, v. a latrá.
 Ugatás, s. latrare.
 Ugorni, v. a sari.
 Ujság, s. noutate.
 Újulni, v. a se innoi.
 Ur, s. domnu.
 Uracs, s. domnutiu.
 Urfi, s. domnisoru.
 Uszni, v. a innotá.
 Után, p. dupa.
 Utálni, v. a urgisi, a uri.
 Ut, s. cale, drumu.
 Utcza, s. strata, ulitia.
 Üdvözítő, s. mântuitoriu.
 Üldözni, v. a persecutá.
 Ügyes, a. capace, indemana-tecu.
 Útés, s. lovitura.
 Ürü, s. berbece batutu, — castratu. —
 Öröm, s. pelinu.
 Üres, a. golu.
 Üveg, s. glasa.
 Üzenni, v. a inscientiá, a face cunoscutu.

V

Vad, a. selbatecu.
 Vadász, s. venatoriu.
 Vagyok, v. sum.
 Vagy, coj. seau.
 Vágni, v. a taliá.
 Vágás, s. taliatura.
 Vágó, s. taliatoriu.
 Vajha! barem, beteru.
 Vaj, s. untu.
 Vak, a. orbu.
 Val, vel, p. cu.
 Valaki, a. ceneva.
 Valami, a. ceva, câtu-va.
 Választani, v. a alege.
 Választás, s. alegere.
 Valódi, a. adeveratu.
 Van, v. am.
 Vár, s. cetate, castelu.
 Várni, v. a asteptá.
 Varni, v. a cöse.
 Város, s. cetate, orasiu.
 Varju, s. corbu.
 Vas, s. feru.
 Vásár, s. târgu.
 Vásárolni, v. a cumpará, a târgui.
 Vastag, a. grosu.
 Veder, s. védra, galéta.
 Védelmezni, — védeni, — v. a apará, a defendá, a scuti.
 Vég, s. capetu, terminu.
 Vegyíteni, v. a mestecá.
 Venni, v. a luá, a primi.
 Vér, s. sânge.
 Veréb, s. vrabia, — unu soiu de pasere. —
 Veres, a. rosiu.
 Verni, v. a bate,

- Verem, s. grópa.
 Veszedelem, s. pericula.
 Veszélyes, a. periculosu.
 Vesztteni v. a perde.
 Veszni, v. a se perde.
 Vétek, s. pecatu.
 Vetni, v. a semená, a aruncá.
 Vetés, s. semenatura, arun-
 catura.
 Vétkes, a. peccatosu.
 Vezetni, v. a povatiui.
 Viasz, s. céra.
 Vidám, a. voliosu, veselu,
 ilariu.
 Vihar, s. tempestate, furtuna,
 viforu.
 Világ, s. lume, universu.
 Vilámlani, v. a fulgerá.
 Vinni, v. a duce.
 Virág, s. flóre.
 Viselni, v. a portá.
 Viselet, s. portare.
- Vissza, ad. indereptu.
 Vitéz, s. erou.
 Viz, s. apa.
 Vizes, a. udatu, apatosu.
 Vonitni, v. a urlá.
 Vó, s. ginere.
- Z.**
- Zab, s. ovesu.
 Zavarni, v. a turburá, a me-
 stecá.
 Zárni, v. a inchide.
 Zsák, s. sacu.
 Zsarnokság, s. tirania.
 Zsidó, s. evreu, jidovu.
 Zsir, s. unsiore.
 Zivatar, s. tempestate.
 Zöld, a. verde.
 Zöldség, s. verdétia.
 Zörgés, s. sunetu.
 Zuzni, v. a sfarmá.

Explicatiuni de prescurtari.

s.	semnifica	sustantivu.
a.	„	adiectivu.
v.	„	verbu.
n. prop.	„	nume propriu.
pron.	„	pronume.
ad.	„	adverbiu.
p.	„	pospositiune.
coj.	„	cojunctiune.
int.	„	interjectiune.
